

Г. Аничу секретару матице
на поштом тисак

Матице српске

300

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ
20713

ЦВІЄТИ СРБСКЕ.

Драма у петъ раздѣла.

Написао

Матія Банѣ.

За педесето-годишню светковину
ослобођења Србіје
1865.

2058175
R II 3004

ЦВІЄТИ СРБСКЕ.

Драма у петъ раздѣла.

Написао

Матія Банъ.

За педесето-годишню светковину
ослобођења Србіє
1865.

У БЕОГРАДУ
Књигопечатња А. Андрића.

1866.

513004

LIBRARY OF THE

State of New York

ALBANY, N. Y.

1885

1885

МОЕМУ НАРОДУ.

МОСКВА НАРОДЪ

Особлѣ сръбско.

Князь Милошъ Обреновићъ.

Княгиня Любица, нѣгова жена.

Перка нѣихова кћи.

Јованъ Обреновићъ, Милошевъ братъ.

Димитріе, Милошевъ тайникъ.

Штитарацъ юнакъ на Милошевой служби.

Вуле Глигоріевићъ.

Илія изъ Божурне. } вѣрни момци.

Стаија жена у служби Милошевой.

Лаз. Ломо.

Арс. Мутанъ. } Войводе.

Цукићъ.

Тан. Раићъ заповѣдникъ шанца.

Јованъ Добрача заповѣдникъ шанца.

Благое изъ Кнића.

Томо Вучићъ.

Јованъ Мићићъ.

Булюбаше.

Ат. Дукићъ.

Кнезь Никола Катићъ.

Симо Пастрмацъ.

Николаевићъ.

Ник. Лунѣвица.

Главанъ.

Милићъ Дринчићъ.

Смиљанићъ.

Милутинъ Гарашанинъ.

Жабарацъ Трговацъ.

Архимандритъ Мелентіе.

Попъ Ранко.

Попъ Симо.

Ранко гусларъ.

Старѣшине.

Чича Огнянъ.

Влаићъ.

Бојовићъ.

Кулишићъ.

Кулишићева мати.

Кулишићева сестра.

Перићъ.

Перићевъ отацъ.

Мирићъ.

Маћићъ.

Стричевићъ.

Сараманда.

Скерлићъ.

Васо изъ Кнића.

Коняници, топціе, пѣвачи, жене, кметови; войска,
народъ.

Селяци.

вредни момци.

Особлѣ турско.

Сулеиманъ, Биоградскій Везиръ.

Бая Паша, Войвода.

Ашинъ Бегъ, Муселимъ Руднички.

Бор-Зуко, нѣговъ доглавникъ.

Лафитъ Бегъ.

Сманъ Бегъ.

Серчесма Али-Ага, Делиски заповѣдникъ.

Еданъ Делибаша.

Марашлинъ Тумачъ.

Османъ Турчинъ.

Една Туркиня.

Еданъ Турчинъ.

Аге, Каваси, Войници.

Сва су лица историска. Кое одъ главнихъ усталаца нѣсамъ могао уплести у драмску радню, настоја самъ да ихъ баръ именуемъ. Сва драма такође скрозъ е историска, ерѣ будући писана за светковину и јошъ за живота самихъ усталаца, морао самъ се створава фантазіе сасвимъ клонити а исторіе придржавати више него што бихъ иначе био хтио и морао по обичнимъ драмскимъ правилама. У Мейрими, где е предметъ истый кон у Цвѣтима, имао самъ далеко слободнѣ подѣ.

Раздію првый.

Появъ првый.

Околина Црнуће. — Доручкую подъ грмомъ селяци: Чича Огнянъ, Влаићъ, Боіовићъ, Кулишићъ, Перићъ, Мирићъ, Маћићъ и Стричевићъ.

Боіовићъ.

И скиде ти нове гаће Турчинъ?

Мирићъ.

На чаршии средъ біела дана;
Па ми баци своє издрпане,
Кое спалихъ чимъ се вратихъ дома,
Да намъ село одъ гада не смрди.
Али чуємъ да пієси болъ
Ни ты, побро, прош'о у Брусници;
Мени гаће, теби гуњ однесе.

Мићићъ.

Не осташе, бре, ни єменіє;
Скинуше ихъ Бельи, велећи му,
Да опанци по ломномъ Руднику
Обуча су много удобнія.

Стричевићъ.

Тако раде турске изълице
На све стране; видно наумише
Да насъ опетъ завию у лику.

Кулишићъ.

Кадъ трнимо и треба намъ тако.

Перићъ.

Я, вѣре ми, не отрпѣхъ ючеръ
 Момъ спаи кадъ неправо хтѣде;
 Него моткомъ добро га научихъ
 Како одъ садъ да дѣлимо жито.

Чича Огнянъ.

Чухъ, Перићу; али могао бы
 И платити ту поуку твою.

Перићъ.

Допало ме шта му драго, чича,
 Живъ Турцима у руке се недамъ,
 Докъ є густе у Србиі шуме,
 А у мене пушке и деснице.

Влаићъ.

Доста смо се, дѣте, потуцали
 По шумама и збѣзима црнимъ;
 А све ето безъ икакве ползе.
 Клетву коя на Србима лежи
 Јошъ вѣкови збрисати не могу;
 Па є болъ, догодъ пуста тече,
 Да сѣдимо мирно кодъ огњишта,
 И злу судбу грѣомъ не чинимо.

Боіовићъ.

Кудъ ћешъ грѣе, ако знашъ за Бога?
 Спаія ти узимљъ што хоће,
 На кулукъ те изтѣрує Ага,
 У Кадіє никакове правде,
 А свакаке гладничине турске
 Ко господа подъ кровъ долазе ти,
 Да ихъ частишъ колико имъ воля,
 Да ти узму што годъ имъ є воля;
 Па є узъ то јошъ велика срећа

Ако млађу поштеде ти челядь,
Те безочно похарану куђу
Баръ оставе чисту одъ срамоте.

Влаићъ.

То послѣднѣ садъ већъ ређе бива;
А чу вальда како бјаше пріе.
Ты, Огняне, баремъ сѣћаешъ се.

Чича Огнянъ.

Садъ є, дѣцо, смилѣ и ковилѣ;
Одъ горега Богъ насъ сачувао,
А съ овакимъ турскимъ господарствомъ
Јошъ по мало живѣти се дає.

Кулишићъ.

Вама дає, ал' не више нама,
Што гледамо какавъ намъ на очи
Грданъ пркосъ, несносну срамоту
Тай Токлатићъ са Рудника чини.
Кадъ помислимъ!... Триста му вієра!
Некъ далеко одъ сестре ми стои,
Єрѣ да има три вучіє главе,
Три Рудника єданъ више другогъ
Да навали и на нѣхъ се попне,
Ипакъ неће спасти се одъ мене.

Стричевићъ.

Немой чекат' да вукъ отме овцу;
Но тѣрай га на врієме съ легла.

Перићъ.

Сви с' у айку дижимо, єрѣ прѣти
Звѣрѣ єднако свачієму стаду.

Кулишићъ.

Дайте рісчъ, а быће насъ много,
Па да сутра на Руднику зора
Не заплави Аги поганому.

Чича Огнянъ.

Юшъ сте, видимъ, ка' незрела дѣца;
Безъ силе є Воевода Милошъ
Токатлића диго изъ Бруснице,
Па кадъ дође, хоће и съ Рудника.
Нѣму Везиръ све на молбу чини;
Нама силомъ узбіо бы силу.
Немойте є лудо изазиват'.

Боіовићъ.

А хоће ли Милошъ препрѣчити
Да найболѣ у земљи намъ главе
Изъ потає свакій данъ не гину?
Ил' не видишъ на што се већъ иде?
Па толико када смію Турци
У земљи намъ стопрѣвъ покореной,
Шта ли неће кадъ с' утврде сасвимъ?

Кулишићъ.

Нити молба што помаже съ пѣима,
Нити разумъ, до єдина пушка;
Нѣзинъ само разумію говоръ.
Громке пушке латимо се дакле
Докъ насъ ніє зла кобъ сасвимъ стегла.

Влаићъ.

Вы бѣсните преко мѣре данасъ.

Чича Огнянъ.

А узалудъ; єръ разумни старци
Докъ уздрже у рукама народъ,

А држа ће докъ Србъ буде Србинъ,
Вы за собомъ неповукосте га.

Влаићъ.

Већ се сунце високо попело;
За плугъ, браћо (устае.)

Чича Огњанъ.

Стой; јошъ еданъ срчакъ,
А у здрављъ Воеводи нашемъ,
Што закланя кодъ Везира народъ!

Кулишићъ.

И хоћемо, ал' на другій рачунъ
Него што га ты прибирашъ, Чича;
Еръ, Бога ми, мы нечему другомъ,
Сасвимъ другомъ, надамо с' одъ нѣга;
Па изъ срдца за то и велимо:
Здравъ намъ Милошъ и дошао скоро!

Бојовићъ.

Дошао намъ весео и страшанъ,
Донио намъ войну и освету,
Слободу намъ златну извойштио!

С в и.

Аминъ Боже! (пју.)

Чича Огњанъ.

Дай намъ, Боже, мира!
(пју.) Видѣћемо ко ће погодити.

Перићъ.

Нут'! Те псине шта долазе амо?

Чича Огњанъ.

Бегъ е Зуко съ троицомъ пандура.

Появѣ другій.

Исти. Долази Ђор-Зуко съ три пандура.

Чича Огнянъ.

Добро дошо са дружиномъ, Беже.

Зуко.

Ха, ты ли си, Огняне? Шта радишъ?

Чича Огнянъ.

Ето ручахъ съ овомъ момчадіомъ;
А садъ ћемо плугу пріонути.

Зуко.

Тако валя. А шта би одъ кмета?

Влаићъ.

Оде некудъ ютросъ іошъ изъ села.
Хтѣде ли га?

Зуко.

Разабрати хтѣдохъ
За Перића некогъ у Црнући,
Ценабета да му нема пара,
Кои дигну на Спаію руку,
Те окаля свимъ Турцима образъ.
Я га морамъ водитъ Муселиму.

(Сви обараю главу.)

А да ніє туна међу вама?....
Ты, Огняне, истину ми кажи.

Огнянъ.

Перићъ?.... Люди... А Бога ми, Беже..
Негдѣ бѣше.

З у к о.

Не извіяй, старче;
Онъ є туна; кои є одъ овихъ?

В л а и ѣ ѣ. (Огняну.)

Шта, човѣче, ка' изумлѣнъ гледашь?
Ил' не видѣ када є отиш'о?

З у к о.

Юкѣ, туна є, и ты што га крієшь
Зань ѣєшь платит', ил' га показати.

П е р и ѣ ѣ. (Узимлѣ сѣкиру.)

Тай, Турчине, кога тражишь, я самъ.
Ал' одавдѣ одвести се недамъ.
Кривъ ако самъ, мой кметъ некъ ми суди.

Б о і о в и ѣ ѣ.

Има право; кметъ нека му суди.

З у к о.

Шта, шта, море!... Обоицу свеж'те.

П е р и ѣ ѣ.

Некъ приступи кои башъ не мари
Да сѣкиромъ раздробимъ му главу.

З у к о.

Неѣе быти, боланъ!

В л а и ѣ ѣ.

Немой Беже;

Ты паметанъ пусти за садъ люде,
Да не паде безъ потребе крви;
А кметъ ѣе се вратити вечерасъ,
Па ѣєшь исто добыт' ихъ у шаке.

З у к о.

Шта лудуешъ! бре, Муселимова,
Довольна е безъ кметове. Момци,
Свежите їй, рекохъ.

(Пандури хоће да приступе; али млађи селяци съ мот-
кама и сѣкирама стѣю изпредъ Перића и Боіовића.)

Кулишићъ.

Недамо їй.

Стричевићъ.

Натрагъ, натрагъ.

З у к о.

(Избаци пиштоль). Ха, ђопеци єдни!

Кулишићъ.

Умѣстно те прѣзваше Ђоръ-Зукомъ;
Овако се и безъ пушке гађа.

(Удара га моткомъ и разоружава; селяци притерую пан-
дуре узъ плотъ.)

З у к о.

Кадъ є тако, оканмо се, Турци;
И два лоша избише Милоша.
Врати, раіо, моє мале пушке,
Па да идемъ. Валахъ!

Не требаше, вако ни да дођемъ.
(Долазе на коньима Дукићъ и Гарашанићъ.)

Дукићъ.

Каква свађа? А гле Бега Зука!
Црнућани, да ли полудѣсте?

З у к о.

Незнамъ шта є, алъ єсть некій шейтанъ
Подъ кожу имъ ушо. Де, Дукићу,
Помози ми да ихъ се отресемъ.

Дукићъ.

Ама шта е и како е било?

З у к о.

Послао ме Ашинъ изъ Бруснице
Да ухватимъ тогъ хайдука плавогъ
Што спалии преби юче ребра;
Па ет' видишъ на што самъ набасо.

Перићъ.

Спаја ме хтио оглобити,
Па самъ за то нанъ и ударіо.
Я не бѣжимъ одъ кметова суда,
Алѣ, вѣре ми, кадиномъ се не дамъ.

Гарашанинъ.

Ето, Беже, видишъ шта с' догађа
Кадъ Кадія не суди по правди.
Наши люди воле и гинути,
Него нѣму запасти у шаке.

З у к о.

Валахъ, газда, я не судимъ никомъ;
Но зликовце по налогу хватамъ,
Па каури или Турци были.

Дукићъ.

Чуйте люди, да васъ я развадимъ:
Бегъ вамъ више Перића не иште,
А вы Бега пустите да иде.

Боіовићъ.

Кадъ ты велишъ, нека буде, газда.

З у к о.

Безъ пушака, валахъ, живъ не одохъ.

Кулишићъ.

И мени ће, Беже, требовати.

Дукићъ.

Врати му ихъ, а да ти ихъ платимъ.

Огњанъ.

Дай те пушке, да те Богъ убіе!

Село ћешъ намъ завити у црно.

Драгичевићъ.

Дай, дай пушке, само да отиде.

(Огњанъ прима пушке и даје ихъ Зуку.)

Зуко.

Башъ, Дукићу, лісна ти хвала;

А нећу ти заборавит' љубавъ.

Збогомъ остай.

Дукићъ.

Путъ ти срећанъ быо.

(Одлазе Турци.)

А садъ, браћо, ни єднога одъ васъ,

Да у селу ношца не затече.

Боіовићъ.

Я и тако имамъ хитна посла

У Пожеги. Перићъ и Кулишићъ

Нека дођу са мноми.

Стваръ ће лећи до повратка нашегъ.

Гарашанинъ.

А ко хоће опетъ са мноми доћи,

Узимљивъ га међу своје момке.

Миринъ.

Я ћу.

Стричевићъ.

И я ево.

Гарашанинъ.

Нико више?

Вы се дакле одма опремите,
Па управо у мое Гараше;
А остали некъ се сви разиђу.

(Одлазе селяци.)

Шта ли велишъ, побро? та два момка
Што на Турке оружане срђу
Голомъ шакомъ, вриѣдна ће бити.

Дукићъ.

Али рано купити ихъ поче;
Већъ ихъ имашъ вальда дваѣстињу.

Гарашанинъ.

Некъ се нађу; можемо ли знати
Шта намъ носи и сутрашній данакъ?

Дукићъ.

Є ли оно Вучићъ са Благоємъ?

Гарашанинъ.

Башъ су они; сретосмо се згодно.

Появъ трећій.

Пређашњи. Вучићъ и Благоев.

Дукићъ.

А кудъ тако васъ два булюбаше?

Благое.

Изъ Ужице враћамо се кући,
Па сврнусмо тамо кодъ Войводе;
Ал' борави јошъ у Биограду.
Добро јутро.

Дукићъ.

(Рукују се.) Да сте добро дошли.
Войвода ће пріе ноћи стићи;
Айте да га скупа дочекамо.

Благое.

Бы смо радо; ал' у Грузи поћасъ
Чекаю насъ на састанакъ таянъ;
Друге ноћи бы ће опетъ другій
На Букуљи; па оставши овдѣ,
Тамо бы смо посве закаснили.

Дукићъ.

А ма, люди, састанци се множе;
Па и вы сте съ њима учестали;
Све се боимъ дознати ће Турци.

Вучићъ.

Я се боимъ еднога, а то е,
Да јошъ доста не умноже намъ се.
Милутине, айде и ты съ нама;
Па съ Букульскогъ чимъ се разиђемо,
Доћи ћемо сви заједно амо,
А надамъ се съ добримъ гласовима.

Гарашанинъ.

Шта ты велишъ? (Дукићу.)

Дукићъ.

Иди кадъ е тако;

Па изяви свуда и свакому
У Руднику шта смо заключили.

Благое.

А то шта є?

Дукићъ.

Да се не крећемо,
Догодъ Милошъ не даде намъ знака;
Єрѣ najboljъ онъ ће знати када
Да успѣшно скочимо на Турке.
А то намъ є и самъ поручію.

Вучићъ.

И нама є, ал' ће тежко бити.
У Ужици и у Карановцу,
У Пожеги, и свудъ на околѣ,
Ни на кога неће да чекаю,
Већъ до прве устати ће згоде.

Дукићъ.

Тамо до садъ не мишляху тако;
Вы ямачно нависте имъ главе,
У неврѣме бацивъ масть на пламенъ.
Врсна браћо, не грѣшите душе,
Не дижите јошъ пламена кои
Само бы намъ многи свѣтъ садъ прождро.

Вучићъ.

Или хоћешъ да си слѣпъ кодъ очи,
Ил' не видишъ да већъ пламенъ букти?

Дукићъ.

Букти само у главама млађимъ,
Ал' старіє све намъ охладнише;
А нашъ свѣтъ тамо и овамо,
Па с' напоконъ повіє по њима.
Када опетъ и єдне и друге,
Иста мржня на црнъ Исламъ спои,

Тадъ устанку, знайте, врієме є.
 Одъ облака рѣдко разтуренихъ,
 Незнамъ бы ли провале іошъ икадъ;
 Али кадъ се стуси олуина,
 И црниломъ сва небеса застре,
 А громови съ края на край рикну,
 Тадъ се земля одъ ужаса тресе,
 Тада лете грмови столѣтни
 Изчупани као перушине.
 Мислимъ да ме добро разумѣсте.
 Ко подиже іошъ несложанъ народъ,
 Подиже га да га у гробъ свали.
 Милутине, тако людма казуй;
 Ко є мударъ, тай ће послушати,
 А я идемъ Милошу на сусретъ. (Иде.)

Благое.

Ето и насъ до два до три дана.

(Одлазе.)

Появъ четвртій.

(Сѣба у Милошевой кући у Цриући. — Любига сѣди
 замишлѣна кодъ прозора, докъ мала Церка игра се поредъ
 нѣнихъ ногу.)

Любига.

Баш-Кнезъ турскій!... Посинакъ Везиру!
 О бошнячка лукава звіри,
 Обрука ми могъ сокола дичногъ.
 До садъ самъ се съ нѣиме поносила,
 А одъ сада предъ човѣкомъ живимъ
 Морамъ очи одъ стида обаратъ;...
 Срби до садъ овомъ срећномъ дому

Долажаху пунимъ повѣренѣмъ,
 А одъ сада?... Куку! пролазиће
 Нанъ попреко гледић' изъ далека
 Съ уздисаємъ и клетвомъ на уснамъ.
 А међутимъ Милошъ... ахъ, Милошъ в
 Онай истый кои и пріе бѣше.

(Гледа крозъ прозоръ.)

Коньници се неки помолише...
 Онъ є, онъ є. Ха, шта видимъ! турско
 На нѣму є одіело клето!

(Зграби кѣрь и грли є.)

О Перчице моя!... Не, твой отаць
 Съ одіеломъ не измѣну срдце....
 Већъ є туна, айдмо му на сусреть.

Появѣ петый.

Долази Станія и разпрема собу. За тимъ улази Милошъ
 съ Перкомъ у наручю, па Дукићъ, Димитріє и Любица.
 Момци остаю на вратима.

Станія.

О хвала ти, Боже, кадъ се єдномъ
 Живъ изчупо изъ чапета турскихъ.
 Већъ госпођа неће ядовати.

(Милошу кои улази люби руку.)

Добро дошо, милый господару!

Милошъ.

А гле, ту є и Станія наша!
 Єси л' здрава?

Станія.

Богу хвала.

(Спушта Перку и скида капу.)

Милошъ.

Вѣчный

Створителю, кои бдишь надъ людма
И судбиномъ народа управляшь,
Одавдѣ ти захвалюемъ сада.

Кадъ ми снаге даде да у земли
Одъ юначке браће напуштеной
Я единый останемъ одъ воѣа,
На кадъ жива и читава ево
Изведе ме и измеѣ ажда
Коима се бацихъ у челюсти,
Створителю, вальда у дубльини
Безконачногъ ума твогъ іошъ нешто
Самномъ мислишь и съ народомъ овимъ.
Слава буди твою имени! — Сѣдмо.

(Сѣдаю.)

О Дукићу, ліспо є тако
Подъ своимъ се тихимъ кровомъ наѣи,
И гледати око себе свое.
Кадъ одлажахъ у Биоградъ сумняхъ
Хоѣу л' икадъ вратити се натрагъ.
Идућ' путемъ са Серчесма — Агомъ
Я поздравляхъ у тайности душе
Наше красне нѣиве и ливаде,
Наше воде и брѣгове китне,
Кан'да съ нѣима раставлямъ се навѣкъ.
Али ето све изпаде добро.

Любица.

Све изпаде да не може горе.
Мой Милоше, куда пріє Турке

Ты гоняше, славанъ Воєвода,
 Турци сада тебе проведоше
 Као роба; исту руку кою
 Ты на Равню преби Сулейману
 Садъ покорно нѣму є любляше
 Међу пустимъ Биоградскимъ стѣнамъ.
 Ты некада нѣма узрокъ стрепнѣ,
 А садъ морашъ стрепити предъ нѣма.

Милошъ.

Имашъ, жено, у нечемъ и право;
 Али, вѣруй, одъ овога роба
 Турци сада не презаю манѣ
 Него што су некадъ одъ Войводе.

Дукићъ.

Коло среће окреће се, госпо;
 Оно доисто свело насъ є долѣ,
 Али нѣ іоште прегазило.

Любица.

Ахъ Дукићу, прођосте крозъ землю
 Па кажите како є садъ у нѣой?...
 Већъ не иду по Србїи войске
 Подъ заставамъ и оружѣмъ сѣйнимъ!
 Ахъ! не пѣва путемъ пѣшадїя,
 Нити конѣи подъ юнацма вриште,
 Ни топови крозъ долине єче.
 Мукъ и жалость садъ є у Србїи,
 Мукъ и жалость ка' у пусту гроблю...

(Дрѣће іой гласъ; неки отиру сузе. Милошъ, повукавъ
 руку преко чела, уздахне.)

Опетъ нѣве Спаїя намъ турскїй
 Копитама свога коня гази,
 Опетъ данакъ Харачлїя купи,
 А Кадїя по корану суди.

Крсту Хоѣа пркоси съ мунаре.
 Ючеръ смѣли и слободни Срби
 Данасъ дрхѣу и у робству стению,
 А жене имъ изпредъ турскихъ чета,
 У мртво се ухвативши коло,
 Попѣваю, па у рѣку скачу,
 Да погину чисте и слободне.

Милошъ.

Пуста Саво, ты си ихъ прождрла!
 Тонуле су а пѣвале јоште;
 И послѣдня само кадъ изчезну
 Тужна пѣсма занѣми надъ водомъ.
 То, Дукићу, я съ обале гледахъ,
 Башъ плачући ка' діете мало.

Любица.

А гледаше у исто врѣме
 Гдѣ Войводе преко Саве бѣже;
 А садъ гледашъ друге ту Войводе
 Гдѣ кланяю предъ Турцима кои
 Ни за малый нѣховъ прстъ не врѣде.

Милошъ. (Набрусито.)

Не плети се у што не разумѣшъ.

Любица.

Охъ, мы жене да се знамо тући
 Ка' што знамо юначки мріети,
 Садъ у мѣсто тихъ репова коньскихъ
 Србске бы се ту заставе виле.

Дукићъ.

И опетъ ѣу да ти рекнемъ, госпо,
 Окреће се коло людске среће,
 Па с' одоздо за часъ горе нађешъ.

Любица.

Богъ не дати да не буду само
Пусте наде и рієчи празне.
Видишь како мучи и мршти се
Воевода мой обезпасаный,
Мой Кнезь главный у турскомъ кафтану!
Веѣтъ звиждуче и срдѣ се на ме.

Димитріє.

Молимъ ти се, госпођо Любице,
Не врѣѣай га у найлюђу рѣну.

Милошъ.

Знамъ я, брате, а ты зарѣ не видишь,
На што она свимъ тимъ рѣчма циля:
Ньой бы само садъ по ѣуди быле
Неразборне какве юначине
Ко што Дукиѣ отоиѣ намъ каза
За Благоя, Вучиѣа и друге.
Аль, Любице, залуду ти желя,
Ты таковихъ одъ насъ не изтѣра.

(Улази Штитарацъ.)

Штитарацъ.

Господару, дошо є Попъ Симо,
А одъ стране Войводе Продана,
Да на само съ тобомъ проговори.

Милошъ.

Башъ на само?... Вальда є што важно
Уведи га... Некъ се свакъ уклони.
Ты, Дукиѣу, све ѣнешъ чут' одавде.

(Скланя га у другу собицу).

Появъ шестый.

Милошъ. Улази Попъ Симо. Доцнѣ Димитріе.

Попъ Симо.

Помозъ Боже.

Милошъ. (Иде му къ руци.)

Богъ ти помогао;
Ты си, отче, рѣдакъ гостъ у мене;
Коѣ добро доводи те данасъ?

Попъ Симо.

Быѣе добро ако ты узхтѣденъ.

Милошъ,

Одъ нѣга се досадъ не укланяхъ;
Вальда небу ни одъ сада. Збори.

Попъ Симо.

Гласъ ти носимъ одъ Аци-Продана.

Милошъ.

Воєвода Сѣничкій шта ради?
Садъ у миру уздише ли кадкадъ
Помишляюхъ на боєве преѣ?

Попъ Симо.

Уздисаню онъ ти нѣ вичанъ.
Ено гдѣ се на бой опетъ спрема,
И веѣъ купи у Трнави войску.

Милошъ.

Какву войску у з'о часъ?!

Попъ Симо.

Не тако
Воеводо, него реци, срећно,
И юначку десницу му пружи,
Па да опетъ полумѣсецъ паде
Пзпредъ крста, а уставши снажанъ
Изъ прашине пропѣва намъ народъ.

Милошъ.

Е л' то шала, илѣ кушанѣ твоє,
Илѣ башѣ чисту истину ми кажешъ?

Попъ Симо.

Я ти кажемъ Воевода Проданъ
Одлучно є устао на Турке.

Милошъ.

Садъ устао! О несреће наше!
Али крозъ што, с' киме, гдѣ? Све кажи.

Попъ Симо.

Онѣ и Лафитѣ, Пожежкѣй Муселимѣ,
Одѣ куте се склону у Манастирѣ,
Свакѣй сѣ родомѣ и сѣ момцима своимѣ.
Нѣихѣ двоица одоше ономадѣ
Некимѣ посломѣ до у Карановацѣ,
А кодѣ куће сваде имѣ се млађи.
Найпріє пушке потегну, па ноже,
Докѣ у люту не улети борбу
И Игуманѣ, отацѣ Паисіє.
Тадѣ сѣ нашима онѣ све Турке свеже,
А подѣли Лафитино благо.
Чимѣ Продапу гласи о томѣ стигну,
Одѣ Лафита измаче у народѣ,
И узме га звати на оружѣ.
Пожега се и сва Ягодина

Одазваше весело и хитно,
 Те куляю у Трnavу момци.
 Већъ є Гружа вальда у пламену,
 А плануће и све до Космая
 Кудъ нѣгови одлетише люди.
 Садъ устанакъ кадъ є већъ извѣстанъ
 Послао ме теби са порукомъ
 Да подигнешъ Рудникъ и Ужице,
 Те на чело свем' покрету станешъ
 Као некадъ храбрый Караѳорђе.
 Я, Войводо, поруку изручихъ.

(Неко врѣме мукъ; а виде се крозъ врата неки Срби
 кои стаю и слушаю.)

Ты дубоко размишляшъ и шутишъ!...
 Съ каквимъ да се одговоромъ вратимъ?

Милошъ.

Съ тимъ да Милошъ у то непристає.

Попъ Симо.

(Удара се у чело)

Ха! Войводо, то є пропастъ наша!

Милошъ.

За кою ће одговаратъ Богу
 Црный Проданъ, кои самъ у нужди
 Кадъ се наш'о, узруіо є народъ
 За то само да се занъ заклони.
 О бездушный слѣпый Воєвода,
 Одъ пропасти народъ ѣу я спасти,
 А ты глядайкудъ ѣешъ съ твоіомъ главомъ.

Попъ Симо.

Немой тако, господа ти Христа!
 Юначкому у невољи другу
 Ако ништа, баръ милостивъ буди.

Милошъ.

Не, никому милости одъ кога
Народъ страда, па и братъ ми быо.
Мы кое є онъ надъ собомъ диго,
Свою судбу дао намъ у руке,
Мы заръ да се себычно титрамо
Са нѣговимъ главама невинимъ,
Съ иманѣмъ му и свомъ будућности?
Смрть и клетва такимъ издаицамъ.

Попъ Симо.

О мой Боже, тѣ му се баръ смилуй...
Я съ томъ вѣшћу и не идемъ натрагъ.

Милошъ.

Ты ћешъ сада право у Биоградъ
Сулейману, да му све изпричашъ,
И јошъ додашъ да я съ Ашинъ Бегомъ
Већъ устадохъ да побуну стишамъ.

Попъ Симо.

Шилѣшъ ли ме на губиште тамо?
Волимъ овдѣ да ме ты посѣчешъ.

Милошъ.

А не видишъ да јошъ тако само
Можно ми є да те спасемъ, боланъ?
Айд' слободно; али чуй ме добро.
Говора се съ другимъ Турц'ма клони,
А води га само са Везиромъ.
Стваръ му цѣлу на ситницу сведи
Покушану шакомъ скиталица,
Кои ће се разбѣћи безъ главе
Како чуо да я на нѣхъ идемъ.
Послужи се свакакомъ хитриномъ

Да Везира успокоишь тако
 Како не бы войске изаслао.
 Разумѣшь ли? ерѣ та црна войска
 Землю бы намъ опетъ опустѣла.
 Ако успѣшь, ка' што можешъ лако,
 Награда те веледушна чека,
 Не успѣшь ли, вѣра ти є моя,
 Платити ћешъ невѣштину главомъ.

(Виче.)

Димитріє... Некъ Штитараць одма
 Попа Сима у Биоградъ прати;
 А Илія нека на скупъ зове
 Овдѣ момчадѣ изъ оближњихъ села.
 Ты пакъ коня узяши те иди
 У манастирь Трnavу к'о муня,
 Ту Продану и другима кажи
 Да измичу, црпѣ имъ Божићъ быо,
 Ерѣ савъ Рудникъ на нѣхъ сутра крећемъ.
 Кога наћемъ, сатрти га морамъ,
 Ко с' уклони, спасти ћу га, ухвамъ.

(Дав знакъ рукомъ, те одлазе. Милошъ на еданпутъ спази
 Србе на вратима.)

Появѣ седмый.

Ломо, Райћъ, Главашъ и Милошъ; па Дукићъ.

Милошъ.

Где Райћа, Лома и Главаша!...
 Да нѣсте паметни к'о што сте,
 И вы бысте већъ с' Проданомъ были.
 Ал' Дукића мал' не заборавихъ:

(Изводи Дукића.)

О мой Тасо, о вы, браћо врсна,
Ето земљи бѣде изненада!

Г л а в а ш ъ.

А хоће ли то біѣда быти?

М и л о ш ъ.

Грдна, грдна, ванъ самъ Богъ да не бы
Сулеймана часкомъ заслѣпио.

Р а и ћ ъ.

Воєводо, да зборимо ясно.

Већъ су двіе нахіе се дигле.

А ты можешъ друге двіе дићи;

Знаешъ и самъ за Крагуєвачку,

Сва плану ће као суха слама;

Знаешъ и то да ће све остале

Узруяти вѣрни намъ другари.

Те устанакъ обштимъ учинити.

Па зашто му не ступашъ на чело?

М и л о ш ъ.

Мой Раићу, ту є єдна згода.

Што се губи у тисућ' незгода;

А докъ згоде н'єсу претежніе

Ни успѣха, а гдѣ тогъ не видимъ

Я вамъ никадъ не уплећемъ руке.

Има людства, ал' има л' и средства?

Є ли доста и каква оружја?

Є ли хране и новца на скупу?...

Нигдѣ ништа, ванъ у подрумима

Овлажена нешто мало праха!

Съ тимъ да водимъ наге, гладне люде

Съ празнимъ срцемъ као годъ и шакомъ

На Везировъ добро спремлићъ аскеръ?

Па у коє доба одъ године?

Садъ у есень! садъ подъ люту зиму!
 Бѣдне старце, жене и дѣчицу
 Хоћемо ли оставит' кодъ кућа
 Да ихъ Турци робе и сіеку,
 Ил' ћемо ихъ одвући к'о звѣрадь
 У планинске збѣгове неспремне
 Да изгину тамо одъ студени?

Ломо.

Да, камо намъ баръ збѣгови зимски?

Дукићъ.

А доцканъ е садъ ихъ опремати.

Милошъ.

Куга бѣсни само по паланкамъ,
 Те найвише десеткуе Турке;
 Не бы ли се ратомъ разпрострла
 И на нашу сиротадъ, на грѣ
 Но и душманъ косила намъ чете?
 Не бы л' оне тисуће намъ браће
 Што Везиру садъ градъ оправляю
 Жртва пале освети найлюбой?

Главашъ.

Све е тако; остаймо на миру.

Милошъ.

Воеводе, кои заосташе
 У Банату и Срієму равномъ,
 Текъ прибиру праха и оружя
 Да овамо на мой позивъ пређу.
 Узъ нѣихъ стои много бѣгунаца,
 А међ' овимъ изкуснихъ юнака
 Кои знаю и напасти вѣшто,
 И кадъ треба, вѣшто узмакнути.

Кадъ сви ови яве с' у еданъ путь
 Храбрима ће удвоити срдце,
 А и лоше охрабриће тако
 Да садъ што бы изъ єднога страха
 Са Турцима на насъ ударали,
 Съ намъ ће онда ударатъ на Турке.

Раићъ.

Разлози ти, Воеводо, врѣде,

Милошъ.

Чуй јошъ еданъ. Прота Ненадовићъ
 Кралѣве є сабрале у Бечу
 Све обншо и на судбу србску
 Побудио хришћанску имъ савѣсть;
 Па ми пише да є и отуда
 Надатъ намъ се помоћи не малой,
 Алъ тимъ само ако на Дунаву
 Лучъ устанка садъ не разпалимо.
 Лудый Проданъ све ми то поквари;
 Отуђи намъ владаоца милость,
 А на земљу ни мало не спремноу
 Силу турску изазва и строгость.
 Отудъ ће намъ многа зла постећи;
 Алъ єднога найвише се боимъ,
 А тогъ да намъ Везиръ, по садашњой
 Зазирући одъ будућихъ буна,
 Све оружѣ купити не узме.

Раићъ.

Твой самъ сада, твой самъ, а до вѣка.

Главанъ.

О да ми є садъ Продана туна!
 Самъ быхъ луду одсѣко му главу.

Милошъ.

Не; Ація згрѣшио є много,
 Ал' и нѣга поштедѣти валя.
 Србинъ ако Срба не поштеди,
 Ко ће, брате? Сиротанъ смо, видишъ,
 И напуштень у свѣту народъ. —
 Већъ да Турцма замажемо очи
 Послаћемо потѣру за нѣме,
 Коя знамо да га неће стићи.
 Васъ двоица айте одма съ Ломомъ,
 И на ноге дижите савъ Рудникъ;
 Ал' пазите да ни осмый човѣкъ
 Не дође ми съ пушкомъ или съ ножемъ,
 По већина съ косамъ и сѣкирамъ,
 Некъ помисли Ашинъ да смо више
 Но и што смо оскудни оружѣмъ,
 А ты, Тасо, зађи свудъ по земљи
 И важнѣимъ старѣщинамъ кажи
 Да за главу не устаю сада.
 Айте, браћо, и свршуйте мудро;
 А доћи ће данакъ кадъ ћу съ другомъ
 Наручбиномъ послатъ васъ у народъ.

(Одлазе. Самъ Милошъ.)

О случаю, ил' судбино тайна,
 Чудну л' игру са людима играшъ!
 За чимъ чезнемъ, то сатиратъ морамъ;
 Кому радо пружіо быхъ руку,
 Нанъ морамъ є дизатъ оружану!

Появъ остый.

Ашинъ Бегъ, Зукъ и Милошъ.

Ашинъ.

Побратиме, замишлѣнъ си чудно.

Милошъ.

Ха!.. Башъ хтіяхъ да се к' вамъ упутимъ.

Ашинъ.

Народъ се є яко узруяо,

А мы ипакъ доѣсмо ти на домъ.

Є ли вѣра?

Милошъ. (Зукъ.)

Велишъ л' и ты тако?

Зукъ.

Я іокъ, валахъ, єрь те болѣ познамъ.

Милошъ.

Е, хвала ти. (Ашину) Беже ты си Турчинъ,

Я Хришћанинъ, па да и нієсмо

Побратими, но душмани люти,

А ты бы ми тако на домъ дош'о,

Знай, у нѣму безбѣдна бы была

Твоя глава докле годъ и моя,

А само бы иза моє пала.

Ашинъ.

Валахъ, валахъ, штета што си Кауръ!

Милошъ.

У свихъ людій, ма како се звали,

Ка' Богъ єданъ єдно є и поштенъ.
 Али о томъ доста. Садъ мислимо
 Како да се найзгоднїє ради.
 Я Везиру послахъ вѣсть да сутра
 Съ вамъ заєдно противъ буне идемъ,
 А и народъ позвахъ на оружъ.
 Чимъ овде ми прве чете стигну
 Послаћу ихъ съ Ломомъ и са Зукомъ
 У потѣру за Аци — Проданомъ,
 Да г' ухвате жива или мртва,
 И разгнаю шаку безкућника
 Што є знао себи примамити.
 А насъ двоє за тимъ ћемо, Беже,
 Са народомъ свудъ около заћи
 Да стишамо сваку узруяность.

Ашинъ.

Сада видимъ да си Цару вѣранъ,
 И поузданъ нама братъ.

Милошъ.

Зло, беше,
 Што и до садъ сумняше о томе.
 Ал' да мирек' народъ, не бысмо га
 Огорчили, па савъ да с' одметне
 И створи намъ големе тежкоће,
 Двоє хоћу да ми садъ обећашъ.

Ашинъ.

Валахъ, ишти што годъ є до мене.

Милошъ.

Ваши Турци што ће съ нама ићи
 Да не чине узъ путъ мирнимъ людма
 Никакове штете ни напасти.
 То є прво, а друго є, Беже,

Да тучемо само упорнике,
А слободна свакогъ одпустимо
Кои одма на вѣру се преда.

Ашинъ.

Прво хоћу, ал' не могу друго.

Милошъ.

Безъ другога ка' годъ и безъ првогъ
Я изъ свега извлачимъ вамъ руке,
И пуштамъ васъ да радите сами.
Ал' гледайте изъ пламена мала
Големъ пожаръ да не раздувате,
И предъ Царемъ обрукате себе.

Зуко.

А ма, Беже, Милошъ мудро збори;
Послушай га, каяти се нећешъ.

Ашинъ.

Я Продана одпустит' не могу
Ни на вѣру.

Милошъ.

А зашь ко ти каже?
Тай зликоваць погинути мора;
Ал' сви други...

Ашинъ.

За друге некъ буде.

Зуко.

Ето сте се лѣпо угодили.

Милошъ.

Но садъ и я съ мое стране пытамъ.
Є ли тврда, побратиме, вѣра?

А ш и п ъ.

Есть, дина ми, тврђа одъ Рудника.

(Сви се рукою; чув се на полю вика; Милошъ иде на прозоръ.)

Каква вика!

М и л о ш ъ.

Мои люди већъ долазе. Збогомъ.

Съ њима, Зуко, и съ момцима твоимъ

Јошъ вечерасъ крени на Трnavу;

А насъ двое сутра ћемо зоромъ.

(Иду. Пада завѣса.)

Раздію другій.

Появъ првый.

Дворана у Везировомъ конаку у Біограду.

Сѣде на около: Сулейманъ, Їая Паша, Адемъ Паша, Лафитъ Ага, Серчесма-Али-Ага, Смаиль-Ага и іошъ два Турчина. Османъ и іошъ неколико слуга на вратима.

Їа я.

Стишана є Проданова буна,
Покуплѣно у земљи оружѣ,
Женско роблѣ кука у тамници,
А у кули оковани леже
Стопедесетъ и два дин-душмана,
Окромъ многихъ кои на боишту
Оставише дрзновене главе.
Србія ти опетъ подѣ ногама
Подрхѣує као звѣрь преклана,
Па нієси іоште задоволянтъ!

Сулейманъ.

А ма, Їаіо, доисто ли мислишъ
Да си овай народъ укротіо
С' єдно триста уклонѣнихъ людій?
Бре, камо ти Проданъ и браћа му?...
Сада намъ се изъ Срієма смію,
И с' побѣгшимъ тамо Войводама
Мѣсе квасацъ за побуну другу.
Турци знаю репъ згнѣчити змій,
А увѣке глава имъ утече.

Ћ а я.

Кадъ у Чачакъ мы приспѣсмо съ войскомъ
 Веѣъ быяше Проданъ за границомъ.
 Милошъ само улови му челядь,
 А Трнавскогъ Игумна я склепахъ
 Съ тимъ сужняма кое ти доведохъ.
 Могахъ, вала, и много ихъ више,
 Оплякати и попалит' хтіяхъ
 Цѣлу Грузу, гнѣздо хайдучино;
 Ал' се Милошъ опираше живо
 Да се веѣа не разпири ватра.
 Мало войске у мене, а нѣму
 И безъ боя свакъ се предаваше,
 Па морадохъ, богме, попустит' му.

Сулейманъ.

Ал' не дотле да поклонишъ животъ
 Такимъ людма као што ми веле
 Да су Вучиѣъ, Благое и Пастрмацъ.
 Нѣихъ троицу волю быхъ, болацъ,
 Но све трице што си дотѣрао.

Ћ а я.

Єсть, Везире, али Хоѣа-Милошъ
 На твоє се позиваше писмо
 Да се пусти ко с' на вѣру преда.
 Па кадъ видѣ да окивамъ ипакъ
 Многе люде, викне на превару,
 И срдито окренувши коня
 Оде право куѣи у Црнуѣу.
 Самъ остадохъ мирит' Ягодину,
 И свеца ми, єдва є умирихъ.

Сулейманъ.

Чудне бруке! Како видимъ, туна

Онъ господаръ а ты слуга бяхе;
Да за Бога, то ли доживѣсмо?

Лафитъ.

Тай се Милошъ и сувише бочи.

Сулейманъ.

А ти море, Лафит-Аго, каква
И колико покупи оружя?
Дадоше ти изметъ да га носишъ;
Башъ све саме пребісне пушке,
И ножеве рѣомъ изѣдене.
Самъ ихъ узми, па кодъ куће съ нѣма
Гаѣай мачке и кокоши колья.

Лафитъ.

И нема га, Алие ми свеца,
Нити више, нит' у земљи болѣгъ.
Ено видѣ ѣая Рудничане
Кое главомъ Милошъ водіаше;
Ни десетый не имаше пушке.

Сулейманъ.

Бре, а гдѣ имъ оружіе силно
Што га само одъ насъ поотеше
Тукуѣи се пунихъ деветъ лѣта?...
Сви до єдногъ невѣже сте саме.

Лафитъ.

Незнамъ шта бы и ты самъ іошъ мого
Покушати да ти га издаду.
Вѣшахъ люде за руке и ноге
А образомъ земљи окренутимъ,
Па на леѣа угнута имъ метахъ
Тежкихъ стѣна, чисто да с' прекину.
Ядне давляхъ пепеломъ и димомъ,

А пеціяхъ према ватри друге;
 Но пасія шумадинска вѣра,
 Рече л' єдномъ да оружя нема,
 Умріє, а пореѣи неѣе.

Сулейманъ.

И іошъ єдномъ купиѣшъ га, Аго.
 Лажну душу изтѣруй имъ на носъ,
 Пол' народа преби ил' потуци,
 Опустоши землю свуколику,
 Али да іої не остане више
 Ни ножиѣа да га на насъ тргне.
 Садъ имъ ево црный Божиѣ иде;
 До Ускрса ако све не свршишъ,
 Самномъ, Аго, хоѣшъ грѣе проѣи
 Но што проѣе съ Игумномъ Трнавскимъ.

Лафитъ.

Учиниѣу како ти є воля;
 Ал' у земљи ак' оружя нема
 Я, Бога ми, не скидохъ га съ неба.

Сулейманъ.

Єси л', ѣаіо, измеѣъ тихъ сужаня
 Одвоіо кои су найгрѣи?

ѣа я.

Єсамъ ютрось, и свега ихъ наѣохъ
 Съ Игуманомъ тридесетъ и седамъ;
 А амо ихъ сто и петнаестъ оста.

Сулейманъ.

Одма прве Лафитъ-Аги предай
 Да ихъ живе набіє на колацъ;
 А остаи гледай да с' изсѣку,
 Па нѣиховимъ главама изкити

Све капіе што ихъ є на граду.
Оде Проданъ; занъ некъ плате они;
А свой раи одъ голема страха
Нека душа чакъ у пете сиђе.

(Одлазе Ђая и Лафитъ.)

У Стамболу незнаю шта пишу;
Хоће Србе да блажиномъ држимъ!
Бре, са псима само колацъ хасни.

Серчесма.

Милошъ узе на вѣру те люде,
А на вѣру и теби ихъ преда;
Садъ ихъ смакни, па у земли кивной
Ако букне какавъ немиръ опетъ,
Богме неће предат' ти ни єдногъ.
Ефендіо, немой предъ кауромъ
Да на манъ рѣчь Везирска дође,
И да турска вѣра се постиди.

Сулейманъ.

Шта лудуєшъ садъ ты Серчесміо?...
За бой, видимъ, яка ти є рука,
Али слаба за управу паметъ.
Заръ невѣри вѣра да се држи?

А дешъ.

Башъ и я быхъ реко да погубишъ
Упорнике Ђаіомъ ухваћене,
А Милошу предавше се пустишъ.
Тимъ бы было много добивено;
Єръ бы народъ одсадъ вѣровао
Што годъ бы му башъ — Кнезъ обећао,
Ил' одъ твоє стране поручіо.

Сулейманъ.

Тогъ управо и боимъ се, Пашо;
Сто ће пута Кнезъ Србима рећи

Мою волю, алъ єдномъ и свою;
 А ту свою рече ли имъ єдномъ
 Тадъ бѣж' брже заєдно и самномъ,
 Пакъ аферимъ ак' ухватишъ Дрину.
 Илъ превиѣамъ, ил' не увиѣате,
 Ал' быхъ реко да служеѣи нама
 Тай Кнезъ воду на свой млинъ навраѣа.
 Найпріє є знао измамити
 Одъ Ашина многе важне люде;
 Па є хитримъ изговоромъ ѣаю
 Задржао да не плячка Гружу;
 Па одъ мене иште садъ да купи
 За сто кеса све робинѣ влашке.
 Море люди, не иде л' онъ на то
 Да сву раю за собомъ занесе,
 Па чимъ прва му се згода деси
 Кудъ узхтѣде съ ньоме да окрене?
 Я то видимъ, но невѣштъ се чинимъ,
 И пуштамъ га, ерѣ ми іоште треба.
 Али ѣе ми и то врієме доѣи
 Кадъ ѣ' избацит' изъ недара змію,
 И згнѣчит' є пріє негъ м' уєде.
 (Улази Османъ.)

Османъ.

Нека рая моли те за приступъ.

Сулейманъ.

Све єднако додѣва та пашчадь...
 Пропусти ихъ, башъ су добро дошли.

Появъ другій.

Отаць Перићевъ, Мати и сестра Кулишићева.
Сви пређашњи.

Сулейманъ.

Шта ћешъ, бабо? Шта ћешъ ты девојко?

Мати.

Намѣстниче Цара честитого,
Већ одавна црна самъ удова
Съ нѣомъ единомъ и съ единымъ синомъ.
Она самномъ, алъ синъ ту кодъ тебе
Смрть млађаханъ свакій часъ изгледа.
Ой смилуй се, Богъ те миловао,
Врати намъ га да у пустой кући
Женске главе н'есмо безъ заклона.
Што имамо занъ ти све даємо.

(Меће му предъ ноге кесицу новаца.)

Сулейманъ.

Къ себи руке; са то мало новца
Мислишъ главу спасти бунтовнику?
Али кадъ се позивлѣшъ на милость,
Даћу ти га, него у замѣну
А съ томъ цуромъ, коя ніе за те,
Већ за украсъ харему господскомъ.

Мати и Кћи.

Ахъ!

Сулейманъ.

Серчесмо, покланямъ є теби.

Серчесма (хладно.)
Не требамъ є; хвала, Ефендію.

Сулейманъ.
Право имашъ; башъ и ніє за те.
Одведи є, Османе, у харемъ,
За ню ъу се болъ побринути.

Мати.
Шта несрећна!

Кѣи (притиче матери.)
Юхъ мени, майко.

Мати (гріє є.)
Не дамъ, не дамъ могъ дѣтета милогъ.

Сулейманъ.
Е па тада шта си дошла? Иди.

Мати (пада му на колена.)
Немой тако, о добрый Везире;
Буди нама сиротицам' отаць;
Не раставляй што но Богъ састави,
Старицу ме не лишавай дѣце;
Ницале ти изъ милости твоє
Свудъ радости кудъ годъ ногомъ стао.

Сулейманъ.
Нієсамъ ли добаръ и милостивъ
Кадъ ти сину виновнику праштамъ,
А изъ тужне твоє колибице
Кѣерь уводимъ у господскій харемъ?

Мати.
Юхъ! такова убія ме милость
Као што бы и смръть сина мога.

Сулейманъ.

Иди дакле, о Влахиньо луда;
Устай; бѣж' ми брже изпредъ очи.

Мати (устае.)

Охъ не могу!... Кудъ быхъ ядна пошла?

Сулейманъ.

Када ступишь граду на капіе
Ту погледай десно и ліево
Па видѣнешъ сина посвѣчена,
Ил' на колацъ жива натакнута.
А проklinяй сама себе тада.

Мати.

Грозне рѣчи, сву ме потресосте!
Лѣпосаво!

(Вѣша кѣри руке о вратъ.)

Кѣи.

Вай жалосна майко!
Вай несреѣанъ братацъ мой!

Мати.

Охъ, Пашо,
Хоће л' быти то што рече сада?
Ой за Бога, може ли то быти?

Сулейманъ.

Мало пріе заповѣсть издадохъ
Да се ютросъ сужни сви погубе.
И докле се ты размишляшъ овдѣ
Можда руке притежу ти сину
И дижу му изнадъ врата хапѣаръ.

Мати.

Ахъ!

А д е м ъ.

Што брже рѣшавай се, жено;
Свакій часакъ што пропушташъ, ядна,
Може т' стати синовлѣву главу.

Л ѣ п о с а в а.

Спасти ћу га, платила и душомъ.
Ево мене, узмите ме, Турци,
А братца ми майци повратите.

(Баца се майци у наручѣ.)

Куку, куку! Шта учинихъ сада!
Яохъ майко, навѣкъ оставлямъ те,
Тебе стару ко ће нѣговати?

М а т и.

Лѣпосаво, јодно дѣте моє,
Ой не плачи да душе не пустимъ.

Л ѣ п о с а в а.

Ј одъ свию я самъ најбѣднѣя.

М а т и.

Майчинимъ се благословомъ тѣши,
И споменомъ избавлѣна брата.

Л ѣ п о с а в а.

Знамъ да ће се срдити на мене;
Алѣ реци му жртова се сестра
Да сачува миломъ брату главу.

С у л е й м а н ъ.

Растави ихъ, Османе, па цуру
Води долѣ, а Лафиту кажи
Да ми одма нѣногъ брата пошлѣ.

(Гуше се обедвѣе одъ плача. Османъ одводи Лѣпосаву,
а Мати цуцнувши у еданъ кутъ дворане рони и оти-
ре сузе.)

А ты шта ћешъ, древна раѣтино?

Стараць.

Твой є бая, срећный господару,
Задржао и мога єдница
Кадъ є нѣму съ храномъ у станъ дошо.
Я самъ, видишь, престаръ и немоћанъ
А стара ми и немоћна друга.
Обоицу онъ насъ храніяше
Хлѣбъ му халалъ коимъ га одхранихъ
Но садъ намъ є мрієти одъ глади
Ако ти се не смилує срце
На убожтво и на худу старость.
Пусти намъ га тако т' вѣре твоє,
Тако т' среће, и сяйна господства,
Пусти намъ га, добрый господару.

Сулейманъ.

Што бѣхъ добаръ за то и бѣсните.
Али одъ садъ... држ' се одъ садъ, раіо.
Да бунтовникъ твой синъ не быаше
Не бы было ни дотѣранъ мени. —
А да чуємъ како му є име?

Стараць.

Перићъ.

б а я.

Онай што спаію изби.

Сулейманъ.

Онай! Онай!... О стрвино стара,
И ты смієшь?!... Вуци се одавдѣ
Докъ ти нѣсамъ изломити дао
Обедвіє и руке и ноге,
Па тамо те бацит' на сметлиште.
За Перића ты молити смієшь?
Тогъ делію я одавна вребахъ,

Ал' напоконъ западе ми шака.
Айд' и гледай како ће му сада
Худу душу изтѣрат' на коцу.

Старацъ.

Шта, на коцу! Милость, милость, милость!

Сулейманъ.

Живъ ће три дни висѣти на коцу!
Да научи како у Срби
Спаје се и Бегови бию.

Старацъ (грли му ноге.)

Јохъ милость, ако знашъ за Бога.

Сулейманъ.

Тогъ смрдљивца вуците одавдѣ.

Старацъ.

Нема тога кои бы ме мого

Одтргнути одъ колѣна твоихъ.

Ево узми мою ядну главу

Оголѣлу временомъ и бѣдомъ

Ал' нѣговой милостиво прости.

Јохъ! и ты си отацъ; јохъ, опрости

Тако теби мила дѣца жива.

Сулейманъ.

Шта гледате? Вуците га силомъ,

(Момци га вуку.)

Старацъ.

Ахъ нећете... јохъ! убите ме,

Убите ме.

Османъ.

(Удара старца кой се опире.)

Хоћешъ ли да слушањъ?

Дигнимо га у наручя.

Старацъ.

Станте;

Не вуците ово старо тѣло,
Не лупайте; и самъ ѣу да поѣмъ.

(Оставляю га. Онъ устае као изванъ себе.)

Вѣчный Боже, видишь ли ты ово?
Брза Саво, о Дунаве мутный,
И можете тако тихо теѣи
Поредъ овогъ ужаснога града!?
Шта те воде ваше не узбуе
Да яросно подуше у нѣму
Ове звѣри у людскомъ обличу?

Сулейманъ.

Када Саву и Дунавъ призиваѣ,
Баците га у нѣихово жвало.

Старацъ.

То и есте јошъ єдина милость
Што ми можешъ дати; то єдина
Јошъ є среѣа моѣи умрїети
Да изъ вашихъ измакне се шака.
О я тамо као на пиръ трчимъ.
(Одлази хитно; за нѣмъ момци.)

Сулейманъ.

Чусте ли га, видѣсте ли, люди?
Сви су таки... па милостивъ буди!
Не, изтреблюй крстъ поганный, да му
Ни спомена не буде у земљи. —
Твоему сину опростиѣу, бабо,
Али само подъ условомъ єднимъ.

Мати (устае.)

О мой Боже! какавъ условъ сада?

Сулейманъ.

Чути ћешъ га.

Мати.

Юхъ кукавне мене!

Тога пріе не казиваше ми.

Сулейманъ.

Не брблай ми много.

(Уводе Кулишића.)

Тай є, є ли?

(Баба трчи сину и грли га.)

Мати.

Ахъ діете моє!... Крсто милый;

Кулишићъ.

Мати! Ты си туна!... Шта си дошла
Тужна мати?... Мирно на смртъ иђахъ,
А садъ си ми уздрмала срце
Да плакати као жена морамъ.

Мати.

Избавихъ те, избавихъ те, сине.

Сулейманъ,

И душе ми грехота бы была
Да погинешъ тол' угледанъ момакъ.
Ево прими вѣру пророкову,
Па ту сѣди узъ колѣно моє.

Мати.

Яохъ! Ніе то погодба наша.

Сулейманъ.

Да ніеси ни писнула више;
Другчіе му не опраштамъ животъ.
Ты ми сада одговори, Крсто.

Кулишићъ.

Овогъ часа на очи су мое
Погубили четири ми друга,
А свакога понудивши пріе
Да одкупи турскомъ вѣромъ главу.
Ал' при крсту главу сви дадоше;
И я, Пашо, ево т' мою даємъ.
Волимъ вѣчно сѣдити узъ Христа
Ко' мученикъ вѣре и отачбе,
Но узъ тебе стиданъ потурица.

Сулейманъ.

Съ нѣмъ на колацъ.

Мати.

Сине... Пашо... Яохъ!

Занъ ти дадохъ единицу кѣрку,
И ты ми є у замѣну прими.

Кулишићъ.

Лѣпосаву даде?... Мою красну
Лѣпосаву ты у Турке даде?....
Удри, громе, ал' я морамъ рећи:
Црна майко, да проклета будешъ!
(Мати сагивъ се поражена.)

Мати.

Ахъ! и єсамъ проклета на вѣке.

Кулишићъ.

И могаше помислити, жено,
Да быхъ за ту неизплатну цѣну
Я приміо ма одъ кога животъ!....
О жалосна Лѣпосаво моя,
Ты да съ мене до вієка кукашъ
Присилѣна похотности жртва!....

Чуй, Везире, како годъ ти воля,
Съци мене, ил' на колацъ меѣи,
Ал' сестру ми матери поврати.

Сулейманъ.

Уѣ л' єдномъ каурка у харемъ,
Кан'да є ушла у свечево крило;
Отудъ нико узет' є не може.

Кулишиѣъ.

Охъ!... Божія казнила те правда:
Кѣрь изгуби, а не спасе сина.

(Сулейману.)

А ты, стидна варалице свѣтска,
Не радуй се. Я одлазимъ на смръть;
Ал' остає іоште врсне браѣ
Коя ѣ ме скоро осветити,
И лажливой вашой вѣри корѣнь
Изчупати изъ Србіє наше.

Смаилъ-Ага.

Мухамете, о Божіи свече,
Ты не слушашъ овогъ проклетника.

Сулейманъ.

Колацъ бы му мала казна была;
Пріє него нанъ га набіете
Погани му одсѣците єзикъ.

(Хоѣе да га воде.)

Баба. (Кавасу.)

Стой, пусти ме да га баръ загрлимъ.
(Грлѣи га дав му изъ нѣдара ножъ.)

На, діете моє, самъ се уби,
Да с' избавишъ толь ужасне смрти.

Кулишићъ.

Охъ! сада си права мати. Ето,
Крволоче, дивлю яростъ нећешъ
Избловати на ме. Измакохъ ти.

(Удара се ножемъ.)

Сулейманъ.

Естъ, дина ми, пробіо се ножемъ!

Кулишићъ. (пада.)

Збогомъ, мила Шумадию моя;
Невиномъ се сада мастишъ крвлю,
Ал' слобода текъ изъ таке ниче.

Сулейманъ.

Шта уради, о проклета кућко?

Баба. (Узимлъ брзо ножъ одъ сина.)

Јошъ не свршихъ... (Пробія се.)

Садъ самъ текъ готова.

Сви Турци.

Алахъ! Алахъ! (Серчесма устае и одлази.)

Баба. (падајући.)

О невѣро турска,
Крвца наша у пламъ претворена
Падати ће капъ по капъ на тебе
И на твою дѣцу до віека.
Добрий Боже, души намъ се смилуй.

(Издише.)

Сулейманъ. (устае.)

Ко јошъ видѣ пашади тол' бѣсне!...
Одвуците стрвине одавдѣ,

И погану ту крвь обришите.
Већъ є чуємъ... Зло у носъ удара.

(Шета.)

Я самъ чисто као изванъ себе...
О господо, за садъ растаймо се.

(Сви одлазе.)

Появѣ трећій.

(— Милошева кућа у Біограду. —)

Милошъ шета: Вуле стои кодъ прозора. Мало послѣ
Димитріє.

В у л е.

Чимъ одбія све єднако Везиръ
Желю твою да се дому вратишъ,
А овдѣ те ништа већъ не треба,
Страхъ ме хоће л' и пустит' те икадъ.
У Руднику ты му покой кваришъ;
А ту кадъ си онъ снє лаке спава.

М и л о ш ъ.

Заборавихъ све остале бриге
Поредъ вѣсти стигавше ми ютросъ
О той худой намѣри Везира.
Охъ, кадъ бы намъ доисто погубіо
Затворену у Небойши браћу!

В у л е.

Ет' изъ града иде Димитріє;
Быће вальда што годъ разабрао.

(Димитріє улази савъ слућенъ.)

Милошъ.

Шта є тамо? Видѣ л' кога?. Шта є?...

Мркъ ти погледъ одъ моего бѣжи!...

Лице ти є као земля црно!...

Ахъ! несрећа извѣсна є, видимъ.

Димитріє.

Грѣшна земльо, подніети можешъ

Грдно бремене толикогъ злочинства

А у бездну да се не стропошташъ!

Милошъ.

Димитріє, за Бога говори.

Димитріє.

Охъ!

Милошъ.

Говори, бѣдный брате, шта є?

Димитріє.

Изподъ града на ужасной хрпи

Лежи преко сто трупова сръбскихъ;

А главе имъ озго са бедема

Кан' да тужно на трупове гледе.

Милошъ.

Боже вѣчный!... Већъ и посвѣчени?

Димитріє.

Сви, ванъ едногъ кога Исламъ спасе;

Ал' некако и тогъ одма неста

Съ единомъ цуромъ стопрвъ потурченомъ.

Милошъ.

Куку леле, бѣдна браћо моя?

Яохъ, дични мои соколови!

Димитріє.

Юшъ не кукай, яданъ Воеводо,
Има нешто и грѣе да чуешъ,
Стопутъ грѣе, стопутъ ужасніє,
Да сва коса гори ти се дигне.

Милошъ.

Дисанъ ми пресѣче у грудма.

Димитріє.

На Стамболску капию да удрешъ,
Прошао бы крозъ два грозна реда
Набієнихъ Србаля на колацъ.

Милошъ.

Ахъ, ахъ! (Спушта се као изнемогао на
диванъ.)

Вуле.

Страшно! Господару... (подржава га.)

Милошъ.

Колацъ!

Чу ли Вуле?... Колацъ!... Димитріє,
Баръ на нѣму скончаше ли одма?

Димитріє.

Некій єчи, некій смртно хропи;
Єдни Бога призивлю у помоћъ,
Други плую Турцима на главе
И бієсно пророка имъ псую.
Изъ свакога крвь потокомъ тече
Кою псине лабаю подъ коцемъ,
А некима већъ и ноге глобу.

Милошъ.

Ухъ ухъ, грозно! Престай Димитріє,
Престай, то се не да ни слушати. —

Савъ самъ као смрвљѣнъ, уништенъ самъ,
Єдва могу устати на ноге! (Устає и по-
лако ходи.)

Тежко мени, тежко души моіой!
Многе одъ нѣихъ предадохъ на вѣру,
Вѣруюћи клетой потурици.
Вишній Боже, порази га громомъ,
А опрости мени лаковѣрность;...
Вышній Боже, ты знаєшъ да самъ невинъ;
И не саняхъ о грозама такимъ.

Вуле.

Преварише и Ћая и Везиръ;
Проклете имъ душе поганичке!
Веляху ти предавай намъ люде;
Гдѣкогъ ћемо радъ примѣра само
Оглобити, гдѣкогъ ошинути,
Алѣ погубитъ нећемо ни єдногъ.

Милошъ.

О измети людства найдивлѣга,
Ту превару срамотну и грозну
Грозно ћете и платити мени.
Заклинѣмъ се Богомъ свемогућимъ
Данашнѣ ћу осветити жртве,
Да освети моіой страховитой
Свѣтъ неће дивити се манѣ,
Него што ће свуда грозити се
Одъ звѣринѣ ваше окрутности.
Ка' предъ гнѣвомъ Бога осветника
Смрть и поразъ пред-а-многъ ће ићи,
А зинуће свуда замномъ пустошъ;
Бѣжаћете вратоломно, Турци,
А я ћу васъ стизатъ, тући, клати,
Безъ милости све сатрти тако

Да вамъ неће одъ погана соя
 Ни дѣтета остат' у колѣвци. —
 Чули сте ме, люди; па гледайте
 Хоћу л' вѣрно рієчь одржати.

Димитріє.

Воєводо, умири се єдномъ.

Милошъ.

Ахъ, момъ срцу задата є рана
 Коя неће залѣчит' се никадъ.
 Я до смрти немамъ више мира...
 Не, не, ... нећу чекати, ... не могу, ...
 Жећъ ми крви у прсима гори.
 Идемъ съ мѣста. (Скида са зида ятаганъ и
 кубуре.)

Димитріє.

Кудъ, несрећный Кнеже?

Милошъ.

Идемъ звѣри, да іой у средъ града
 Крутно срце изтргнемъ на ножу.

Димитріє.

Шта науми?!

Вуле.

Нећешъ, господару;
 У томъ станю ванъ те не пуштамо.

Милошъ.

Чуєте ли ... пазите на себе;
 Зло по свакогъ кой ми на путь стане.

Вуле. (Затворивши врата, сієда на прагъ.)

Ево главе; сѣци, па ћешъ проћи.

Димитріє.

И јошъ єдну морашъ одстранити,
Па тадъ иди да поклонишъ своју,
А оставишъ безъ подпоре заднѣ
Тужанъ народъ, кому си сва нада.

Милошъ.

Димитріє!

Димитріє.

Јохъ, мудрость твою
Слѣпа ярость развея за часакъ!
Башъ и да бы єдну звѣрь смако,
Друга ѣ' одма на мѣсто јой доѣи;
Ал' Србима другій Милошъ неѣе,
Него ѣе ихъ јадне притискати
Јоште дуго, можда вѣчно робство.

Милошъ.

Ахъ!

Димитріє.

Уздишешъ!... Јошъ си онај дакле,
Јошъ си отацъ сироѣади бѣдной;
Охъ, буди јой и до края отацъ:
Буд' осветникъ, не јутрошнихъ жртва
Преѣашњима маленъ крви прилогъ,
Но мученихъ свію поколеня
Одъ Косовскогъ до данашнѣгъ дана.
Тадъ ѣе твоє име, господару,
Прослављѣно єздит' крозъ вѣкове,
А потомци и прашину твою
Као свету любиѣе у гробу.

(Милошъ плачуѣи баца му се у наручја, па мало за
тимъ говори:)

Милошъ.

Већъ не маримъ за свой животъ; али
За мой народъ, за тай найбѣднѣи
Подъ небесма народъ... Имашъ право;
Гнѣвъ ме силно заніо быяше.
Юшъ трпѣху, юшъ претвара ху се,
Юшъ у срдцу прикупля ху отровъ;
Ал' кадъ проври.... о Сулеймане,
Тадъ ме чекай.

Вул е. (Прислушкуе.)

Шут'; долази неко. (отвара врата.)

Появъ четвртый.

Преѣшнѣи и еданъ Турчинъ.

Милошъ.

Ко те шилъ?

Турчинъ.

Валахъ, нико, Кнеже;
Самъ долазимъ да видимъ шта радишъ.

Милошъ.

Башъ се нешто съ Димитріємъ лютимъ.

Турчинъ.

Имао бы и самъ собомъ сашта.
Ты Везиру многе Србе преда,
А сви данасъ главе изгубише.
Али знашъ ли и за Главашеву?

Димитріе.

Главашеву!... Шта, човѣче, велишъ?

Турчинъ.

Мало пріє и ню пронієше.

Милошъ.

Главашъ убѣнъ! храбрый, вѣрный Главашъ

Кои са мноѣмъ стишаваше буну?

Ты се варашъ; то не може быти.

Турчинъ.

Валахъ, не быхъ ни я вѣровао

Да не видѣхъ моимъ очма када

Предъ ного є вргоше Везиру....

А садъ, Хоца-Милошъ, садъ се боимъ

Да редъ нїє и на твою дошо.

Милошъ.

Може быти: я и тако мою

Юшъ одавна бацихъ у зобницу,

Па нит' држимъ о нѣой веѣ рачуна.

Турчинъ.

Бы ѣе болѣ да га држишъ мало.

Памти добро што ти рекохъ. Збогомъ.

(Турчинъ одлази, а за нѣимъ Вуде.)

Димитріє.

Ово ти є чиста опомена.

Турчинъ нїє дошао одъ себе;

Неко га є изподъ руке посла',

А реко быхъ быѣ Серчесмія.

Господару, ножъ надъ тобомъ виси;

Ето видишъ, нит' веѣ кога штеди,

Нити кому Везиръ држи вѣре;

Измичи му изъ шака што пріє.

Милошъ.

Я се рѣшихъ; смрът є Главашева

Изпунила све до врха мѣру.
Везиръ данасъ одпустит' ме мора.

Димитріє.

Неће хтѣти као ни до сада;
Већъ спреми се, па іошъ ноћасъ бѣжи.

Милошъ.

На бѣжанѣ и одпріє мишляхъ,
Ал' не валя.

Димитріє.

Зашто?

Милошъ.

Я знамъ.

Появѣ пѣтый.

Ломо, Дукићъ, Вуле и пређашњи.

Ломо.

Знао

Што годъ хоћешъ, ты бѣжати морашъ.

Милошъ.

Ломо! Дукићъ! У нѣмачкомъ руху!...

(Рукує се.)

Видећи васъ лакше дишемъ, браћо;...

О іошъ добро кадъ сте ми вы живи!

Дукићъ.

Мы смо живи, али ты боравишъ

Съ дивльимъ лавомъ у пештери єдној;

Бѣж' изъ овогъ пакленого легла.

Милошъ.

И вы дакле ка' и Димитріе!

Дукићъ.

Не мы само, него тако мисле
И остали сви другови наши;
Па насъ за то и послаше амо.

Милошъ. (Мисли найпріе, па говори.)

А съ опремомъ на чему сте сада?
На празно ме вальда не зовете;...
Ал' истину кажите ми чисту.

Дукићъ.

Съ опремомъ є іоште коєкако;
Но народъ є у овай тренутакъ
На што хоѣшь дивно разположенъ;
Чимъ с' укажешъ, савъ устаѣе листомъ.

Л о м о.

Іошъ кадъ чує за данашній ужасъ!
Сва Србія одъ края до края
Стрести ће се грозничавимъ гнѣвомъ,
И скочити можда на освету,
Не чекаюћ' ни насъ нити тебе.

Милошъ.

О томъ сумнямъ; али знамъ извѣсно
Да када бы у садашнѣмъ станю
И устала, подлегла бы опетъ,
Исте грозе опетъ да претрпи.
Већъ вамъ рекохъ, безъ опреме добре
На устанакъ ни мислити ніє.
Иза худога догађая градскога
Кадъ быхъ съ вама побѣгао ноћасъ,
Везиръ бы се свему домислю,

И већ сутра сва бы турска войска
 Узастопце хитала за нама,
 Не давши намъ времена ни само
 Да дахнемо, а камо ли да є
 Съ уређенимъ четамъ дочекамо.

Дукићъ.

Како дакле садъ радити мислишъ?

Милошъ.

Растати се тако са Везиромъ
 Да му сумњ ни о чему не дамъ;
 А кадъ єдномъ међу вама будемъ,
 Живо ћемо пріонуті послу:
 Спремитъ ствари, расположитъ люде,
 Данъ и начинъ свакомъ одредити.
 На чимъ густа озелени шума
 И Сулейманъ натрагъ ме позове,
 Поћи ћу му, но тадъ као юнакъ
 Тисућама Србаля на челу
 Вапиюћихъ: освета, слобода!

Ломо.

Могли бысмо јошъ чекати дуго
 Докъ повратакъ допусти ти Везиръ,
 А међутимъ клонуті намъ народъ.

Милошъ.

Лакомостъ ће надвладатъ му разумъ.
 За робљъ му дугуємъ сто кеса,
 Пакъ ако ме до куће не пусти
 Да одвоимъ што є за продаю
 А узаймимъ што за заямъ буде,
 Я толики не сабрахъ му новацъ.

Ломо.

Но ако се преваришъ у томе?

Милошъ.

И то да бы было, а заръ, Ломо,
 Башъ до нѣга мой одлазакъ стои?
 Стои, браћо, до журеня вашегъ.
 Кажите ми сутра: готови смо,
 Па ѣу сутра долетити къ вама. —
 Одма дакле вратите се натрагъ,
 И што рекохъ свудъ кажите вѣрно.
 Димитріе, ты у Земунъ преѣди,
 И одатле пиши Войводама
 Да што брже набавляю нужно,
 И за Ускрѣсъ готови намъ стоѣ.
 Ето, браћо, шта радити мислимъ.

Дукићъ.

Све є мудро; ал' я зебемъ ипакъ
 Ёръ с' одвише своіомъ главомъ играшъ.
 Већъ у шаке недай є Везиру;
 Послушай ме.

Ломо.

Не, турскому граду
 Нећешъ више прага преступити.
 Айде съ нама, па што Богъ намъ даде.

Милошъ.

О томъ, Ломо, ни рѣчице више;
 Чврстъ остаємъ узъ намѣру мою.
 А ако се ваша црна слутня
 Обистини, те ме поредъ другихъ
 Мракъ поѣде међу зидма градскимъ,
 Тада, браћо, буди вамъ одъ мене
 Светъ аманетъ народна слобода.
 Сложите се, па устайте храбро,
 И бийте се докъ єднога трає,

Чуваюћ' се одъ подвале туђе
И несрећне међусобне такме. —

(Тронуть.)

А садъ збогомъ... полюб'мо се братски.

Ако доисто већъ ме не видите

А дни срећни сину вамъ слободе,

О тадъ, браћо, на гостбама вашимъ,

У веселю обштихъ светковина

Сѣтите се и Обреновића;

У споменъ му чаше подигните,

И реците вашой унучади:

Живіо є и умро за народъ;

Лака буди костима му земля,

А миръ вѣчни души на небесма. —

Коня, Вуле.

(Хитно одлази, а за њимъ Вуле.)

Д о м о. (Отире сузе.)

Утече ко муња!

Димитріє.

У градъ иде.

Дукићъ.

Богъ нека га чува,

А чувай га и ты, Димитріє.

Збогомъ остай. — Айдмо, Воєводо,

И радимо како намъ є реко.

(Пада завѣса.)

Раздіо треій.

Появъ првый.

— Букуля планина. — Ноћъ и олуя.

Дукићъ, Катићъ, Арх. Мелентіе, Николаєвићъ, Благое,
Вучићъ, Добрача, Пастрмацъ, Дринчићъ, Раићъ, Ломо,
Мил: Гарашанинъ, Мићићъ, Луићица. — Доцніе Попъ
Ранко.

Дукићъ.

На Букуљи ето састасмо се
Понайбольи изъ свакога скупа,
Да стопимо све у еданъ, кои
Снажніе њеземљомъ окретати.
Сада, браћо, найпріе васъ питањъ:
Хоћете ли пресудно и чврсто
Да гинемо опетъ за слободу?

Катићъ.

Шта и пыташъ, Дукићу, о томе?

Дринчићъ.

Исто као да за воду пыташъ
Ком' одъ жеђи сухе прси горе.

Добрача.

Ту смо за то, а ни зашто друго;
Али међу нама понайбольимъ
Штета само што найболѣгъ нема;
Безъ Милоша мы смо ка' безъ главе.

Дукићъ.

Юшъ га Везиръ не пушта одъ себе.

Вучићъ.

А хоће ли и пустит' га икадъ?

Благое.

Но мы, браћо, можемо л' овако
Проводити у чеканю празну
Данъ за даномъ, и лѣто за лѣтомъ?

Гарашанинъ.

Я све до годъ за чеканъ быяхъ;
Али сада ево првый велимъ:
Што быт' има нека лѣтось буде,
Па съ Милошемъ, или безъ Милоша.

Ломо.

И я велимъ некъ свакако буде,
Аль нипошто безъ Милоша, браћо.

Пастрмацъ.

Онъ послѣдній у земли е нашей
Положио Турцима оружє;
Онъ и првый некъ оружє дигне.

Дукићъ.

Све да бы га и држао Везиръ,
Милошъ ће му одма измакнути
Како чуе да смо мы у реду.
Али ево сметнѣ и неволѣ,
Юшъ немамо ничегъ на гомили
Нити хране, нит' новаца каквихъ
Ни оружя, ни стрѣлива доста.
А овако можемо ли, браћо,
Башъ и сами што годъ починяти?

Николаєвићъ.

Дайте новца па ће свега бити.

Мићићъ.

У народу Бога ми га нема.

Раићъ.

Има хране, и да ће є народъ,
Наћи ће се јоште и оружја,
А донекле хоће и стрѣљива;
Ал' ће съ новцемъ понайтеже ићи.
Гладни Турци све насъ оголѣше.

Мелентиѣ.

Што имамо то є врло мало;
Безъ новаца никуда и ништа.

Лунѣвица.

Да, тако є; и збогъ тога, видимъ,
На големе ударисте муке.
Али мене ни глава не боли;
Кадъ ню даємъ, зашто новце не быхъ?
Одредите човѣка и врѣме
Па што имамъ да му све изручимъ.

Катићъ.

Свѣталъ ти образъ, Лунѣвицо;
Што ты рече, я текъ да изрекнемъ.

Пастрмацъ.

То є исто већъ уговорено
Измеђ' мене Николаєвића,
И Благоя и Гарашанина.

Многи.

Сви даємо што годъ свакій може.

К а т и њ њ.

Наћи ће се за то и Кнежева,
Међ' осталимъ Шарга, Становићъ;
Па и другихъ трговаца врснихъ,
А на име: Брзакъ, Даниловићъ,
Топаловићъ и јошъ такихъ више:
Ал' шта велишъ, оче Мелентиѣ,
Гдѣ се биѣ за христову вѣру
Е л' надат' се и христову новпу?

М е л е н т и ѣ.

Есте, Кнеже, како не би било?
Самъ љу одма у ту свету сврху
Све обићи наше обитељи.

Д у к и њ њ.

Ето, гдѣ ѣ слоге и врлине
Ту ѣ брзо и свакога блага.
Већъ не сумњамъ да изъ ове ноћи
Неће синут' данъ Србији јасанъ.

Л о м о.

Садъ имамо на шта да зовнемо
И Милоша; па зовмо га одма.

Д у к и њ њ.

Што послѣднѣ мора бити, Ломо,
Ты би хтіо да намъ прво буде!
Јошъ ни стада, а пастѣра зовешъ!

(Попъ Ранко кои ѣ чуо послѣднѣ рјечи ступа наприједъ.)

П о п ѣ Р а н к о.

И не позванъ, самъ долази пастѣръ.
А ево ву срећна гласоноше.

Д у к и њ њ.

У мраку те не распознаемо;

Ал', ко быо, добро си намъ дошо
Съ такомъ вѣсти.

Благо є.

Заръ долази Милошъ?

Лоло.

Ко ти каза?

Лунѣвица.

Видѣ ли га?

Добрача.

Гдѣ є?

Попъ Ранко.

Почекайте, само да одахнемъ;

Олуя ме узъ планину тукла;

Уморанъ самъ.

Гарашанинъ.

То є нашъ Попъ Ранко.

Попъ Ранко.

Мы бы смо се, газда Милутине,

Свудъ познали да дахнемо само.

Ево кнѣиге. (вади є.)

Раићъ.

Кнѣиге?

Дринчићъ.

Одъ Милоша?

Лунѣвица.

Читай, читай.

Дукићъ.

Како ће безъ ватре,

А по овой силовитой киши?

Попъ Ранко.

Станте... Ево жижке, ево луча.

(Запалюв жижку у некомъ стаклу.)

Добрача.

Гле, вѣре ти!

Попъ Ранко.

Добаръ вечеръ, браћо;

Садъ над-а-мномъ разастрите гуньче.

Тако... Лучъ ми држете, па да читамъ.

(Докъ Попъ развѣя кнѣгу сѣва и грми.)

Мелентіе.

Помозъ Боже! каква є то муња!

Николаєвићъ.

Одъ грома се сва планина стресла!

Дринчићъ.

Громъ предъ узкрсъ! То текъ сада чуємъ!

Попъ Ранко.

Богъ узъ кнѣгу Милошеву збори;

Диванъ знаменъ! добра срећа, браћо.

С в и.

Срећа, срећа!

Дукићъ.

Читай, часный оче.

(Попъ чита:)

„Везиръ чує да се опетъ народъ

„Яко мути одъ силнихъ хайдука,

„Па несрећа боѣи се већихъ

„Мене шилъ да ихъ предупредимъ.

„Мислимъ тамо предъ Цвѣти стићи.

„Братъ ми Јованъ некъ то свуда яви,
 „И позове за ту светковину
 „Много свѣта у Таковску цркву.
 „Ту ћемо се скупа свѣтовати
 „Све хайдуке како да сатremo,
 „И Везиру, поочиму мому,
 „Докажемо да смо врѣдни люди.
 „А братъ Ђфремъ нека къ Остружници
 „Све волове на продаю тѣра,
 „И съ готовимъ дочека ме новцемъ,
 „Да изплатимъ одкуплѣно роблѣ.
 „Ал' ако се ипакъ стваръ окрене
 „Те до Цвѣти не узмогнемъ доћи,
 „Тадъ и сами радите шта знате.“

Вучићъ.

Чудне књиге! Не разбиремъ добро
 Да л' бiело или црно каже.

Катићъ.

И овако и онако, Томо,
 А како е ко на око узме.
 Да е пала у шаке Везиру,
 Рекао бы : Милошъ е мой човѣкъ;
 А то исто и мы садъ велимо.

Благо е.

Есте тако, али волю быхъ
 Да јаснiе нама књига пише.

Попъ Ранко.

Башъ е мени као сунце јасна.

Благо е.

У почетку ето га на Цвѣти,
 На свршетку и самъ о томъ сумня!

О устанку ни спомена каква,
 Но о томе да хайдуке сатре;
 А хайдука у насъ ни єднога;
 Мы смо дакле, и ко съ нама држи.

Вучићъ.

Море люди, отворимо очи
 Съ нашимъ посломъ да мы не проѣмо
 Кан' и Проданъ што є прошо своимъ.

Ломо:

Булюбашо, шта насъ сумньомъ труєшь?
 Како бѣше за Проданомъ зашо,
 Безъ Милоша садъ и твоя глава
 Трулила бы на бедему градскомъ.
 Па почемъ є, да т' одржи вѣру,
 Самъ погиби себе изложію,
 Ты управо, ты єдиный овдѣ
 Као да му не вѣруєшь. Стидно!

Вучићъ.

Што се тиче, Воєводо, мене,
 Я му памтимъ и захваланъ самъ му;
 Али гдѣ се о народу ради
 Ту захвалность нећу да м' ослѣпи.
 Мы нагосмо народъ да спасемо
 Пріє него коначно пропаде;
 Па онъ ако іошъ одгаѣат' мисли,
 Као што быхъ по той кнѣзи реко,
 Душманъ самъ му, да грѣга нема.

Добрача.

Право имашъ, само да є тако.

Гарашанинъ.

Иза грозне Біоградске сѣче,
 При насилію што еве веће бива

Ко одгаѣа, тай издае чисто,
 Ко іошѣ хоѣе да стишава народѣ,
 Тай г' убіа; убиѣу га пріе.

Дукиѣѣ.

Милутине, и ты веѣѣ лудуеѣѣ?!
 Г а р а ш а н и н ѣ.

Незнамѣ быхѣ ли икадѣ паметніи.

Николаевиѣѣ.

Али, люди, шта е вама ноѣасѣ?

Лунѣвица.

Я умукохѣ одѣ голема чуда.

Пастрмацѣѣ.

А я с' сміеѣѣ гдѣ су у средѣ дана
 Дична пѣвца узели за кобца.

Дукиѣѣ.

Есть, рѣаво разумѣше кнѣигу
 Написану мудроѣѣ опрезношѣу,
 А сѣ намѣромѣ да е болѣ нема.
 Што се тамо о хайдуцма вели,
 То ми н'есмо, веѣѣ очито Турци,
 На кое се сѣ намѣ ударит' спрема.
 А да му е мисо одгаѣати
 Бы л' насѣ звао сѣ народомѣ на Цвѣти?
 Бы ли дошо средѣ насѣ у Таково
 Нерасудно да изгуби главу?
 Што Везиру сасвимѣ не вѣруе
 Те іошѣ сумня хоѣе л' да га пусти,
 Не лише ли, Бога вамѣ, на краю:
 „И безѣ мене сами устаните?“
 Па шта ѣете више и ясніе?
 Онѣ устанакѣ и то одма хоѣе.

Л о м о.

Ко не схваћа сліспъ є кодъ очи.

К а т и ѣ ѣ.

Оканте се празнихъ лакрдія,
Веѣъ о томе не ломимо нисли.

П а с т р м а ц ѣ.

Онъ є мударъ, па и писа мудро.

М н о г и.

Ка' и себи сви му вѣруємо.

Д р и н ч и ѣ ѣ.

Чекаймо га, па кадъ среѣно доѣ
Некъ устанакъ онъ самъ и уреди.

Д у к и ѣ ѣ.

Чекаймо га, ал' не дрѣмаюѣи.
Носи, Ломо, кнѣигу у Црнуѣу
Да му браѣа изврше што жели.
Мы одъ сутра полагаймо новце
А у руке врломъ Лунѣвици.
Да стрѣльлива одма набавля се.
Свакъ меѣутимъ у свомъ завичаю
Некъ збѣгове у потаи спрема;
Па на Цвѣти наѣе с' у Такову.

К а т и ѣ ѣ.

А знате ли шта ѣемо да тамо
И Милошъ се башъ извѣсно наѣе?
Веѣъ одъ сутра задиркуймо Турке,
Мале сваѣе свуда замеѣимо,
Ошинимо и когъ порешчію;
Па ѣе съ мѣста заплашений Везиръ
Войводу намъ грѣут' у наручѣ.

С в и.

Добро смисли!

Гарашанинъ.

На то самъ ти готовъ.

Л о м о.

Башъ и имамъ съ киме да с' ухватимъ.

Пастрмацъ.

Знамъ кудъ смѣрашъ; идемъ и я с' тобомъ.

Д у к и ѣ.

Ето, браћо, свое уредисмо,

А Милошъ ѣе што остае. Збогомъ.

До виђеня на свете Цвѣти.

Є д н и.

У Таково.

Д р у г и.

(Рукою се.) У Таково.

С в и.

(Разилазећи се.) Збогомъ.

(Заосташе Вучићъ и Благое. Гарашанинъ приступа Вучићу.)

Гарашанинъ.

Шта ту мислишъ?

Вучићъ.

Мислимъ да бы Милошъ

Могоа намъ у Таково доћи,

И како га народъ лудо слуша,

Повезат' насъ све до єдногъ ондѣ.

Гарашанинъ.

А да неће, човѣче...

Вучићъ.

Хмъ, неће...

А ако бы?

Благо е.

Све што бити може
На вріеме треба предвидѣти.

Гарашанинъ.

Кадъ бы дошло већъ до тога, знайте,
На мѣсту ѣу пробости му срце.

Вучићъ.

Болъ ћемо о томъ промозгати;
Ал' свакако безъ момака своихъ
У Таково да мы не идемо.

Появъ другій.

— Авлія Боіовићева. — Боіовићъ; улази Чича Огнянъ.

Чича Огнянъ.

Дошао е црны Порешчія;
Позайми ми до шестнаестъ гроша
Докъ ракію у Брусници продамъ.

Боіовићъ.

Хоћу, чича; али одъ ракіе
Тежко да ћешъ займъ повратити.

Чича Огнянъ.

Зашто?

Боіовићъ.

Страхъ ме да се не допаде
Каквом' Аги, или Порешчіи.

Чича Огнянъ.

Однію ихъ све до єдногъ ѣаво!

Боіовићъ.

А ма како бѣва то, мой чича?

Црнъ є сада Порешчія теби,

И ѣаволу предаєшъ све Турке,

А пріє имъ хваляше господство!

Чича Огнянъ.

Пріє, пріє... Све се измѣнило;

Башъ више се живѣти не може.

Боіовићъ.

Съ Турцима є увѣкъ зло, мой чича.

(Улазе у кућу. Ступа у авлію Влаићъ, а мимо вратнице
тѣра стоку Стричевићъ.)

Влаићъ.

Кудъ, дієте, тако хитаєшъ с' стокомъ.

Стричевићъ.

У планину; дошо Порешчія,

А я немамъ новаца да платимъ.

Већъ є съ тога вражи изѣлица

Изтукао двоицу край села.

(Излазе изъ куће Боіовићъ и Огнянъ; а долази у авлію
Маћићъ съ ћеркомъ.)

Мићићъ.

Ев' Огняна.

Чича Огнянъ.

Шта є?

Мићићъ.

Я не сміємъ

Одъ Каваса и злогъ Порешчіє,

Оставити девојку кодъ куће
Склони ми є данасъ у твой ваятъ.

Чича Огнянъ.

А, Миѣиѣу, є л' ма чія кућа
Веѣъ безбѣдна одъ Турака бѣснихъ?
Алѣ некѣ доѣе, па што іой Богѣ даде.
(Одлази Огнянъ и Миѣиѣъ съ дѣвојкомъ.)

Влаиѣъ.

Шта то вичу изъ далека?

Боіовиѣъ.

Незнамъ.

Гле! девојке гомилама трче!

Єданъ гласъ.

Са Рудника силази Токатлиѣъ;
Млаѣу челядь укланяйте, люди.

Боіовиѣъ.

А то ли є; питома намъ пиладъ
Изпредъ кобца грабљивого бѣжи.

Влаиѣъ.

Порешчія и Токатлиѣъ данасъ,
А сутра ѣе спаія бездушный,
Преко сутра хоца и Муселимъ,
Па кадія, па хація какавъ,
И све тако до скончаня вѣка.
Тежке судбе! Ужасна живота!

Боіовиѣъ.

А треба ли трпѣти га више?

Влаиѣъ.

Стопутъ болѣ да у мутну воду
Поскачемо и свршимо єдномъ.

Боіовићъ.

Не, Влаићу, скочимо на Турке,
Па некъ они изпредъ насъ се даве. —
Где съ момцима оружанимъ Лома!
Превидѣамъ ли, или онъ предъ собомъ
Повезана тѣра Порешчию?

Влаићъ.

Може л' бити? Ёсть, часна ми крста!
Наопако! (одлази у страху.)

Боіовићъ.

Ха, помози Боже.

(Ломо. Момци предъ њимъ тѣраю свезана Порешчию и
Кавасе.)

Ломо.

До некле ихъ тако изпратите,
Па некъ иду сами Муселиму
Са порезомъ какавъ я положихъ
За све село. (Одведе Порешчию)
Боіовићу данасъ
Мѣсто новца батина смо дали.

Боіовићъ.

Да т' є света, Воєводо, рука!
Тако треба одлюдима мрзкимъ.

Ломо.

Јако су ми ожедниѣли момци;
Имамъ за њихъ хладне шљивовице.

Боіовићъ.

Ако хоћешъ и читаво буре.
Ево м' одма; уђите у шљивакъ.

Ломо.

Напимо се, па на Рудникъ одма.
(Одлазе.)

Появъ треґій.

— Куґа Милошева — Любица и момакъ Илія. Послі в
Штитараць.

Илія.

Незнамъ друго ванъ то едно, госпо,
Да Благоє Ломо и Пастрмаць,
Вративши се са Букульскоґ скупа,
У постаи разговараху се
Съ дѣверима твоимъ.

Любица.

А нієси
Штогодъ чуо одъ говора нѣиноґ?

Илія.

Єсамъ само кадъ имъ Іованъ рече:
Почемъ й у то мой братъ угазіо,
И я морамъ. Видѣхъ за тимъ гдѣ се
Наоружа, па узяшивъ коня,
Са Благоємъ и съ Пастрмцемъ оде.

Любица.

А Єфремъ и Ломо?

Илія.

Ломо скупил
До стотину найбільихъ момака,
И у село спусти се; а Єфремъ
Све волове да догнати куґи,
И єно га гдѣ се на путь спрема.

Любица.

Ту єсть нешто.

Штитараць. (Улази.)

А знаєшь шта є, госпо?

Любица.

Де говори, весео намъ было.

Штитарацъ.

Ломо ютросъ, добро изтукавши

Порешчио и нѣгову пратню,

Везане ихъ посла у Брусницу.

А садъ ено гледай га узъ Рудникъ

Гдѣ се пенѣ са дружиномъ своіомъ,

Докъ Токатлићъ изпредъ нѣга бѣжи.

Любица.

Сада ми є ясно све... О Боже!

То ѡ устанакъ! А мой Милошъ? жалость!

Кадъ видѣше да га јоште нема,

Одлучише на Букуљи пустой

И безъ нѣга да се сами дигну....

Тога самъ се и бояла давно.

О мой друже, о Войводо бѣднѣй,

Шумадија ослобођава се

А ты с' трзашъ у шапама турскимъ!

Илія.

Измаћи ће, госпо.

Любица.

Охъ, на противъ

Пашѣ жертва освете имъ крвне.

Већъ се сматрамъ ка' удова црна.

Мой юначе, кои си кан' оро

У боевма растирао крила

Да си баремъ тамо славно пао!

Штитарацъ.

Окани се такихъ мисли, госпо,

Ко зна јоште шта є и како є.

Любица.

Оде Јованъ, иде Ђфремъ! Ко ће
Садъ бранити мене и кћерь мою?...
Кан' да видимъ; турска войска иде,
Иде бѣсна, огрезла у крви;...
Ту долазе дивљи, гадни люди,
Хватаю ме, вуку ме у робство...
Я робиня? Милошева жена?...
Не, нећете; пріє мртва, пріє.
(Иде, вади ножъ иза едногъ ястука, и меће га у нѣдра.)

Илія.

А мы овдѣ на што бысмо были?

Любица.

Вы?... Вы ћете побѣћи кудъ кои
Како Турци приближе се селу.

Штитарацъ.

Јошъ я незнамъ да самъ кадъ бѣжао;
И ако ты Турци овдѣ уђу,
Само ѣ' ући преко мене мртва.

Любица.

Да, Штитарче, веле да си юнакъ.
Ал' є ли ти челично и срдце,
Као што є рука?

Штитарацъ.

Богъ не дао,

Нит' прилике овдѣ то му желимъ;
Али ако до прилике дође
Сама ћешъ ме моћи да оцѣнишь.

Любица.

Я не чекамъ; хоћу да знамъ одма.
Обећай ми да ћешъ учинити
Што ћу рећи, ма најцрнѣ было.

Штитарацъ.

А Бога ми мога створителя,
Башъ и Рудникъ рекла да разкопамъ,
Кошаѹ га докъ ме не притисне.

Любица.

Не, толико не захтѣвамъ. Чуй ме:
Ако икадъ доѣмъ у опасность
Да ме Турци заробе са кѣркемъ,
Оногъ часа убій обедвѣ.

Илія.

Шта!...

Штитарацъ.

Госпођо!

Любица.

Заклео си ми се.

Штитарацъ.

То, то едно ніе ми могуће.

Любица.

О хвалѣна юначино, ето
Шта врѣдишъ! Не смѣшъ ни оно
Што я жена, слаба жена, смѣмъ.
Овимъ ножемъ послужит' се мишляхъ
Само кадъ бы пріе мене пао
Бранећи ме; али ето видимъ
Да ми треба и кодъ тебе жива.
Па шта ћешъ ми овдѣ? Довольна самъ
Да измакнемъ Турцима и сама.
Айд' слободно кудъ годъ ти є воля;
Айд' и чувай ядне плашљивице
Коє могу живѣт' и у робству.

Мени овдѣ юнакъ човѣкъ треба,
Ил' не треба нико.

Штитарацъ.

Я остаѣмъ;

А злодесна буде ли ми сила
Да заколѣмъ тако дивну жену,
Заклати ѣу поредъ нѣ самъ себе.

Любица.

Садъ познаѣмъ врлога Штитарца. —
Зовните ми Ёфрема... Не треба;
Идемъ сама, е да ли што дознамъ.

(Одлазе сви.)

Появъ четвртый. W

— Конакъ Муселимовъ у Брусници. —

Ашинъ замишлѣнъ. Улази Милошъ.

Ашинъ.

О, ето те єдномъ; олуина
Опетъ тутни и примиче намъ се;
Ходи, кнеже, да е разтѣрамо.

Милошъ.

Пріе негъ се провали надъ тобомъ,
Яши коня, и бѣж', побратиме.

Ашинъ.

Кадъ ты доѣе я се е не боимъ;
Айд' у народъ; све ѣе опетъ леѣи.

Милошъ.

Не, у народъ не шилѣи ме сада,
Него бѣжи докъ самъ іошъ кодъ тебе;

Єрь у народъ када єдномъ ступимъ
Већъ бѣжаню времена ти нема.

Ашинъ.

Шта то велишь, кнеже?! Ил' те добро
Я нїссамъ разумію, или...

Милошъ.

То ты велимъ да є худый Везиръ
Сву олюю ову разуздао,
И у ню ме силомъ потиснуо.

(Улази Кор-Зуко.)

Ашинъ.

Већъ ти видимъ по образу, Зуко,
На зле вѣсти да іошь цриѣ носишь.

Зуко.

У Конюши уб'єнъ Порешчія,
И Токатлиѣ уб'єнъ са момцима,
Ванъ єднога кои смакну Лома,
Па побѣже, весела му майка.

Милошъ.

Цриѣ ти петакъ! Ломо погинуо?!

Зуко.

Ено мртва съ Рудника га носе.

Милошъ.

Ахъ несрећный Воеводо, садъ ли
Башъ погibe?... Ты слободи нашой
Прва жертва имаѣаше быти!...

Но сви ћемо сви гинути — Више
Ни часа вамъ нїє оклевати,

Єрь чимъ народъ прочує за Лома

Помаманъ ће скочит' на освету. —

Яште конѣ и найбрже бѣжте;

Мои ће васъ момци изпратити. —
 Я вамъ ето рѣчь одржахъ. Збогомъ.
 А Рушиду кажите у Босни
 Да устасмо само на везира
 Што Србию сву накваси крвлю,
 А разграби Србма све до душе.
 Ипакъ Цару остаємо вѣрни,
 И одъ нѣга надамо се правди.

Появѣ пѣтый.

Равница предъ Таковскомъ црквомъ. Попъ Ранко пѣва
 пѣсму, а народъ повторавъ два послѣднѣ стиха у свакой
 строфи. Предъ црквомъ съ десне стране стов Дукићъ, Ка-
 тићъ и Лунѣвица, а съ лѣве Благое, Вучићъ и Гарашанинъ.

Покрай рѣка вавилонскихъ *)
 Срушенъ Сіонъ споминюћи
 Сѣдіасмо и плакасмо;
 Те о врбе арфе свое
 Ту вѣшасмо.

Кои су насъ оборили
 Хтяху да се радуємо;
 „Пѣвайте намъ, пѣвайте намъ,
 Сіонску вамъ овдѣ пѣсму
 Да чуємо.“

Іохъ! на туђой земли скверной
 Како бысмо мы пѣвали
 Господиню пѣсму свету?!
 Како бысмо ядни сужњи
 Узклицали?!

*) Ову самъ црквену пѣсму нашао за мой предметъ най-
 сходнију, па да бы се могла лакше пѣвати и разумѣвати на
 позорници, свео самъ в посрѣдну на стихове.

Ако т' икадъ дѣца твоя
Забораве, о Сіоне,
Десница имъ некъ усахне!
За нѣхова уста езикъ
Некъ пріоне!

Напомени, о Господи,
Єдомивимъ синовима
Данъ Сіона кадъ веляху:
„Копайте га до темеля.“
И копаху.

Худа кѣри вавилонска,
Блаженъ ко ти за то плати
Што си нама учинила!
Ко за кровь ти кровь, за сузе
Сузе врати!

О крвницо несмилѣна,
Блаженъ ко ти моѣ словіє!
Ко на землю обори те,
Дѣцу т' узме и о камень
Сву разбіє!

Дукиѣъ.

Очи ми се напунише суза,
Диванъ ли є ово часъ, мой кнеже!
Како пои скрушене савъ народъ!
Гледаюѣ га рекао бы да се
На смръть спрема препоручуюѣи
Найпотонѣ свою душу Богу.

Катиѣъ.

Ніє тако, врсный пріятелю;
Онъ се спрема на одсудну борбу,
Те одпѣва охрабреномъ душомъ
Найпослѣдню свою пѣсму робства.

Лунѣвица.

Богъ те чуо, племенитый кнеже.
(Издази народъ изъ цркве.)

Гарашанинъ.

Сви излазе; свршена є служба.
 Некъ заузме свакій свое мѣсто.
 Я ѣу стати Войводи за леѣа,
 И чимъ узме одвраћати народъ
 Обѣ пушке нанъ ѣу изпалити.
 Ти, Скерлиѣу, до мене ѣнешъ бити;
 Пакъ, ако ми пушке не саставе,
 Ил' у хитњи промашимъ га, одма
 Нанъ потрчи и пробій га ножемъ.
 А то исто и вы изъ окола
 Учините. Ево нѣга; айте.

Появъ седмій.

Сви преѣашњи и іошъ народа; па Добрача, Раиѣъ, Дрин-
 чиѣъ. Пастрмацъ, Николаєвиѣъ, Іов. Обреновиѣъ, Попъ
 Раяко, Арх. Мелентиє. На послѣдку Милошъ, а до
 нѣга Димитріє, Вуле, Илія и Штитарацъ.

Милошъ.

Добро утро, помозъ Богъ, о браћо.

Єдни.

Воєводо, Богъ ти помогао.

Други.

Добро нама дошо, Воєводо.

Милошъ.

Срећне было данашнѣ вамъ Цвѣти.

Гласови.

И бити ѣе кадъ си ты меѣ нама.

Милошъ.

Да, я дохохъ управо предъ Ускрсь.
 Предъ великій онай данъ кадъ Господъ
 Послѣ тежка мученя и смрти
 Пробуди се, устаде изъ гроба,
 И отворивъ врата спасенія
 Човѣчанство уведе у светлость.
 И вы, браћо, мучени сте были,
 И вы у гробъ живи закопани;
 На я дохохъ да разберемъ одъ васъ
 Ёл' вамъ желя изићи изъ гроба,
 Ёл' вамъ воля и одлука тврда
 Да съ Христовимъ светимъ ускрснућемъ
 На новъ животъ и вы ускрснете.

Гласови.

Ёсть, ёсть свима; то ё воля една.

Милошъ.

Да окове сломіете турске?

Многи.

Проклетъ Турчинъ!

С в и.

На віеки проклетъ!

Милошъ.

Да слободни постанете люди?

Гласови.

Охъ слобода!

С в и.

Живѣла слобода!

Милошъ.

А ма, браћо, да ли промишляте
 Шта предлагемъ, на шта л' пристаёте?

То є опетъ крешиво и поколь,
 Сада нападъ, а садъ узмицанъ,
 Данъ у борби, а ноћъ безъ одмора,
 Издржанъ жеге и студени,
 Глади црне и ужасне жеђи;
 То є опетъ палезъ вамъ домова,
 Збѣгъ жалосный, и кукавно роблѣ,
 И иманя и стоке губитакъ;
 Браћо моя, то є, очаяна,
 Дуга борба на смръть или животъ.
 Хоћете ли да ућете у ню,
 И до края храбро й' издржите?

Добрача.

Све то скоро садъ издржавамо
 А за наше крутне крвопиє;
 И одъ сада хоћемо за себе.

Вучићъ.

Ако има јошъ каковихъ патня
 Све, Войводо, до єдне изкажи,
 Па насъ опетъ нећешъ застрашити.

Благоє.

Єръ рѣшисмо да се осветимо
 Турскомъ мачу, и турскому коцу,
 И грабежу и поганству турскомъ.

Сви.

Да, света, поразъ, смръть Турцима!

Милошъ.

Али чуємъ да миръ савѣтую
 Јоште многи старци и кметови;
 То ако є, раздора ће бити;
 А съ раздоромъ извѣсна є пропасть.

Гласови.

Ко е за миръ? Да видимо тога.

Влаићъ.

Старъ самъ и я и ови до мене,
А кметова међу њима доста;
Па вичемо ка' изъ едногъ грла:
Ратъ, войводо; другогъ спаса нема.

Чича Огњанъ.

Я самъ овдѣ найстаріи можда;
Деветъ лѣта подъ Вождомъ воєвахъ;
Едногъ Турци заробе ми челядь,
А два пута отѣраше стоку
И спалише кућу до темеля.
Али ми е спалили и јошъ едномъ,
Челядь, стоку опетъ заробили,
Па и сѣду однѣли ми главу,
Већъ не маримъ; но узъ друге велимъ:
Ил' насъ кољи, ил' на Турке води.

Гарашанинъ.

Дай, старино, да т' полюбимъ руку;
Поштено ти међу людма лице!

С в и.

Ратъ хоћемо, па смртъ ил' слобода.
(Милошъ улази хитно у цркву.)

Благое.

Нестаде га на еданпутъ! Гдѣ е?

Вучићъ.

Милутине! Шта бы съ њиме?

Гарашанинъ.

Незнамъ;

За тренъ ока упаде у цркву.

Влаићъ.

Где! Войводе нема већъ предъ нама!

Є д н и.

Гдѣ є?... гдѣ є?

Други.

Войводу намъ дайте.

(Комѣшанѣ у народу.)

Димитріє.

У цркви є; садъ ће доћи, браћо.

(Милошъ се враћа у войводскомъ одѣлу и съ развѣномъ заставомъ у руци.)

Влаићъ.

Где! ено га! У войводскомъ руху!

Чича Огњанъ.

Са заставомъ!

С в и.

Живіо Войвода!

Милошъ.

Ратъ хоћете?... Ево мене дакле,
И ево вамъ са Турцима рата!

С в и.

Ура! ура! ура! (Пуцаю, бацаю у высь капе
веселѣ найвеће.)

(Гарашанинъ ступа предъ Милоша и скида капу).

Гарашанинъ.

Воєводо,

Ова пушка и іошъ многе овдѣ,
Бяху данасъ теби намѣнѣне
Да си было само покушао

Мирити насъ съ нашимъ крвницима;
 Но сада є пунъ радости ево
 Избацуємъ а у твоє здравлѣ. (пуца.)
 Живіо намъ Милошъ Обреновићъ,
 Одсадъ вођа и поглаваръ србскій!

(Благоє, Вучићъ, Скерлићъ и остали избацую такође
 пушке вичући.)

Часть и здравлѣ новомъ господару.
 (Найвећа узруянность съ викомъ: живіо господаръ!)

Милошъ.

Хоћу да васъ предводимъ у рату;
 Па тай ако срећно довршимо,
 Тада, браћо, савъ у скупу народъ
 Бирати ће себи поглавара,
 А међ' свима найдостойнієга.

И томъ кога народъ савъ избере
 Я ћу првый у знакъ покорности
 Стражарити съ пушкомъ на рамену
 Изпредъ врата сѣйнога му двора.

Гласови.

То є дично!

Гласови.

Слава ти збогъ тога!

Катићъ.

Оваки є и достоянъ, браћо,
 Да управля до вѣка са свима.

Милошъ.

О томъ доста. Као вођа ратный
 Заклинѣмъ се Богу и народу
 Да заставу кою данасъ развихъ,
 Већъ до смрти нећу оборити;

Ил' ѣу подъ нѣомъ оставити главу,
Ил' слободу извоєвати вамъ.

А и вы се закуните мени
Да, ма каква на насъ дошла сила,
Стаяћете узъ ню поуздано
Борећи се докъ єднога трає.

С в и.

Кунемо се свемогућимъ Богомъ.

Дукићъ.

Свакъ узъ тебе воєваће вѣрно
Догодъ капль остає му крви.

Милошъ.

Као што се я народной вољи
Покоравамъ, тако, докъ самъ вођа,
И вы да сте сви покорни мени,
Кан' и сваки млађи стариєму.
Закун'те се на то.

С в и.

Кунемо се;
Богъ убіо ко годъ не слушао!

Милошъ.

Садъ коначно войводства се примамъ
Да съ вамъ дѣлимъ срећу и несрећу;
А заклетву свою потврђуємъ
Целуюћи часный крстъ предъ свима.

(Узимлъ крстъ одъ Мелентіє.)

О знамену людскогъ одкуплѣня,
Тако мени и свакому овдѣ
Помогао, како свакій буде
Испуніо заклетву Таковску! (целива.)
Носи, оче, свима на около.

(Мелентіє приноси свакому крстъ.)

Светъ уговоръ заключисмо, браћо,
 А предъ лицемъ Бога и свіета,
 Светъ уговоръ кому ће се кланятъ
 Крозъ вѣкове найдалъи потомци.
 Кадъ не могу да васъ одъ радости
 Све заредимъ овдѣ и загрлимъ,
 Грлимъ ево заставу намъ обшту,
 И ню любећ' све васъ братски любимъ. —
 Садъ є прими, вѣрный мой Пастрмче;..
 У твоіой се руци прославила!
 Поносна се вила по боиштамъ,
 Знакъ Турцима пораза и смрти,
 А Србима среће и побѣде!
 (Симо узевши заставу грли є.)

Пастрмацъ.

Аминъ, Боже!... Хвала, Господару!...
 О заставо о народна дико,
 А найвећа, вѣчна за ме славо,
 Само мртавъ растаћу се съ тобомъ.

Милошъ.

Иди съ мѣста са народомъ овимъ
 И предъ мою кућу є пободи,
 Нека войска око нѣ се купи.
 А кои сте, браћо, старѣшине
 Останите овдѣ на разговоръ
 Да найпрече што є наредимо.

(Милошъ са старѣшинама скланя се за цркву. Пастрмацъ,
 почемъ є три путъ заставомъ віо, одлази поносно, а за
 њимъ народъ пѣваюћи и пуцаюћи.)

БДАНЪ ГЛАСЪ.

Застава се опетъ у Србиі віє,
 Надъ заставомъ блиста спасенія крстъ!

Мачъ тргните, браћо, съ Варне до Адриѣ;
Къ намъ летите, къ нама... Мы вамъ бедемъ чврстъ.

С В И.

У ватру, у воду
Сложно за слободу,
Сложно сви... Ура!

ЕДАНЪ ГЛАСЪ.

Братъ узъ брата напрѣдъ; труба на бой звечи;
Предъ насъ стао Турчинъ, клетый крволокъ!...
Юришь!... ето пада;... Юришь!... ето бѣжи;...
Слава, слава, слава! Избавлѣнь Изтокъ!

С В И.

Крстъ слободомъ сѣва,
Славомъ Србъ одсѣва;
Браћи свой ура!

ЕДАНЪ ГЛАСЪ.

На Косову дрхѣу кости прадѣдова
Што потомци едномъ осветише нѣи;
Што изъ мрачна дона Божіихъ вѣкова
Круна Неманѣина опетъ изкочи.

С В И.

Штити, круно света,
Дѣцу нашегъ свѣта;
Вѣчно сѣй. Ура!

Раздіо четвертый.

Появъ првый.

— Шумскій предѣлъ. —

Раиѣъ и Попъ Ранко. Иду имъ на сусреть неки селяци
што біеже. Доцнѣ Чича Огнянъ.

Раиѣъ.

Амо, люди, помозте намъ часкомъ
Да изъ баре извучемо кола.

Првый Селякъ.

Шта тѣрате?

Раиѣъ.

Стрѣльлива на Чачакъ.

Првый Селякъ.

Оставьте га гдѣ ъ, па бѣжите.

Раиѣъ.

Шга, несреѣный сине?!

Првый Селякъ.

Бѣжете, велимъ;

Ѣая Паша с' войскомъ силномъ иде.

Раиѣъ.

Ил' се н'есмо надали той войски,
Па да сада изпредъ нѣ бѣжимо?

(Хвата га и вуче.)

Амо, куѣко, да те ту не смлатимъ.

Попъ Ранко. (Хвата и вуче другоъ селяка.)

Брже колма, никакова вѣро.
(Одвлячу ихъ. Пролазе други селяци.)

Другій Селякъ.
Тежко да ѣе збѣгове намъ наѣи.

Трећій Селякъ.
Хоѣе, брате, томъ су они вѣшти.

Четвртый Селякъ.
Ту ѣемо се ка' лавови бити. (Одлазе.)

Попъ Ранко.
А ма то се ятимице бѣжи;
Где онамо!

Раиѣъ.

Убиле ихъ силе!
Какавъ ли є то страхъ у нѣихъ ушо?
Ево єдногъ старца. — Шта є, стриче.
Те се тако разбѣгава народъ?

Чича Огнянъ
Несреѣа є, пропасть, права пропасть.
ѣая Паша узбіо намъ войску
На Рудовци подъ Гарашаниномъ,
Па ушао у наѣю нашу
Са дванаестъ тисуѣа момака.
Кудъ пролази, роби све и пали,
Кога стигне, тога и посѣче.
А кметови, куга ихъ занѣла,
Предаю му заплашенный народъ,
И сами га на Милоша воде.
Око овогъ сва є войска прсла
Да спасава по збѣгови челядь;
А онъ оста съ неколико само

Вѣрнихъ друга уговараючи
 Да поколю жене све и дѣцу,
 Па безъ бриге баце с' у планину,
 Те с' одъ своихъ и Турака бране.

Раићъ

Ел' могуће да е до тогъ дошло!

Попъ Ранко.

И мы тако вѣру му држимо
 Што дадосмо предъ Таковскомъ црквомъ?

Раићъ.

О несрећный народе, ты морашъ
 На тай начинъ робъ до вѣка быти.
 Попе Ранко, айдмо ипакъ напрѣдъ;
 Я Бога ми, кола не оставлямъ.
 Бѣжао е више пута народъ
 И за првихъ вождовихъ времена,
 На бы опетъ врієдни га люди
 Охрабрили и вратили у бой.
 Айдмо напрѣдъ. (Одлазе.)

Появъ другій.

— Авлія Милошева у Црнући. —

(Любица и Илія.)

Любица.

То л' е поручіо?...
 Тако слабо онъ Любицу позна!..
 Я нит' бѣжимъ изпредъ турске войске,
 Нит' у руке жива іой се даємъ.
 За ме дакле некъ спокоянъ буде,
 А само се побрине за народъ.

То му реци, Ілію, и више
 Да ми н'еси дошо... Гле садъ! ето
 Самъ долази съ неколико друга!..
 И онъ иде да сачува жену
 Кадъ пропада земля сваколика!
 Іохъ, изъ главе кипите ми очи,
 Да не гледамъ Милоша гдѣ бѣжи.

Ілія.

А да шта ће? са дванаестъ друга
 Да удари на сву турску войску,
 И остави у нѣой лудо главу?

Любица.

Да ѝ остави када не могаше
 Ништа болъ.. Ахъ! я мишляхъ да се
 Онъ біяше на то и рѣшио.

Ілія.

Јаше тужанъ съ покурѣномъ главомъ,
 Канъ да на смртъ иде! Судбо клета!

Любица.

Чуй Ілію; вратнице затвори,
 И изнутра полугомъ подупри.

Ілія.

Како, госпо!. Ту е већъ господаръ.

Любица.

Не дошао! Вратнице затвори.

Ілія.

Али....

Любица.

Слушай, кукавице една.
 (Ілія затвара вратнице.)

Появъ треїй.

Любица изнутри; а съ поля Милошъ съ друговима.

Любица.

Добро дошо, Войводо на гласу,
Ужасниче силнихъ Османлія,
Шумадіе ослободителю!
Свршио си своє велѣ дѣло,
Па се кући прославѣной враћашъ
Да се жени одморишъ у крилу.
Ходи; ево юначку ти главу
Я ѣу покритъ танкомъ опрегачомъ,
И дозвати све изъ села бабе
Да пѣваюћ' дивно ти юнаштво
У крилу те моемъ успаваю.

Милошъ.

Шта! Ёси ли, живога ти Бога,
Ты при себи? Вратнице отвори.

Любица.

Јошъ никада крозъ вратнице ове
Ніе прошо стиданъ побѣглица;
Неће ни садъ. Иди и побѣди,
Па наѣ-ѣшъ ихъ широмъ отворене,
Окићене све до врха вѣнца,
А на њима мене гдѣ те чекамъ
Да ти коня прихватимъ за узду,
И полюбимъ поштовану руку
Што ће бити браћу избавила.

Милошъ.

А гдѣ ли є та несрећна браћа?
Видишъ да ме сама оставише;
Сви срамотно изневѣрише ме.

Любца.

Кадъ побѣгну изпредъ вука овце
Добаръ пастиръ не враћа се у торъ,
Но тражи ихъ и опетъ прикупля.
Айдъ; ни пошто не пуштамъ т' унутра.

Милошъ.

Громъ у тебе отвори ми, велимъ;
Ако сяшемъ, Бога м' изсѣни љу
И вратнице и тебе на мрве.

Любца.

Ако сяшешъ, Богомъ с' и я кунемъ,
Нећешъ измаћ' изподъ овогъ ножа
Као што си изпредъ саблѣ турске.
Кадъ т' изъ срдца сва изчезну храбрость,
Пробомъ љу га, па и кћеръ и себе,
Да срамоти нашої не остане
Нигдѣ жива на свѣту трага.

Милошъ.

Чуете ли садъ вы ово, люди?!
Већъ и жене врѣдніе су одъ насъ!
Натрагъ одма, натрагъ несретници,
Па гинимо.

(Чуе се изъ далека.)

Ура!

Милошъ.

Каква вика?

Првый момакъ.

Нут'! долиномъ наша войска иде.

Милошъ.

Добрача е съ Грузанима своимъ!
Богъ насъ ніе іоште напустіо.

Збогомъ жено, и хвала ти данасъ;
Видѣнешъ ме ил' побѣдителейъ
Ил' никако. Замномъ браћо.

Момци.

Ура!

Любца.

(Дижући руке къ небу.)

Ко е, Боже, као ты могућанъ!
Захвала ти безконачна буди!
Ой охрабри момъ Милошу срце,
Заштити му скупочный животъ,
А Србима мишице окрѣпи,
Да у земљи православной опетъ
Твой крстъ дигну давно погажени.

Появъ четвертый.

— Шанацъ на Любићу. —

Милошъ, Јованъ. (Зауставляю изванъ шанца войску).

Милошъ.

Не, не далъ; за данасъ е доста.
Ты, Јоване, юрни напрѣдъ коня
И Добрачи викни да се одма
Са своима поврати у шанацъ.
Јошъ га ноћасъ довршити треба;
Ал' найпріе одморте се мало —
Ха! нашъ Ћая ни саяо ніе
Да ће бити овако сузбієнъ.
Соколови, добаръ е почетакъ;
Так' и далъ, па нестаће скоро
Тихъ Турака изпредъ нашихъ очи.
(Добрача долази са Сарамандомъ).

Добрача.

Господару, ово храбро момче
Ранило є Пашу Вранялію.

Милошъ.

Юшъ, юначе, вођъ вамъ є сиромахъ;
За садъ съ овимъ буди задоволянъ,
А Богъ даће те свачію храбростъ
Пристойно ѣу моћи да наградимъ.

Сараманда.

Захвалюємъ, вођо, ал' не примамъ;
Єръ наумихъ да одъ садъ не трошимъ,
Изванъ турскогъ, пичієга новца.

Милошъ.

Твоє име?

Сараманда.

Зову м' Сараманда.

Милошъ.

Узимлѣмъ те међу своє момке.

(Сараманда скида фесъ и люби му руку. Долази Дрин-
чићъ съ неколико везанихъ кметова.)

О Дринчићу, шта повеза люде?

Дринчићъ.

Нѣсу люди него издаице
Што с' писмама Кнеза Аксентія
И съ пашиномъ црномъ бурунтіомъ
Бѣху пошли да предаю народъ.

Првый Кметъ.

Ахъ Войводо, бысмо приморани.

Милошъ.

О зликовци безъ вѣре и душе,
Могоше васъ приморати Турци

Докъ у Чачку међу њима бјасте;
 Али када нађосте се єдномъ
 У народу сами и слободни
 Какве тада бјаше вамъ силе?...
 Да сте Турци, бяхъ вамъ опростио,
 Али Србе казнимъ смрћу. Айте.
 Сарамандо, смакни несретнике,
 И све узми што на њима нађешъ;
 Ёрѣ ямачно то є турскій новацъ.
 (Сараманда одводи кметове. Долази Гарашанинъ.)

Милошъ.

Милутине, знамъ да ти є тежко
 Што на Любићъ закасни вечерасъ.

Гарашанинъ.

Н'єсамъ быо ни на другой страни
 Башъ безпосленъ; но стваръ мучно иде.
 Оскудни смо стрѣльивомъ; а народъ
 Страномъ што се одъ Турака бои,
 Страномъ што іошъ све єднако сумня
 Ёси ли намъ доисто ты Войвода,
 Узтеже се да пристане узъ насъ.
 Дукићу є изпало за рукомъ
 Да га дигне на мѣстима некимъ;
 Ал' никако Катићъ да одметне
 Колубару; у стези є држе
 Съ єднимъ топомъ Турци на Палежу.

Милошъ.

А шта раде они у Валѣву?

Гарашанинъ.

Ћая-Паши кренуше у помоћъ.

Милошъ.

Ты, Дринчићу, хитай имъ на сусретъ,
 И опетъ ихъ у Валѣво стѣрай.

А я главомъ полазимъ на Палежъ
 Да топъ узмемъ, и путь све до Саве
 Заграничнимъ войводамъ прокрчимъ.
 Ты пакъ, Симо, пођи Крагуевцу,
 И съ Вучићемъ настой да разтуришь
 Што скоріе оно турско гнѣздо. —
 До два сата да свакъ на путь крене.
 Айте. — Јово, ты остаешъ овдѣ.
 Сврши обкопъ, и прикупляй народъ;
 Ал' нишошто до повратка мога
 Не нападай, но само се брани;
 А дођи ћу пріе него мислишь.
 Димитріе, на чему смо съ новцемъ?

Димитріе.

Лунѣвичевъ оде; ал' остае
 Савъ Брзаковъ.

Милошъ.

У тай іошъ не дирай;
 Него пиши Николаєвићу
 Да сву стоку прода у Нѣмачку,
 И отуда стрѣльлива намъ пошлѣ.
 А Блазнавацъ съ оцемъ Авакумномъ
 Некъ дотѣра у Любичкій шанацъ
 Што га іоште има у Блазнави.

Появъ петый.

Обала Моравска према манастиру Никольи.
 Многе србске жене коє су Турци затекли на збіегу
 бѣже съ дѣцомъ изпредъ нѣхъ.

Прва жена.

Јохъ тужне! Куда ћемо сада?

На Морави ни єднога чамца,
А острага стижу Арнаути.

Друга жена.

Повикнимо, еда ли насъ чую
У Никольи.

Прва жена.

О хой! помозите...
Оче Сава, оче Неофите,
Помозите.

Прва дѣвойка.

Ха! Гдѣ ми є сестра?
Ту є ніє!

Друга жена.

Вальда са другима
Оде тамо къ Преображенію.

Прва дѣвойка.

Тамо ће є ухватити пріє
Но и овдѣ . . . яохъ моя сестра!

Прва жена.

Шутъ, имаѣшъ кадѣ кукати. — Нити
Ко излази, нити одговара.

О хой . . . чамацъ, оче Неофите,
Шильи чамацъ, ако знашъ за Бога. —
Све узалудъ; или не чую ме,
Ил' се боє да изиђу ванка.
Пропале смо.

Друга жена.

Ахъ! несретни оци!

Друга дѣвойка.

Яохъ, майко, ено Арнаута!

С в е.

Куку, куку! Помоћи ни одкудъ.

(Трче тамо амо, чупаю косу.)

Прва дѣвойка.

Нут' помоћи . . . Оче милостивый,

Вѣчный Боже, смилуй ми се души.

Прва жена.

У Мораву скочи!

Друга дѣвойка.

И ту болѣ

Но у руке турске. Збогомъ, майко.

Прва жена.

Нећешъ, кѣри моя. (Трчи за ньомъ.)

Баба.

О жалости!

Са собомъ є и матеръ повукла!

Друга жена.

Ахъ! већъ стижу. Мило чедо моє.

Башъ волимъ те и ту оставити

Но утопит' сампомъ (люби га.) Ядно дѣте,

Матеръ свою ни познати нећешъ!

Кадъ одрастешъ освети є баремъ.

Тебе, бабо, поштедиће Турци;

Спаси ми га, тако душу спасла!

(Оставля іой діете па трчи къ води.)

Баба.

Не. яднице. . . Оде. — Вай! и друга

Са колѣвкомъ у рієку скочи!

Пуста водо, навѣкъ пресушила!

(Неофитъ виче съ друге страве.)

Неофитъ.

Не у воду, бѣжте узъ Мораву...
Подъ стієне . . . горѣ, подъ стієне.

Баба.

Чуєте ли; бѣжмо подъ стієне.

(Сгнжу Турци; еданѣ хвата бабу коя е заостала.)

Првый Арнаутъ.

Стой . . . а гледай!.. гадна бабетина!

Баба.

И шта быхъ ти я старица, Аго?
Остави ме са дѣтенцемъ овимъ,
Тако теби твоя мати жива.

Првый Арнаутъ.

А чіе е дѣте?

Баба.

Овогъ часа
Матерь му е вода прогутала.

Првый Арнаутъ.

И носи га матери у воду.
(Вуче е къ рієци.)

Баба.

Немой, аго . . . яохъ!

(Баца е у воду, па се враћа на позорищу.)

Првый Арнаутъ.

Да быхъ тако

Све вамъ мого и синове црне. —

Охъ!... убѣнъ самъ... Каурине клетый,

Одкуда си сада изкрєнуо? (пада у траву.)

(Долази другій Арнаутъ вукући єдну дѣвойку).

Другій Арнаутъ.

Не бой ми се, дѣпото дѣвойко.

Чуваћу те као очи мое,

И тако ми вѣре пророкове,

Єдина бешъ кадуна ми быти.

Ипакъ дрхћешъ! сѣди ту до мене;

На Моравской той високой трави

Мекахно є као на постельи.

(Вуче є къ себи; али она извлачи ножъ и удара га.)

Охъ, охъ! люта змію!.. Османъ ага,

Убила ме та каурска кућка.

(Долази Осман-ага и убія дѣвойку у бієгу.)

Османъ.

Не побѣже, влашка вѣро; липши.

(Пуцаю многе пушке; пада Османъ; придолазе многе Србкѣ.)

Прва жена.

Ко то пуца? Ко насъ то избави?

Друга жена.

А не видишъ съ ону страну воде
Са момцима отца Неофита.

Прва жена.

Добрый оче, Богъ нека ти плати.

Друга жена.

Ет' у чамацъ скаче; къ нама вози;
Спасене смо коначно.

Свє. (Дижу руке къ небу.)

О Боже!

Появъ шестый.

— Турскій станъ покрай Мораве. —

ґая Паша, Лафитъ ага Смаиль ага, и юшъ неки аге.

ґ а я.

Юкъ, овакимъ малимъ нападама
Само губимъ времена и людства,
А на другимъ странама међутимъ
Милошъ редомъ тамани намъ чете,
И кругъ буни више разпростире.
Докъ мишлясмо да є ту предъ нама,
А онъ єданъ шанацъ отимаше
На Палезу, другій у Валъву,
И дизаше чудесномъ брзиномъ
Савъ до Дрине и до Саве народъ.
Садъ ето насъ одъ Сулеймана
Пресѣченихъ; онъ у Біограду
Као птица у кайпи затворенъ.
А тай Рушидъ и тай Марашлія
Са войскама по доста далеко.
Юшъ када се свуда гласъ разнесе
Да с' вратише и войводе старе,
Коначно ће сва устати рая.
Па у срцу побунѣне землѣ
Могу ли се усамлѣнъ одржат'?

Лафитъ.

Зло стоимо; найвише се бринемъ
Збогъ долазка тихъ войвода клетихъ,
За коима стопут' видѣхъ раю
Да усрѣе ка' слієна у бой.

Смаилъ.

А кои се то вратише крмци?

Ћаја.

Као што ми Сулеиманъ пише
Туна вамъ е Симо Ненадовићъ,
Богићевићъ, прниъ Чупићъ, Молеръ,
Срдановићъ, Цукићъ и Смилянићъ,
И јошъ неки.

Смаилъ.

Све хайдуци сами,
Съ коимъ и ја имадијяхъ посла.

Лафитъ.

Па шта мислишъ да радимо сада?

Ћаја.

Прѣ негъ Милошъ съ новомъ войскомъ дође
Са свомъ силомъ удрино на Любићъ;
И ђаволскій разкопаймо шанецъ.

Лафитъ.

То и волимъ; па удрино ноћасъ.
А ако ми у шаке западе
Братъ Милошевъ, иншалахъ! средъ шанца
Слађе ђу га набити на колацъ
Но што набихъ оне у Биограду.

Ћаја.

Вы спремите што за јуришъ треба,
Ал' да Власи ништа не опазе;
Па предъ зору да кренемо. — Какви
Таламбаси то садъ удараю!..
Где!... баряци! войска!

(Чуе се изъ далека.) Ура!

(Опетъ съ Любића.) Ура!

Лафитъ.

Нико другій ніє то већъ Милошъ.

Ћаја.

Богъ т' убіо! Какавъ Милошъ сада?

Змаилъ.

И я велимъ.

Ћаја.

Онъ є у Вальву;

Вальда ніє орао да лети.

Смаилъ.

А чуєшъ ли? Пуче топъ, ... и другій.

Ћаја.

Одкуда му топови?!

Лафитъ.

Па можешъ
Іошъ сумняти да то ніє Милошъ?

Ћаја.

Валахъ, и нека га; да заплаши,
Изъ топова трешнявихъ намъ пуца.
Не превари, Влао, не превари...
Вы се ипакъ спремите за юришъ.
Нека дође и Милошъ и што годъ
Шейтана имаю найгрѣихъ,
Некъ и сильный Караѣорђе дође,
Тай боева богъ найвећій Србма,
Я ѣу зоромъ ударит' на Любићъ.

Появъ седмый.

— Шанаць на Любићу. —

Милошъ и око пѣга старѣшине.

Милошъ.

Оба шанца ето готова су.
У горнѣму, гдѣ топови стоѣ,
Ты, Раићу, еданъ завоувдай;
У донѣмъ ѣе Добрача и Цукићъ;
А у едномъ и у другомъ бы ѣе
До шесть стотинъ ваянихъ пѣшака.
Све остале, Мутапе, насъ двое
Подѣлимо међу собомъ. Съ твойма
Ты стой изпредъ шанаца до воде;
Я ћу съ мойма острага у лугу,
Да излећемъ отудъ гдѣ узтреба. —
Мислите ли да ѣе Турци воду
Прегазити према шанчевима?

Пастрмаць.

Много ихъ е, па башъ на бродъ могу.

Некій.

Неѣе.

Милошъ.

И я мислимъ да ѣе пріе
Єдни поћи горѣ узъ Мораву
Да е пређу изподъ Трбушана,
А други ѣе спустивъ се низъ воду
Прегазитъ е око Конѣвића,
Па одасвудъ кренутъ къ шанчевима.
Некъ єдними Ненадовићъ поѣе

Съ половиномъ коньика на сусретъ,
 Другма Чупићъ съ другомъ половиномъ.
 Узмичите изпредъ нѣхъ полако
 Чинећи имъ пакости у путу;
 Па напоконъ у горный се шанацъ
 Склонте єдни, а у дольні други.
 Снађе ли насъ ту несрећа каква?
 Знайте, овдѣ склониште є свима.
 Ты, Катићу, съ неколико стража
 Стрѣливо намъ на Любићу чувай. —
 Свакъ на свое мѣсто, и свакъ храбро
 Нека данасъ свою дужность врши.

Раићъ.

Я се надамъ да ћемо вечерасъ
 Сви ноћити подъ шатрама турскимъ.

Милошъ. (Узевши га за руку.)

Мой Раићу, познамъ те одъ давна,
 Па башъ теби хтѣдохъ повѣрити
 Два єдина за садъ топа наша.
 Шта врїєде за Србію знаєшъ.
 Увѣренъ самъ да ћешъ намъ ихъ оба
 Сачувати.

Раићъ.

Догодъ, господару,
 Узкуца ми срце у грудима.

Милошъ.

А сви знайте да народна судба
 Сва зависи одъ Чачанскогъ боя.

С в и.

Живіо народъ! живѣла слобода!

СТЕПЕНОМЪ ИЛИ ВЛИВНОМЪ СМОНИВОЛОМЪ

СМОНИВОЛОМЪ СМОНИВОЛОМЪ СМОНИВОЛОМЪ

ОМНОГОМЪ СМОНИВОЛОМЪ

ПОЯВЪ ОСМЫЙ.

— Горный шанацъ до Мораве. —

Раиѣъ, Гарашанинѣъ, Смиляниѣъ са пѣхотомѣъ и два топа.

Раиѣъ.

Окрените еданѣъ топѣъ узѣъ рѣку,
А низѣъ рѣку другій. Смиляниѣу,
— Ты управляй на лѣвой страни,
А на десной ты, Гарашанине.
Не сипайте ватре изѣъ пушака
Докѣъ не доѣу на пушкетѣъ Турци.
Я ѣу само кадкадѣъ поздравлятѣъ ихѣъ
Сѣъ та два моя друга гвозденяка.

Смиляниѣъ.

Башѣъ онако кренули су войскомѣъ
Као што е Милошѣъ предвидію.
А гле! неки право на бродѣъ иду!..
Предѣъ шанцима веѣъ пуцаю наши.

Гарашанинѣъ.

Бога ми су деліе!

Раиѣъ.

За таке

Башѣъ и есу ти топови мои.
На бродѣъ брже оба наперите.

(наперую топове)

Помозѣъ Боже и Богородице!

Пали. — Етѣъ вамѣъ првихѣъ ябучица. —

Пуни одма.

Гарашанинѣъ.

Побриса ихѣъ добро.

Смилянићъ.

Аль ступаю ипакъ напръдъ.

Раићъ.

Пали.

Гарашанинъ.

Где по води чудна претураня!

Смилянићъ.

Многій пада, но гомиламъ смѣло
Напредую кан'да ништа ніє.

Гарашанинъ.

Нут' каква є то неволя долъ?
Коняници бѣже разтѣрани,
А за њима узастопце Турци.

Смилянићъ.

Баръ уредно горњи одступаю. —
Чимъ се ови приближе, вы тамо
Вратнице имъ шанца разтворите.

Раићъ.

Садъ ће бити живе ватре браћо.
Пѣшадію примакните къ плоту;
Некъ за пальбу чека на заповѣсть. —
Повратите топове у прво
Положенѣ. — Тако. — Свиколици
На опрезу. — Ватру горнѣмъ топу. —
Већъ коньници уђоше у шанацъ.
Одасвудъ насъ окупише Турци. —
О юнаци веселе вамъ майке,
Изъ пушака, изъ топова сада
Непрестану просипайте ватру.

(Жива пуцнява.)

Првѣй топчія (падаюћи.)

Воеводо, я мремъ.

Раићъ.

Свима намъ є

Єдномъ мр'єти; а ты мрешъ, мой брате,
Као юнакъ одъ юначке смрти.

На страну га однесите. Другій

Заступи га одма. — Пали. — Мутапъ

Већъ малакше; съ нѣмъ є мало людій,

А Турака као црнихъ нравій.

Помозмо му. Ой Ненадовићу,

Ванъ излети съ коняништвомъ твоимъ

И подржи Мутапову чету. —

Добро. — Ты си ранѣнъ; уклони се.

Другій топчія.

Єсамъ, али у лѣву руку,

А десномъ се припалює; докъ є

Ова здрава, не опуштамъ топа.

Раићъ.

Тако валя, младый мой юначе;

Везаћу ти рану да ти баремъ

Крвь толика не отиче. Ето.

Другій топчія.

Воеводо, Хвала. —

Раићъ. (У себи.)

Већъ не држе

Ни пѣшаци нити коняници..

То неваля.

Гарашанинъ (долази.)

Мутапъ є разбієнъ,

И безъ реда нашемъ шанцу бѣжи.

Райѣъ (лютъ).

Стой на своме мѣсту, Милутине;
Имамъ и самъ очи.

(Иде на около.)

Браћо, Турци
Потиснуше изпредъ шанца наше;
Но сада имъ вы ту покажите
Шта е права момчадь шумадинска.
Жестокъ ѿ увѣкъ нѣховъ првѣй юришъ;
Тай издржете храбро, па ћете ихъ
Као жене гонити предъ собомъ. —

(Гледа на Србе кои се повлаче у шанацъ.)

Где будала! где, унутра скачу
Преко плота!... Не, не, несретници,
Не свалюйте прошће. О Мутапе,
На вратнице води ихъ, и ту се,
Докъ не уђу, Турцима одупри. —
Све залуду; и неслушаю га..
На плотъ срћу као слѣпци. Зло е.

Смиляниѣъ.

(Долази за часъ.)

Сва ограда на овой е страни
Оборена... Турци навалюю.

Райѣъ.

Одбѣй ихъ, одбѣй докъ имашъ
Едногъ момка. — О топчѣ, палте.

Гарашанинъ.

(Долази за часъ.)

Страхъ е силно съ нѣима завладао;
Съ едне стране улазе и одма

Ко ванъ себе излазе на другу;
 Не може ихъ задржати нико;
 Шанацъ намъ е гледай савъ разграбенъ.

Раићъ.

Е па, шта бы хтіо?... кои бѣже
 Све ихъ редомъ убіяйте. — Станте,
 Куда ћете, стидне побѣглице?
 Ко се макне одъ мое ђе руке
 Погинути. Ено господара
 Гдѣ изъ луга као лавъ удара
 Душманима иза леђа; станте,
 И гледайте шта ђе одъ нѣихъ быти.

Првый войникъ.

Воєводо, већъ немамо праха.

Раићъ.

Неће быти.. Све сте потрошили?
 Има праха, ето праха, држете.
 (Дає му фишека изъ торбе.)

Првый войникъ.

То е мало.

Раићъ.

Доста, доста, айде.

Гарашанинъ. (войнику).

Раздай го, а послѣ.. наћи ђе се.
 (Раићу) Ёл' све туна?

Раићъ.

Шути.

(Вичу.)

Гласови.

Праха, праха.

Раићъ. (Гарашанину.)

Сву имъ торбу тамо носи. — Боже!
И Милошъ є сузб'єнъ. Пропадамо.
Брой, брой пустый надвлађує храбрость.
Ахъ Добрачо, ахъ Цукићу, вы се
Тамо долъ іошъ држите храбро! —
Оба топа къ мени примакните.
Напунте ихъ.. О Ненадовићу,
Милутине, Смилянићу, амо,
Сви до мене; поредите люде
Съ обѣ стране топова.

Смилянићъ.

А шта ћешъ?

Већъ ихъ нема ни стотина съ нама.

Раићъ.

Доста ихъ є ако су башъ люди. —
Тако. — Сада сви пуцайте, браћо,
А топове самъ ћу припалити.

Смилянићъ.

Ет' ускачу у обкопе Турци;
Обрана є већъ залудна, видишъ.

Єдни войници.

Бѣжмо. (одлазе.)

Другій войници.

Бѣжмо. (одлазе.)

Гарашанинъ.

Остадосмо сами.

Айд', Раићу, шта да лудо гинешъ?

Райѣъ.

(Плачнимъ гласомъ).

Недамъ, недамъ... охъ, топове моѣ,
Моѣ миле топове я недамъ;
Поредъ нѣхъ ѣу изпустити душу.

Гарашанинъ.

Не юначкій Райѣу, твой животъ
Више намъ ѣ него ти топови.

Райѣъ (Очаянъ).

Єдини су што Србія има,
И єдному мени повѣрени..
Живъ ни пошто живъ ихъ не оставлямъ.
(уносито.) Вы одлазте; Райѣу ѣ мѣсто,
Видите, овдѣ.

(Став до самихъ топова и узима жишке у обѣ руке).

Ет' Турака.

(Турци се изпеше на шанацъ и вичу:) Юришъ!
(Сви бѣже окромъ Райѣа кои припалююѣи топове каже)

Юште єдномъ, па никада више.

(Припалює топове.)

Загрмѣсте, поразисте страшно
Ко' громови разгнѣвена Бога.

(Грли оба топа)

Збогомъ навѣкъ, о єдини мои
О последнѣи другови ми вѣрни. —
Садъ остаю кубуре и сабля;
Съ овима ѣу наплатити главу.

(Узимлѣ у сваку руку по єдну кубуру, па срѣе у Тур-
ке вичуѣи:)

Слава крсту! живѣла слобода

Псѣвъ деветый.

— Шанацъ на Любићу. —

Милошъ, Пастрмацъ, отацъ Мелентіе лупа у добошъ,
Димитріе и іошъ неки.

Милошъ.

Димитріе, яши одма коня,
Сва обићи ближня села ноћасъ
Па м' освани съ новомъ войскомъ овдѣ.
Лупай, оче, лупай, некъ с' и наши
Прикупляю, а и Турци мисле
Да є много, на Любићу войске (сѣде).
Охъ, како се данасъ разбѣгоше!..
Тврђа душо одъ тврдиxъ топова,
Рѣдки, дивни узоре юнаштва,
Ты на срцу остаде ми рана.
Мой Раићу, гледаюћъ те, плакахъ.
Алѣ Добрача єднако се држи;
Ніе дакле іошъ све изгублѣно.
Твой є, Ћаіо, твой є данасъ данакъ:
Али си га и платіо скупо;
А ако ми добри Богъ помогне
Иза овогъ и црнь ће ти доћи.

Пастрмацъ.

Ето Катићъ съ якомъ четомъ иде,.....
Нутъ за њиме и съ другомъ Штитарца.

Мелентіе.

Добро те ихъ натрагъ повратише.

(долазе воиѣници. Милошъ устає.)

Милошъ.

Вы, несреѣнни синови вы данасъ
Постидисте и мене и себе..
Глете долъ ону нашу браћу,
Дедеръ глете; оно су юнаци;
Већъ изпредъ нѣхъ Турци уступаю. —
Шта! Излази Добрача изъ шанца!

Пастрмацъ.

Шта є то?

Катићъ.

За чудо!

Милошъ.

Ха несретникъ!

Пушта шанацъ а неприѣтели
Текъ ночеше повлачитъ се натрагъ!
Садъ ће опетъ за нѣмъ навалити,
Па є прошо. — Браћо, ево згоде,
Да збришете данашню срамоту.
Оне храбре валя заштитити,
Да узмогу на Любићъ намъ доћи.
Айте; за мнома ко годъ нѣ жена.
(Одлазе).

Появъ десетый.

— Предѣлъ између Любића и донѣгъ шанца. —
Срби одступаю. Благое, Жабарацъ. Па Добрача и Цукићъ.
Па Милошъ. Турци.
(Благое пада.)

Жабарацъ.

Ты си ранѣнъ.

Благоє.

У прси... и смртно.

Жабарацъ.

Ман' се.

Благоє.

Смртно велимъ... Остави ме.

А ты бѣжи;.. ты се баремъ спаси.

Жабарацъ.

Руке пружи, да т' на леђа узмемъ,

Па обома што Богъ да. Дай руке.

(односи га на леђима. Долазе многи, па Добрача и Цукићъ.)

Добрача.

Кои праха немате, на Любићъ,

А води ихъ ты Цукићу; я ћу

Задржават' у потѣри Турке,

Узмичући одъ жбуна до жбуна.

(Одлазе. Турци долазе.)

Делибаша.

Те жбунове чистите одъ Влаха

Да иза — нѣхъ недосађую намъ. —

Алѣ одъ куда садъ излазе ови?

Где смѣлости! Право на насъ иду!...

Есть, дина ми, то є Милошъ. Красно!

Ная-Пашо, да те баръ осветимъ.

(Срби нападаю на Турке. Милошъ иде право Делибаши.)

Милошъ.

Вѣра и Богъ, младый Делибашо,

Имашъ куда и на другу страну,

Алѣ я никудъ; већъ ту ми є мрѣтк

(Обара га. Турци бѣже.)

Добрача. (долази.)

Смакнуо си юначину кои
Много муке зададе ми данасъ.

Милошъ. (строго.)

Шта, Добрачо, ти остави шанацъ
У неврѣме?

Добрача.

Остадохъ безъ праха;
Па чимъ Турци окренуше леѣа,
Мои нагну слѣпо на вратнице,
До свогъ страха никогъ не слушаюћъ.

Милошъ.

Свуда дакле свуда тако! Ипакъ
Ти најболѣ одржа се данасъ;
Да т' е хвала на дивномъ юнаштву.

Добрача.

И овому, Милоше, захвали;
Ерѣ одъ нѣга погибе ти ѣая.

Милошъ.

ѣая—Паша? ѣая погинуо?
Можед' бити?

Васо.

Подъ обаломъ быяхъ
Кадъ онъ уѣе съ конѣмъ у Мораву,
Те опалихъ и погодихъ срећно.

Милошъ.

Како ти е име?

Васо.

Васо изъ Книћна.

Милошъ

Даривамъ ти мое пушке, Васо,
А доцнѣ и болѣмъ се надай.
Айд' на Любићъ. — Са хаиномъ смрћу
Разпашће се и сва турска войска.
Треба да јој Србія гробъ буде.
Садъ побѣда извѣстна е. Айдмо.

Появъ еданаестый.

— Ёлица планина. —

Турци одступаю са србскимъ роблѣмъ. Лафитъ ага, Зма-
илъ ага.

Лафитъ.

О Ёлице, планино ђаволска,
Црна избо влашкіѣхъ хайдука,
На теби се осушили єле,
Па се у дољ срвала и сама,
Да одселе турски хатъ узможе
Юритъ овудъ као по Косову.

Смаилъ.

Што годъ б'яше у томъ Драгачеву
Влашкихъ чета присташе за нама;
Не даю намъ башъ тренути окомъ.

Лафитъ

Изъ Бусіе текъ што изиђосмо
А ево ти већъ предъ нама друге;
Едногъ крмка видѣхъ међу дрвлѣмъ.

Смаилъ.

Морамо се протућ' и крозъ ову;
Алѣ да бы намъ одсадъ ишло лакше
Оставимо топове имъ роблѣ.

Лафитъ.

Валахъ, нећу ни едно ни друго,
Па изъ овихъ проклетихъ гудура
Ни десети одъ насъ не изишо.
Айте напрѣдъ и пазите добро.
(Пролазе Турци съ роблѣмъ и съ топовима у средини.
(Чув се пуцњава и вика люди а вриска жена.)

Миѣиѣъ.

(са Србима.)

Ха, ты ли си, Лафитъ аго, туна?
Морава є прогутала ѣаю,
А тебе ѣе повѣст' гавранови
На Ёлици. (напада на нѣга.)

Лафитъ.

(обезоружанъ). Не, Миѣиѣу, боланъ;
Ево теби што годъ имамъ даємъ.

Миѣиѣъ.

Ты си живе пекао намъ Србе,
За ништа имъ одсѣцао главе.
На колацъ ихъ смѣшеѣ' се набіаю,
Па да сада опрости ти Србинъ?
Вежите га за репъ моему коню.
Нека види како и влахъ юри. (одюри).

Првый Србинъ.

Веѣъ му глава оде сва на мрве.

Другій Србинъ.

За одлюда іошъ є мала казна.

Жене. (трче.)

Отеше насъ.

Првѣй Србинъ.

Бѣжте тамъ у шуму,
Да ту небы коя погинула.

Другій Србинъ.

Стой, Туркиньо.

Прва жена.

Немой, милый Србе;
Она насъ е пазила ка' сестра,
А и мужъ іой и братъ изгибоше.
Айд', Фатимо.

Туркиня.

Богъ ти дао, Ёлко.

(Мутапъ и Гарашанинъ сѣку Турке. Некій бацаю оружїе
и вичу за милость.)

Мутапъ.

Юнацима прашта се, не гаднимъ
Крвопіямъ. (сѣче га).

Гарашанинъ.

(Сѣче лругога). Милости ни єдномъ.

Єданъ Турчинъ.

Да за Бога, Срби, станте єдномъ;
Већъ бы вамъ се было досадило
Да сте сѣкли све бундеве саме,
А камо ли главе.

(Долази Милошъ съ четомъ. Съ нѣмъ су Пастрмацъ,
Димитріе и неке старѣшине.)

Доста, браћо;

Грѣхота е одъ Бога; већъ доста.
Колика е та планина, сва е
Завалѣна турскимъ тѣлесима;
Тежко да е утеко и стотый.

Димитріє, узми добошаре
И сву войску скупи кодъ Ртара.
Ево мене. — Водите то роблѣ. —

Появѣ дванаестый.

— Мѣсто близу Ртара. —

(Сва е войска у скупу.)

Долази Милошъ; вичу му ура на све стране.

Добрача.

Господару, одъ стране све войске
Честитамъ ти побѣду, за кою
Понайвише теби дугуємо.

Милошъ.

Не, Добрачо, понайвише Богу,
Па храбрости вашой. Захваљуемъ
Цѣлой войски и старѣшинама. —
Димитріє, има л' доста робля?

Димитріє.

Има доста и мужкогъ и женскогъ;
Али мужко све е израниѣно.

Милошъ.

Дай телалит' да се све доведе
Предъ мой шаторъ, и то безъ одвлаке.
Ко зѣтаи и мало дѣтенце,
Братъ ми быо, тай плати ѣе главомъ. —

(Димитріє одлази.)

Да, сатрсмо Біоградску войску;
Али за нѣомъ доѣи ѣе босанска;
А та пріє него доѣе, браћо,
Коначно намъ очистити треба
Одъ Турака све краєве сръбске;

Па да затимъ свомъ силомъ на Дрину
Отидемо Рушиду на сусреть.

Димитріѣ.

Све ти роблѣ предъ шаторомъ стои.

Милошъ.

Око нѣга стави, Милутине,
Яке страже и чувай га ноћасъ;
Ты животомъ занъ' ми одговарашъ.
Да' ћешъ одма свима завит' ране;
Па сутра ћешъ, како сване, жене
И дѣчицу потрпат' у кола,
Люде слабо ранѣне на конѣ,
А на лака носила све оне
Кои тежкихъ допадоше рана;
Па све предай мому Димитріи. —
А ты, Мито, узми яку чету,
Изпрати ихъ до Ужичке међе,
И Диздару тамошнѣму реци,
Да у бою Срби страшно бію,
А ванъ боя знаю за човѣштво.
Чусте ли ме! Да за главу нико
Не прекрши ове заповѣсти.
То ће нама више користити
Него што бы три побѣде іоште. —
А садъ, браћо, идите на одморъ.

С в и.

Господару, лака ноћъ.

Милошъ.

И была

Лака свима; а друговма кои
Погибоше дай покоя, Боже.

(Сви се разилазе. Пада завѣса.)

Раздіо петый.

Появъ првый.

— Шума у Босни покрай Дрине. —
Неколико Турака наоружанихъ и ослонѣнихъ узъ дрва.

Првый Турчинъ.

Єсть делія Милошъ када смѣде
Прећи Дрину са четири друга,
И Везиру подъ шаторе дѣи.

Другій Турчинъ.

Реци, море, лудъ є као гусакъ,
Па ће лудость садъ платити главомъ.

Трећій Турчинъ.

Већъ то сумнямъ кадъ є живу носи
Три дни пуна по Бѣлинскомъ стану.
Нема ондѣ лудости ни трунка,
Но лукавства како малъ у кога.
Сулеймана већъ є преварио,
Па видѣнешъ, садъ ће и Рушида;
Єръ иначе овай за три дана
Быо бы га самъ смакнуо тамо,
Ил' овамо нама одправіо.

Четвртый Турчинъ.

А ма тада коє насъ є трице
И шилао амо у засѣду?

Петый Турчинъ.

Одъ чеканя башъ се већъ распадохъ.

Другій Турчинъ.

Лютите ме кадъ бубате тако.
 Ко Везиромъ іошъ окрену кадгодъ?
 Я га познамъ болъ одъ васъ свію.
 Чимъ є реко да бусію хватамъ,
 Онъ є, знайте, твердо наумію
 Жива Кнеза не пуштатъ изъ Босне;
 А видѣће према приликама
 Да л' у стану да га явно смакне,
 Или кришомъ преко насъ на Дрини. —
 На опрезу; неко юри коня.
 (Долази кавасъ Везировъ на коню.)

Кавасъ.

Али Паша, Адемъ, Серчесмія
 Не дадоше Кнеза погубити,
 Па садъ Везиръ само с' у васъ узда.
 А и вама ако живъ утече
 Тада бѣжте изъ Босне и сами
 Гдѣ васъ Рушидъ неће никадъ наћи.

Другій Турчинъ.

Є ли Милошъ кренуо изъ стана?

Кавасъ.

Овуда ће до кои часъ проћи.

Другій Турчинъ.

На трое се одма подѣлимо;
 Єдни горѣ, други айде долѣ,
 А я овдѣ остаємъ на срѣди.
 Стоймо мирно съ обѣ стране пута
 Заклонѣни иза тихъ жбунова.
 Текъ кадъ Милошъ према мени дође
 Нанъ' ѣу првый пушку избацити;
 А вы тада озго и одоздо,

Па да сѣди и орлу на крили
Између насъ, валахъ, не утече.

К а в а с ъ.

Пазте добро, а я идемъ натрагъ.

(Одлази.)

Другій Турчинъ.

Некъ насъ Везиръ съ добромъ кесомъ чека.

Свиколици прегледаймо пушке

Есу ли намъ добро подпрашене.

Кан'да чуемъ бахатъ коня?... Есте.

За жбунове... памтите што рекохъ. —

(Гледа иза жбуна.)

То е море све самъ коньикъ турскій;

Међу нѣма ни єднога Влаха.

Првый Турчинъ.

Прегледаю свакій грмъ и жбунчиѣ,

Кан'да кога траже.

Четвртый Турчинъ.

Траже можда

И насъ саме; валяда намъ Везиръ

Юшъ и ове пошилъ у помоѣ.

Првый Турчинъ.

Нудеръ на путъ ты єданъ изиѣи,

Па запѣвай ко' да у станъ идешъ.

(Одлази четвртый Турчинъ. Чуе се на близу.)

Єданъ гласъ.

Стой; куда ѣшъ?

Четвртый Турчинъ.

Съ Дрине право у станъ.

Истый гласъ.

Лажешъ; я те видѣхъ надъ изиђе
Иза жбуна.

Четвѣртый Турчинъ.

Я?... Юкъ валахъ.

Другій Турчинъ.

(Сагнѣ се за жбунъ) Яохъ!

Деліе су ово Серчесмине!

Што є вальда послао предъ собомъ...

Уєла насъ змїя!

Єданъ гласъ.

Ту су, ту су.

Другій гласъ.

Хватай хулѣ. (Чув се єдна пушка.)

Другій Турчинъ.

(Излеѣе съ дружиномъ) Станте, влашки крмци.

(Бой. Долазе деліе).

Єданъ Делія.

Юшъ ихъ можда има сакривенихъ...

Све жбунове добро прегледайте.

(Одлазе.)

Появъ другій.

Милошъ, Димитріє, Серчесма.

Серчесма.

Овдѣ, Кнеже на вѣру те узехъ,

И ето те опетъ овдѣ вратихъ.

До садъ бысмо добри прїатели;

А ако ми одсадъ паднешъ шака

Я знамъ шта ѣу съ тобомъ учинити;
 Падемъ ли ти, чини што знашъ самномъ.
 Али чуй ме и упамти добро:
 У напредакъ никому не вѣруй;
 Башъ на вѣру да быхъ т' и я звао,
 Веѣъ ни самомъ мени не долази.
 Збогомъ.

Милошъ.

Стани... Оде! — Серчесмію!

Димитріє.

Тай насъ човѣкъ изведе изъ мртвихъ.

Милошъ.

Запао ми, не запао шака,
 Знаѣшъ ко' самъ само ак' уживимъ. —
 Айдмо право стану на Бѣлицы.

(Одлазе.)

Появъ треїій.

Дукиѣъ, Гарашанинъ, Добрача, не далско одъ Бѣлице.

Дукиѣъ.

Напао насъ преко примирія!
 На се уздай у пасію вѣру.

Гарашанинъ.

И ако є лукавъ Марашлія
 Мршавъ му є садъ изпао посо.
 Потисну насъ, истина, съ Липара;
 Ал' одавдѣ оде и самъ натрагъ
 Съ разбіеномъ у ѣупрію главомъ.

Добрача.

Садъ видимо съ кимъ имамо посла,
Па насъ више изненадит' неће.

Появѣ четвртый.

— Србски станъ на Бѣлици. —

Милошъ, Димитріе, Іованъ, Катићъ, Лунѣвица, Николае-
вићъ, Мелентіе. Доцнѣ Вуле.

Милошъ.

Я знадіяхъ съ лудомъ Бошнячиномъ
Да се ништа свршити не дае,
Па му зато првому и поѣохъ.
На чему сте вы ту съ Марашліомъ?

Іованъ.

Лудъ є и тай; захтѣва оружѣ;
Па све стаде докле ты не доѣнешъ.

Катићъ.

Прота му є, што с' оружя тиче,
Већъ ту миса' избіо изъ главе;
Али хоће крозь Србію пролазъ
Да презими на Врачару съ войскомъ.

Милошъ.

Шта! Мишъ хоће и самъ у гвоздица?
Пустићу га одъ свегъ срдца, брате.
Онъ ће тамо одсѣченъ одъ царства
Преко зиме скапати одъ глади,
Докъ бы с' овдѣ на граници лако
Изъ Бугарске снабдѣвао храномъ,
И пролѣће читавъ дочекао.

В у л е. (Улази.)

Послао є Везиръ свогъ тумача
Са порукомъ на те, господару.

М и л о ш ъ.

Нека уђе.

Появъ пятый.

Тумачъ и преѣшнѣи.

Т у м а ч ъ.

Марашлія Везиръ,

Чимъ є чуо да си у станъ дош'о,
Послао ме са поздравлѣмъ амо,
И съ порукомъ да те данасъ чека,
Є да ли бы кровь престала теѣи,
И Србіи рѣшила се судба.
А да с' небы каква зла бояо
Ево т' шилъ свое броянице,
У Турака знакъ найтврѣій вѣре.

М и л о ш ъ.

Страхъ ме само єдногъ зла, а то є
Да с' неѣмо моѣи погодити;
Єръ я съ малимъ н'єсамъ задоволянтъ,
А на много онъ пристати неѣе;
Па и власти можда зато нема.

Т у м а ч ъ.

Опремив' га честитый Падишахъ
Предаде му и мачъ и маслинку,
Да ма коє замієни съ тобомъ.
Онъ іошъ мача нїє изтргнуо,
Но маслинку найпріє ти пружа
Съ добромъ жельомъ да є не одбієшъ.

Милошъ.

Я ъ примамъ, ко' што ъ и даѡ,
Са готовомъ десницомъ на мачу.
Изванъ шатре причекай ме мало.
(Излази тумачъ.)

Появъ шестый.

Преѡашнѡи.

Милошъ.

И съ овимъ ѡу да покушамъ среѡу;
А надамъ се изпашѡе ми боля
Него што ѡ съ Босанскимъ Везиромъ.

Іованъ.

Изъ ѡдне си текъ изиш'о ватре,
Па ѡешъ махомъ у другу да срнешъ?
О мой брате, изгорѡти морашъ.

Димитріѡ.

Тако брзо заборави савѡтъ
Што ти даде Серчесма на Дрини!

Милошъ.

Димитріѡ, ты знашъ да ѡешъ самномъ,
Па се боишъ за ту пусту главу.

Димитріѡ.

Богъ некъ ми ѡ свѡдокъ, господару,
Я не водимъ о моіой рачуна,
Веѡъ ѡдино за твою се боимъ.

Милошъ.

Кадъ годъ ступимъ у крвавую борбу
Знамъ ли да ѡу живъ изъ нѡ изиѡи?

На каква є већа то опасность
 Што м' у стану Марашлиномъ чека?
 Али отудъ могу доніети
 Миръ постоянь и слободу земљи,
 А могу ли ратомъ већъ? То сумнямъ,
 Здраво сумнямъ.

І о в а н ъ.

Зашто, кадъ си ратомъ
 Већъ изъ землѣ изагнао Турке?

М и л о ш ъ.

Єсть, побисмо Сулеймановъ аскеръ,
 Изагнасмо аге и спаіе,
 Ал' текъ сада сила на насъ иде.
 Съ двіе стране двіе яке войске
 Садъ насъ стежу и потопомъ прѣте.
 Насъ шачица сиромашнихъ людій
 Можемо ли нѣма одолѣти?
 А овима и да бы смо, Іово,
 Хоћемо ли іошъ другима моћи
 Што ће Султанъ на насъ изаслати
 Да остао небы подъ срамотомъ?
 Ратомъ дакле іошъ бы много пало
 Србскихъ глава, а све безуспѣшно;
 Докъ овако я с' излажемъ еданъ
 Ал' изгледомъ успѣха наиболѣгъ.

Л у н ѣ в и ц а.

Єл' до тога да се гинут' мора,
 Неѣ гинемо сви заєдно баремъ.

М и л о ш ъ.

Теби, Нико, може приличити
 Такавъ говоръ, ал' не може мени.
 Я на душу када єдномъ узехъ

Све животе, сву земальску судбу,
 Я не могу свалити са себе
 На по пута то велико бремя
 Да избѣгнемъ погибу, а оно
 И у бездну одкотрляло се;
 Него морамъ узъ высокій стрмень
 На леђима носит' га до врха,
 Па носећ' га и пао подъ нѣмъ.
 Кадъ ми дасте землѣ старѣшинство
 На то бремя вы не помислите;
 Я помислихъ; па трпѣти небу
 Да ме когодъ у дужности прѣчи. —
 Иди самомъ, оче Мелентіе.
 (Устае и одлази сви остаю зачуђени).

К а т и ѣ њ.

Диванъ човѣкъ!

І о в а њ.

Кадъ науми штогодъ
 Ко бы нѣга одъ тогъ одвратио?

Д и м и т р і е.

На мене му яко жао было,
 На другога повео са собомъ!

Л у н ѣ в и ц а.

Не ядикуй, вѣрный Димитріе;
 Гнѣвъ у нѣга ка' и плам' у мунѣ.
 (Димитріе одлази савъ снужденъ.)

Д и м и т р і е.

Садъ не маримъ ни живѣти више.

В у л е. (улази.)

Гдѣ е?

Иованъ.

Кога тражишъ?

Вуле.

Димитрія.

Катићъ.

А шта ће ти?

Вуле. (излазећи.)

Зове га господаръ.

Катићъ.

Лунѣвицо, ты му добро рече.

Появъ седмый.

Боговићъ, Скерлићъ, Сараманда, Попъ Ранко, Влаићъ,
Стричевићъ. — Войска.

Сараманда.

Шта ме пыташъ кудъ ће? Ил' не видишъ
Поредъ нѣга турскога тумача?

Влаићъ.

Да л' за Бога?! Опетъ у станъ турскій!

Попъ Ранко.

Сви одъ страха живи понадасмо
Докъ е было у Бѣлини пустой,
А садъ опетъ у Ћупрію црну!
Башъ се съ главомъ ка' съ ябукомъ игра.

Боговићъ.

А ма зашто да онъ тамо иде?
Ел' Везиру заиста до мира,
Шта тай главомъ међу насъ не дође?

Стричевићъ.

Ил' могоше баремъ састати се
На средъ поля измеђъ двѣ войске.

Попъ Ранко.

А шта н'есу тако уредиле
Старѣшине? Свемъ су они криви.

Сараманда.

Нико други нег' они. Лієпо
Ту намъ сѣде пушећ' по шатрама,
А пуштаю Милоша да лети
Као улакъ по станима турскимъ.

Боговићъ.

Ако само нѣму штогодъ буде
Да ихъ видимъ кудъ ће одъ народа.

Скерлићъ,

Све ћемо ихъ изсѣћи ка' купусъ.

Влаићъ.

Маните се тогъ говора, люди.
Старѣшине вальда н'есу криве;
Вальда тако самъ господаръ хоће.

Попъ Ранко.

Е мой старче, ты нієси быо
На Букуљи, па слушао неке!
Знамъ многи бы едва дочекали
Да господаръ уклони се съ пута.

Боговићъ.

Шта, шта!?

Скерлићъ.

А кои су ти зликовци?

Сараманда.

Божія ихъ поразила сила!
Кажи, оче, кои су?

Попъ Ранко.

За сада

Не говоримъ; ал' знашъ пословицу:
Заклела се земля небесима
Да што годъ се на нъой урадило
Сакривено неће оставити.

Стричевићъ.

Чуйте; жуборъ диже се по войски.

Боіовићъ.

Рекао быхъ тутнява подземна.

Влаићъ.

И све више расте!... Зла се боимъ.

Гласови. (у дальнини).

„Недаймо му.. недаймо му.“

Боіовићъ.

Грдна

Узруянность по табору стои.

Гласови.

„Сви на конѣ, па предъ нѣга станмо.“

Скерлићъ.

И на конѣ сви скочише!... Ено
За нѣмъ трче.. А мы?... Не имамо
Заръ мы коня?

Боіовићъ.

Брже.

Сараманда.

За нѣмъ, за нѣмъ.

(Долази у хитњи Катићъ, Лунѣвица, Николаѣвићъ, Јованъ.)

Николаѣвићъ.

Кудъ несрећни синови, кудъ тако?

Боіовићъ.

Шта пустисте тамо господара?

Катићъ.

Станте, браћо.

Скерлићъ.

Мы идемо за њимъ,
И већъ съ вама неимамо посла. (одлазе)

Катићъ.

То є буна! Ко є подпаліо?

Јованъ.

Благо теби! Страхує савъ народъ
Као и мы; то є, ништа друго.

Лунѣвица.

Садъ ће хтѣти да г' задрже силомъ,
Па да видишъ чуда и покора.

Јованъ.

Сви на конѣ, па летимо тамо.

(Одлазе. Милошъ яше између Димитрія и Мелентія, а
предъ њима иде тумачъ. Придолазе многи коняници и
стаю предъ њихъ.)

Милошъ.

Шта то значи?!

Првѣй коняникъ.

Прости, господару,

Ал' ти войска неда у Ћупрію.

Милошъ.

Громъ васъ сатро! Вы не дате мени?

Другіѣй коняникъ.

Не мы само, но читава войска;

Ил' читава за тобомъ ће доћи.

(Димитріє, гонимъ и вѣнчанъ.)

Шта велите люди? Кудъ сте зашли?

Милошъ.

Бре ниткови, съ пута.

(Долазе Николаєвићъ, Іованъ.)

Николаєвићъ.

Станте, браћо.

Іованъ.

Вратите се.

Милошъ.

(Старѣшинама.) Ёл' то ваше масло?

Тежко вама кадъ се натрагъ врнемъ.

Іованъ.

Ни о чему мы не знадіасмо

Докъ не чусмо подъ шаторомъ тутанъ.

Гласови. (изъ далѣга.)

„Недайте му, не дайте му напрѣдъ.“

Николаєвићъ.

Ето амо множина ихъ иде.

Милошъ.

Заустави, Іоване, ту рулю;

Вежи свакогъ кои не послуша;

Кадъ се вратимъ све љу повѣшати.

А одатле вы ми с' уклоните.

Не слушате? (хвата се за кубуру.)

Првый коняникъ.

Убій, господару.

(Милошъ убія подъ нѣмъ коня, па обада свога и лети
напріедъ са своимъ пратиоцима.)

Другій коняникъ.

Гле садъ!

Трећій коняникъ.

Оде ко' изъ пушке зрно.

Другій коняникъ.

Коня ти є убіо.

Првѣй коняникъ (устаюћи).

На мене

Ни пуцао ніе.

Многи. (долазећи.)

А шта сте га

Пропустили, праве кукавице.

Првѣй коняникъ.

Е, вы б'ясте доћи па да видимъ

Кои бы га юнакъ задржао.

Другій коняникъ.

Саме мунѣ сѣваху м' изъ очи.

Трећій коняникъ.

Шнахъ говорит', ал' не наѣохъ гласа.

Николаєвићъ.

Забасасте данасъ као никадъ.

Првѣй коняникъ.

Забасасмо што се занъ боимо. —

Већъ ено га до предстража турскихъ..

Нестаде га.. збогомъ.

Многи.

Куку нама!

Некій.

Тежко земли!

Другій коняникъ.

О мой господару,

Да л' ћемо те већъ видѣти икадъ?

Николаєвићъ.

Натрагъ, браћо; у станъ врнимо се,

И мируймо. Јошъ можете тако

Уталожит' нѣговъ гнѣвъ.

Првѣй коняникъ.

Ахъ, само

Да се врати, па насъ све изсѣко.

Николаєвићъ.

Вратиће се, ерѣ Божія рука
Као свагда надѣ нѣмъ е и сада.
Ніе ли се вратио и изѣ Босне?
Ал' немойте Бога расрдити
Непослухомъ и нередомъ дальимъ.
Гледаюћ' насъ а незнаюћ' шта е
Могу лако помислити Турци
Да смо єдни устали на друге;
Па тадѣ, знайте, тадѣ намъ е господаръ
Текъ пропао.

Првый коняникъ.

Право вели; натрагъ.

Появѣ осмый.

— Шаторъ. —

Улазе Дунѣвица, Николаєвићъ, Катићъ, Вучићъ, Гараша-
нинъ. — Цукићъ.

Катићъ.

Бре, овамо другчіе е было;
Мы у живу загазисмо ватру.
Кадѣ видѣше да господаръ оде
Као бѣсни на насъ навалише
Што пустиемо нѣга међу Турке
Кодѣ толикихъ мањихъ старѣшина.
И да ніе Милошева жена
Тога часа са Дукићемъ дошла
Те ихъ мудримъ рѣчма утишала,
Я, Бога ми, незнамъ шта бы было.

Николаєвићъ.

Ту госпођа?

Катићъ.

Ишла е да чуе
Шта е Милошъ свршио у Босни,

И незнаюћ' да е већъ отиш'о

У Ћуприю.

(Улази Цукићъ.)

Цукићъ.

Шта чекате, люди?

Ил' не знате ко предъ нама стои,

И Милоша има у рукама?

Гарашанинъ.

Тимъ рѣчима шта ћешъ да намъ кажешъ?

Цукићъ.

То, да Везиръ ако съ нѣмъ зло мисли

И на насъ ће одма ударити.

Вучићъ.

Хоће.

Цукићъ.

Дакле поставимо войску

Сасвимъ у редъ, и подпуно спремни

Узъ ню стоймо ка' предъ самимъ боемъ.

Катићъ.

Садъ ни пошто; ерѣ тимъ бы смо у нѣой

Подадрли текъ стишаный боязъ,

Те бы дошло до изступа новихъ.

Него ћемо као рад' поредка

Око стана утроити страже,

А мы овдѣ стаяћемо скупа

Ка' спокойни, но на свашта справни.

Пусти мене да то све уредимъ.

(Излази.)

Появѣ деветый

Улазе Любца, Дукићъ, и преѣшнии. (Сви устаю на
ноге.)

Дукићъ.

Некъ господаръ суди имъ кадъ дође.

Любица.

Не Дукићу, ты ћешъ господара
Одвратити за садъ одъ строгости.
У чему су криви? Да л' у томе
Што су нѣму одани, на стрепе?

Дукићъ.

Али нередъ такавъ?!

Любица.

О Дукићу,
А нереду негледашъ у изворъ?
Охъ тай чистъ є, чистъ є као капля
Бистре росе льляну у скуту:
Изъ любви нередъ потеко є.

Николаєвићъ.

И мы доброй госпођи за любовь
Праштамо га и заборавлямо.
Є ли браћо?

Сви.

Сви, сви.

Николаєвићъ.

А то да іой
Захвалимо што насъ хтѣде данасъ
Походити првый путъ у стану.

Любица.

Не могасте дочекомъ ме больимъ
Предусрести; хвала, пріятельи.

Дукићъ.

И я тако остадохъ подъ стидомъ!
Ты ми, госпо, за часть изневѣри
Сву дружину! Ал' ѣу іой се одма
Осветити, показавши како
Я другчіє знамъ те дочекати.
Ей, Бранка ми зовните; некъ одма
Са гуслама дође.

Любица.

Са гулама?

Бога ми є погодні, браћо;
Кодъ гуслара на све заборавлямъ.

(Долази гусларъ.)

Дукићъ.

Почуй овогъ. — Пѣвай бой на Дублю.

Любица.

Охъ! бой славанъ, али и несрећанъ!
Ту погибе нашъ сміоный Дринчићъ
И витежкій Сима Ненадовићъ!

Гусларъ (пѣва.)

„Диже Милошъ бойну Шумадию
Да се біє за крстъ и слободу;
Подиго є, Ђаину є войску
Уништио у кржаву бою,
Све изъ земль разтѣрао Турке.
Диже Рушидъ Босну поносити,
И сву Босну къ Шумадиі креће,
Да рівши сабля на боишту
Чиє ли ће одъ садъ быт' господство,
Да ли сръбско, да ли османлиско.
Кадъ є дошо Дрини на обаду
Онъ говори храбромъ Али Паши:
Ой Алию, крило соколово,
Узми войске колико ти драго,
Съ нѣомъ упади у хайдучко гнѣздо,
Па предамномъ све бусіє чисти
Да хайдуци, кадъ не могу силомъ,
Преваромъ ми не почине квара.
Онъ изреко, Паша учинію,
Све до Дубля путь му прокрчію,
А на Дублю поносити стао,
Те дозивлѣ раю изъ окола
Да му носи на теферичъ храну.
Рая иде и храну му носи;

Ал' и чета пзъ далека иде,
 Носи Паши праха и олова;
 Хита даню, не сустав ноѹ,
 Догодъ нѣ више Дубля пала.
 Када се е чета одморила
 Єднимъ гласомъ юришъ завикала;
 Предъ нѣомъ Милошъ, она за Милошемъ,
 Одлетила на обкопе турске,
 Шанчеве е за часъ испунила.
 Ограде е за часъ оборила,
 И унутра срнула ка' море
 Кадъ бѣсно насипъ изпровали.
 Збунѣнъ Паша одъ юриша силна
 Незна шта ће и камо ће прѣ;
 Гледну десно, синъ му єданъ паде,
 Гледну лѣво, паде му и другій,
 А сви Турци изъ окола бѣже,
 Магла му се на очи навукла;
 Посрѣхъ коню єдва приѣ,
 Уздишући нанъ се єдва попне,
 А конь вѣрный низъ полъ полети
 Односећи свога господара.
 Конь полети, но іошъ брже зрно;
 Зрно звиждане, конь захрже, паде,
 А утрчи у жбунове Паша
 Єда ли бы законію главу.
 Ал' орлово у Србина око,
 Онъ веѣ ханцаръ изнадъ жбуна диже,
 Кадъ уєдно гласъ одстрага грми:
 Стой юначе, Пашу не убійай.
 Гласъ познаде, десницу узтегне,
 Жива Пашу изъ жбуна извуче
 А предъ ноге свому господару.
 Стой Турчинъ блѣдъ, полумртваъ,
 Стой Милошъ сѣтанъ и замишлѣнъ,
 Па найпослѣ тихимъ гласомъ вели:
 Юнацима неєднака среѣна,
 Теби худа, мени добра данасъ;
 Бой ти отехъ, ал' даємъ ти главу,
 Кадъ дѣчинъ вратит' ти не могу.
 Диже Паша очи на Милоша,

Одъ Милоша горе къ небесима,
 Алахъ Алахъ! едва проговара.
 А када е мало къ себи дошо
 Уздаси му куляю изъ прси,
 А жалосне съ уздасима рѣчи:
 Живу дѣцу вратит' ми не можешъ,
 Али можешъ, Воеводо, мртву,
 Да имъ птице не клюваю очи,
 Да имъ звѣри не разносе кости;
 Врати ми ихъ, за дѣчицомъ твоіомъ
 Ты овако никадъ не кукао.
 Оде Милошъ смуѣнъ савъ узъ полъ,
 За нѣмъ тежко тужанъ отацъ иде;
 До колѣна у крвѣ угазіо,
 Завратіо до лакта рукаве,
 Предъ сваку се сагинѣ лешину
 Мртве главе преврѣуѣ по крви,
 Догодъ свое нѣв пронашао.
 А када е свое пронашао
 Дрхѣуѣ ихъ узимѣ у руке,
 Подиже ихъ обѣ према себи,
 Па ихъ гледа ка' нѣмъ и плаче
 Докъ се съ нѣма на землю не свали.
 До тадъ Милошъ стаяо на страни
 Плачуѣ и самъ на очинску жалость;
 Али тада Паши прискочіо,
 Дао копат' гробацъ на боишту,
 И синове дично покопао,
 А одвео оца подъ шаторе.
 Ту га три дни бѣлимъ хлѣбомъ храни
 И утѣхомъ милостивомъ храбри,
 А четвртый на конѣ га меѣ
 И одправля куѣи безъ одкупа. —
 Яше къ Дрини и говори Паша:
 Збогомъ остай, пуста Шумадіо.
 Кадъ толику храбрость одхранюешъ
 Кадъ човѣштомъ толикимъ се дичишъ,
 И господуй, одъ Бога е право.“

Любица.

Хвала момче, дивна ти е пѣсма;
 Не представля сурова юнака
 Но милоснимъ обдарена срцемъ,
 Кои знае двоструко побѣдитъ
 И юнаштомъ и великодуш'емъ.
 О, такавъ е и мой Милошъ. Хвала,
 Сто путъ хвала. Пакъ ако си јоште
 Дичанъ юнакъ, као што си пѣвачъ,
 Благо майци која те родила.
 Ево носи прстенъ мой за споменъ.

Дукићъ.

Тай се, госпо, нигдѣ не постиди.

Любица.

Есть, господо, такавъ е мой Милошъ.
 Лакъ е на гнѣвъ, истина, и може
 Као човѣкъ згрѣшити у гнѣву;
 А како му прође тай, онъ првый
 На грѣхъ жали, себе люто кори,
 И люти се на люде до себе
 Што г' ни еданъ ніе задржао.
 До васъ дакле, мила браћо, стои
 Да одъ нѣга теку само дѣла
 Означена Бож'имъ благословомъ.

(Чуе се на полю.)

Прва стража.

Сви на ноге; иду на насъ Турци.

Друга стража.

На оружѣ!

Трећа стража.

На оружѣ! (Удараю добоши.)

Цукићъ.

Есте:

Яка чета делія на коньма.

(Трчи на полъ.)

Вучићъ.

А за првомъ ен' и друга иде.

Нападаю. (На полъ.)

Гарашанинъ.

(Излазећи) Свакій къ своіой чети.

Іованъ.

Іохъ, Любице, погибе намъ Милошъ
Чимъ коварни Турци навалюю.

Любица.

Шути сада, заплашићешъ войску..
Вальда неће тако быти.

Дукићъ.

Госпо,

Што годъ было, ты узяши коня
И одлази кући.

Любица.

Я садъ кући?..

Вы идите свакій чети своіой,
А о мени не водите бриге.

Лунѣвица.

Єданъ коньикъ између Турака
Излетію, па овамо юри!

Іованъ.

Димитріє!... Не видите? то є
Димитріє, а Милоша нема..
Пропао є.

Любица.

Ахъ!

(Гледаючи.)

Дукићъ.

Не страхуй, госпо;
На насъ ено Димитріе маха
Бѣлимъ врѣщемъ; добаръ знакъ.

Іованъ.

А шта ће
То садъ быти? Не поймамъ ништа.

Луцѣвица.

Ено већъ е и међ' наше ушо;
Нешто виче... сва се войска згрѣ
Око нѣга...

Дукићъ.

И весело кличе.

Любица.

О хвала ти, милостивый Боже.

Димитріе. (Изъ далека)

Спокойте се, браћо; съ Турцима е
Миръ заключенъ; долази господаръ.

Любица.

(Баца се Іовану у наручѣ.)

Мой Іоване!

Іованъ.

На ново се раѣамъ.

Димитріе (улази.)

Конацъ рату, храбра браћо, конацъ
Напрезима и мукама нашимъ;

Склопио є поштенъ миръ господаръ,
И долази да вамъ га навѣсти.

Іованъ.

Али шта су турске чете съ нѣмѣ?

Димитріє.

Изъ почасті деліє га прате. —

О госпођо, н'еси могла наћи

Лѣпшегъ часа да се овдѣ десишъ.

Любица.

О мой вѣрный Димитріє! (дає му руку.)

Народъ (на полю.)

Ура!

Дукићъ.

Сви у скупу айдмо му на сусретъ,

(Чує се велика вика радости.)

Появъ десетый.

— Станъ сръбскій. —

Милошъ, Любица, све старѣшине, войска.)

Милошъ.

Хотіо быхъ да говоримъ войски;

Аль не могу одъ те грдне вике.

Димитріє.

Стишайте се, чуйте господара.

Любица.

Не помаже.

Милошъ.

Некъ трубачи съ мѣста

По свемъ стану на тишину трубе.

(Звече трубе, мало по мало повраћа се тишина.)

Милошъ.

Браћо моя, миръ угодихъ съ Нашомъ,
А са миромъ и слободу нашу.

Войска.

Живио намъ!

Милошъ.

Сви до єдногъ Турци
Склониће се за зидове градске,
А мы ћемо остати у земљи
Да слободни собомъ управлямо,
Цару само плаћаюћи данакъ.

Гласови.

Садъ є добро.

Сви.

Ура!

Првый гласъ.

А шта ће намъ
И по самимъ градовима Турци?

Другій гласъ.

Садъ изъ земљъ, па ће изъ градова,
Па наипослѣ и одъ свуда.

Войска.

Ура!

Милошъ.

(Старешинама.) Чуєте ли? Ово запамтите.

(Войски.) За времена іоште Пасвановихъ

Мы быясмо Поречъ изгубили;

Враћа намъ се.

Войска.

Да те Богъ поживи!

Милошъ.

А и земля размакнутъ се мора

Све до међа коє Карађорђе

Сабљомъ своіомъ бѣше засѣкао.

Войска.

Слава Богу! Живио господаръ!

Милошъ.

Избраћемо међу собомъ одма
Върне люде да у Стамболъ пођу,
И поднесу Цару на потврду
Све услове съ Нашомъ уречене.

Войска.

Самъ ихъ бирай; шилъи кога хоћешъ.

Милошъ.

Слободи е текъ поставлѣнь темель,
На коѣму зидатъ намъ е далъ.
До садъ, браћо, владала е сабля,
А одъ садъ се замѣнюе перомъ. —
Вѣру што вамъ задахъ у Такову
Я одржахъ; свое дѣло свршихъ.
Силазѣи са врховне власти
Што ми дасте за вріеме рата,
Захваљуемъ свимъ старѣшинама
На ревности и на оданости;
Захваљуемъ и свакомъ войнику
На юнаштву и на постоянству;
Захваљуемъ свемъ народу србскомъ
На жертвама крѣпко издржанимъ.
Збогомъ храбри другови у власти,
О войници, браћо моя, збогомъ.
Будте срећни!.. Милошъ Обреновићъ
Већъ одъ сада не заповѣда вамъ,
Него братъ е свима другимъ раванъ.

Войска.

Не, синове твоє не оставляй.

Гласови.

И одъ сада буди намъ господаръ.

Дукићъ.

И право е, браћо; онай кои

Храброшћу є и вѣштиномъ своіомъ
 Прибавіо народу слободу,
 Онаѣ треба у слободной земљи
 Да є првый предъ осталомъ браћомъ.
 Србія є са Лазаромъ Кнезомъ
 У гробъ пала;... Србія се опетъ
 Диже съ Кнезомъ Милошемъ изъ гроба.

Войска.

Живіо намъ Милошъ Обреновићъ!

Старѣшине.

Богъ да живи Кнеза и Кнегиню!

Милошъ.

Жив ми народъ! спасъ христіанской браћи!

Любица (люби га у руке.)

Кланямъ ти се прва изъ народа
 Као првомъ владоцу србскомъ
 Храбро си насъ отео изъ робства,
 Юшъ и мудро знай насъ усрећити
 Па докле годъ Србія устои
 Съ нѣомъ и име стаяће ти славно.

(Виче се са своју страна: живѣли! ура! Засторъ пада у
 великой пуцняви.)

Конацъ.

Г. Г. ПРЕНУМЕРАНТИ.

АЛЕКСИНАЦЪ.

(СКУПНО ИГНАТИЋ Ђ. МИШИЋЪ ПРАКТ. ЂУМР. АЛЕКС.)

Г. Г. С. Г. Ценићъ проценит. Ђум Алекс. за синове Михаилъ и Владимира. Н. Д. Таушановићъ Арх. окр. с. за сина Ђерема. Илија С. Димитријевићъ за своју братаницу Ђелену, и Ђ. Нешићъ за брат. Миту, Лепосаву и Босильку, практиканти Ђумр. Т. Р. Обрадовићъ Яродинацъ, А. М. Петровићъ за сестр. М. Ранчића учен. I. разреда осн. шк. П. И. Димићъ за брат. Василија уч. IV. разр. осн. школе, Практиканти окр. суда: Јов. М. Милойковићъ за два сестр., Св. В. Минићъ, Б. Поповићъ за кћери Христину и Давину, I. Миловановићъ за брата Димитрија, Практик. начальчества. Живко и Живанъ бр. Стоядиновичи болт. А. Гребенаровићъ трг. М. Д. Кратовалия терз. за сина Драгутина. Никарусъ и Михайловићъ комисіон. В. Васићъ дућ. Н. Петровићъ меан. за друга Д. Яношевића терз. П. Јовановићъ трг. за сина Константина уч. IV. разр. основ. школе. Н. С. Павуничкићъ дућ. В. Х. Евстатијидисъ и Ђ. Атанасіевићъ писари кодъ Н. Шпартала комес. Ђ. Христодуловићъ, Т. Пљитанисъ комес. К. Милковићъ кодъ бр. Стоядиновича и Люб. Станковићъ терзіе. М. Яковлѣвићъ Уч. шк. Прѣловачке за кћерь Милку. Т. Павићъ Парохъ Гречакій. В. Стояновићъ Пар. Лужанскій. Ђ. Михайловићъ учит. шк. Тешичке. Тод. Ђокићъ землѣд. изъ долигъ Адровца за сина Лазара.

Свега 30 кн.

БЕОГРАДЪ.

Два родолюбца, кои желе остати непознати, свакій по 150
заземшара. 300 ком.

(СКУПНО Г. АТАНАСИЋ ГЕОРГИЈЕВИЋЪ СЕКРЕТАРЪ КОНЗИСТ.)

Нѣгово Высокопреосвештен. Арх. Београд. и Митрополитъ сръбскій Михаилъ, Нѣгово Преосвештен. Епископъ Ужичкій Іоаникіе. Нѣгово Преосвештен. Епископъ Шабачкій Гаврилъ. Преч. Архим. Горнячкій и Подпред. Конз. апелаторійске Савва. Преч. Протоереи Смедеревскій и членъ Конз. апелаторійске Милутинъ М. Банићъ Преч. прот. Ужичкій и членъ Конз. апел. Гаврилъ Поповићъ. Преч. Прот. Валѣвскій и членъ Конз. апелат. Живоинъ Марковићъ Неготин. Д. Ж. Милойковићъ членъ Конз. апелаторійске Преч. Прот. и Предсѣдатель Конз. Епар. Београдъ. Станко Димитријевићъ. Атан. Георгиевићъ Секретаръ Конз. Београд.

Св. 10 ном.

(СКУПНО САВВИЊЪ.)

а) Министерство правде.

Г. Г. Р. Дешанинъ Мин. Правде. М. А. Петровиѣвиѣ, Помощ. М. Правде. Рад. Милойковиѣ Пред. апелаци. Суда. Мил. Вельковиѣ Протоколистъ.

б) Министерство финансиѣ.

К. Цукиѣ Министръ финансиѣ И. Маргетиѣ, Началникъ глав. казначейства. М. Спасиѣ Началникъ экономнаго отдѣленія. Никола Пескаровиѣ Секр. М. фин. Крста Петровиѣ Секр. экон. отдѣленія I. класе Алекса Стойковиѣ Секр. экон. отдѣленія III. кл. Мао. Н. Тодоровиѣ Прот. и Архив. эк. отдѣленія Мих. Ђ. Бѣлешевиѣ Прот. админ. отдѣленія. К. Х. Селаковиѣ Архив. адм. Стан. Јовановиѣ Экспедит. Мил. Нешиѣ Канцелиста главногъ казнач. Свега 15 ком.

(СКУПНО П. МАРИНОВИЊЪ СЕКРЕТ. ОКР. БЕОГРАДСКОГЪ.)

Стеванъ В. Поповиѣ Помощникъ Начал. окр. Београдскогъ. Петаръ Мариновиѣ Секр. I. класе окр. Београд. Димитриѣ Ристиѣ Капетанъ I. кл. при пѣхоти народне войске. Г. Практиканти Нач. Окр. Беогр. Лазаръ Протиѣ Васа Михайловиѣ Живко Петровиѣ Сима и М. Калѣвиѣ. Василиѣ И. Ђорђевиѣ Поднаред. Св. 8 к.

(КОДЪ ПИСЦА.)

Г. Светозаръ Теодоровиѣ Канцлеръ аустр. Конзулата. Симеонъ Маѣиѣ б. Ађутантъ Князя Михаила. Свега. 2. комада.

ВАЛѢВО.

(Кодъ писца.) Г. Милевко Теодосиѣ Окр. Начал. 1 к.

ДУБРОВНИКЪ.

(Кодъ писца.) Кнезь Н. Пуциѣ. 12. комада.

ЗАДАРЪ.

(Кодъ писца.) Уредништво Задарски новина „Н. Nazionale.“ и „Народный листъ“ 30. комада.

КРАГУЄВАЦЪ.

(КОДЪ ПИСЦА.)

Г. Дамиянъ I. Борисавлѣвиѣ Управ. тополив. Капетанъ Арт: 1

КРУШЕВАЦЪ.

(Скупіо Мих. Урошевиѣ Практ. Окр. Суда) Г. Г. Свеште- ница. Акс. Протиѣ за сина Велисава и С. Поповиѣ. Јованъ Печеновиѣ членъ окр. Суда. I. Стоядиновичъ Архив. Вар. Суда за сина Лазара, М. Стевановиѣ за супругу Босильку Писаръ вар. Суда. Ёвта Илиѣ телеграфиста, П. Ковачевиѣ Писаръ Началнич. Дим. Момировиѣ Писаръ Суда. Несторъ Миличевиѣ Апатекаръ. Г. Трговци: Д. Милосавлѣвиѣ. М. Бунтиѣ. М. Дугалиѣ за сина Михаила, Савва Петровиѣ. М. Рашѣ за сина Драгутиѣ, М.

Ступлянинъ Учитель Мл. Лазаревѣхъ б. Поштаръ. Практ. Суда:
І. Младеновиѣхъ. Н. Стевановиѣхъ. Св. Т. Тодоровиѣхъ и М. Уроше-
виѣхъ за синове Драгутина и Предрага. М. Филиповиѣхъ практ. Нач.
за сестру Елисавету. Іов. Стойковиѣхъ калфа терз. Свега 22. ком.

МАЙДАНПЕКЪ.

(СКУПО МАТЕ КРАИНИѢХЪ УПРАВ. РУДОК.)

Господич. Милица М. Краиниѣхъ. Милева Е. Гудовиѣхъ. Марія
А. Алексіевиѣхъ ГГ. Романъ Баяновскій индин. Браћа Бошковиѣхъ
просав. Арса Николиѣхъ за сина Ђоку. Велько Радойковиѣхъ за сина
Петра. Велько Трайковиѣхъ за сина Душана. Живоинъ Николиѣхъ трг.
Петаръ Илійѣхъ тргов. Алекса Стойковиѣхъ за сина Ристу. Марко
Стояновиѣхъ калфа трг. Панта Поповиѣхъ служ. ком. фр. Свега 13 к.

КАСТЕЛЪ НОВЫЙ.

Г. Ђорђе Павковиѣхъ за свое пренумеранте 10 ком.

Г. МИЛАНОВАЦЪ.

(ПОСЛАО ПАНТА Н. ЛУНЪВИЦА СЕКР. НАЧ. РУД.)

ГГ. Живоинъ Антоновиѣхъ Начал. окр. Петаръ Радойловиѣхъ
Помоћ. за сина Радоя уч. II. р. Петаръ Петровиѣхъ Начал. среза
морав. Міяило Вукомановиѣхъ Капет. пешачки II. класе. Стоянъ
Обрадовиѣхъ Казначей Начал. Панта Н. Лунъвица Секр. Начал.
ГГ. Писари Еротіе Блашковиѣхъ, Аѣимъ Ђокиѣхъ, Милошъ Арсею-
виѣхъ, Максимъ Радовановиѣхъ, и Обрентъ Миѣиѣхъ, Стеванъ Игня-
товиѣхъ Наредникъ Пешачкій. Свега 13 ком.

(СКУПО ЂОКА НИКОЛИѢХЪ ПИСАРЪ СРЕЗА МОРАВСКОГЪ.)

Г. Петаръ Петровиѣхъ Срез. Нач. г. Аѣимъ Ђокиѣхъ Срез. Пис.
за сина Костантина. г. Ђорђе М. Николиѣхъ Срез. Пис. г. Стеванъ
Продановиѣхъ Свешт. ГГ. Практиканти Алекса Николаевиѣхъ за сина
Михаила. г. Міяило Лучиѣхъ. Илія Кузмановиѣхъ и Сима Петровиѣхъ.
г. Марко Радовиѣхъ кметъ народнѣхъ войске. Урошъ Майсторовиѣхъ
Командиръ баталіонный и кметъ за сина Вучиѣхъ ученика. Трговци:
Максимъ Милутиновиѣхъ за брата Костантина. Стеванъ Шаваринѣхъ
за сина Симеуна. Яковъ Раковиѣхъ за сина Вучиѣхъ ученика І. Гим.
Данило Филиповиѣхъ шпекулантъ. Землѣдѣлци Міяило Божовиѣхъ за
унуке Божу и Драгутина. Миленко Станковичъ. Алексіе Саввичъ
за сина Іоцу практ. Миличъ Радовановичъ за брата Міяйла учен.
III. ос. шко. и Ђорђе Уреуличъ Воинъ Іовановичъ трг. за сина
Светозара. 20 комада.

МОНИЦА.

(СКУПО ІОВАНЪ С. МИЛУТИНОВИѢХЪ ПРАК. СР. КОЛУБ.)

ГГ. Явиѣіе Гавриловиѣхъ Начал. среза Колуб. Живко Таба-
ковиѣхъ І. кл. Писаръ. Павле Мариѣхъ II. класе Писаръ за сина Дра-
гомира ГГ. Практиканти: Іованъ С. Милутиновиѣхъ и Петаръ Терзиѣхъ

ГГ. Свештеници: Велимиръ Жувићъ Рионич. и Миланъ Богатићъ.
г. Филипъ Вићентијевићъ Парохъ Паунскій Евремъ Петровићъ учит.
за сина Душана. Аксентије Ковачевићъ трговацъ Димитріе Кнежев.
кметъ. Глиша Алексићъ туфекѣя. Петаръ Николаевићъ калѣ. терз.
Миланъ Милетићъ пандуръ срез. колуб. Маринко Крунићъ меандія.
15 комада.

ПОЖАРЕВАЦЪ.

(СКУПО Д. НЕШИЋЪ П. ПИСАРЪ НАЧАЛНИЧ.)

ГГ. Практиканти: Арсениз Вельковићъ. Никола Маряновићъ.
Илія Томићъ за кѣрь Елисавету. Јованъ М. Стояновићъ за сестру
Раићу. Филипъ Миленковићъ. Живко Јовановићъ. Евремъ Брзаковъ
Михаилъ Ђ. Гавриловићъ за сестру Катарину. и Никола Р. Митров.
Савва Протићъ учитель. Милошъ Хранисављевићъ калѣа болгацис.
11 комада.

(СКУПО А. ШУШКАЛОВИЋЪ УЧИТЕЛЪ ПОЖАРЕВ.)

ГГ. Учителѣи: Алекса Шушкаловићъ, Јованъ Маряновићъ,
Никола Јовановићъ, и Ђорђе Тешићъ, Ученици. IV. раз. осн. школе,
Димитріе Ђурићъ, Светозаръ Бранковићъ, Живота Маринковићъ:
Светозаръ Димитріевићъ. Лазаръ Давинићъ, Тома Миленковићъ.
Милошъ Стояновићъ, Илія Николићъ, Коста Павловићъ, Никола
Николићъ, Велько Станковићъ, Игњатъ Тодоровићъ, Никола Сто-
кићъ, Петаръ Цацићъ и Иванъ Шаиновићъ. 19. комада.

РИСАНЬ.

(СКУПО АЛЕКСАНДЕРЪ ПАПРЕНИЦА.)

ГГ. Попъ Јованъ Аврамовићъ, Кап. Ђуро Ђурковићъ, Никола
Поповићъ трговацъ, Сима Ивелићъ трговацъ, Марко Ивелићъ Кап.
пом. Шпиро Ковачевићъ учитель и Александреъ Папреница,
Свега 10 књига.

СМЕДЕРЕВО.

(СКУПО МИЛАНЪ С. РИСТИЋЪ ПРАКТ. СР. ПОДУНАВ.)

Г. Аксентије Мияйловићъ писаръ срез. Подунав. за сина Петра
ГГ. Трговци Милое Петровићъ, Димитріе Радовановићъ, Милadinъ
Новаковићъ, Милутинъ Рельићъ, Радосавъ Ђосићъ за сина Светолика,
ученика, и Димитріе Ђорђевићъ. Аксентије Д. Димићъ шећерѣя,
Јованъ Пауновићъ кафеѣя за сестрића Найдана С. Палигорића тр-
говца, Коста Димитріевићъ калѣа абаѣиски. 10 ком.

(СКУПО КОСТА П. НИКОЛИЋЪ ПРАКТ. СР. ПОДУНАВ.)

ГГ. Трговци Стеванъ П. Саввићъ за супругу Катарину.
Таса Ђурчиновићъ, Живанъ Јовковићъ за сина Јанка, Никола Јовковићъ
за кѣрь Станію. и Јованъ П. Симиѣићъ, г. Димитріе Адамовићъ
меандія, г. Сретенъ З. Тодоровићъ учитель школе. Кол. Аксентије
А. Витићъ шустеръ, г. Аћимъ Сандићъ трговацъ и Кметъ за сина
Димитріа, г. Павле М. Николићъ Писаръ прим. Суда Осипаовице,
г. Сретенъ Михайловићъ, Свештеникъ Радиначкій 11 књига.

СУБОТИЦА.

Г. Бож. Вунчъ Поштаръ,

3 к.

ЧАЧАКЪ.

(СКУПО ІОВАНЪ Т. НЕДИЊЪ ПРАКТ. НАЧАЛ.)

ГГ. Подофири Паунъ Ружићъ, пешачки и Марко Ристићъ, конянички ГГ. Практиканти Мияло Марковићъ, Еремја Вићићъ, Вуле Јовичићъ, Марко Вуковићъ, Василије Марковићъ, Михайло Радоевићъ, Димитріе Перуничићъ, Любомиръ Ђорђевићъ, и Урошъ Миладиновићъ, г. Миливоје Радвановићъ трговацъ, Василије Живковићъ, калфа тр. Симо Ацићъ пандуръ Начал. Никола Милосављевићъ майсторъ, Еремѣ Тодосіевићъ мумѣискій калфа. Михайло Николићъ калфа бакалски, Павле Новичићъ калфа меанскій, Ёвта Іовановићъ Полицая, Велько Майсторовићъ булюбаша Начал. Чачанскогъ Свега 20 ком.

ШАБАЦЪ.

(СКУПО СТЕВАНЪ ЛАЗИЊЪ УЧИТЕЛЪ.)

ГГ. Данило Петровићъ членъ конз. и Максимъ Пертовићъ Парохъ у Шабцу; г. Іованъ Селаковићъ Свешт. на Ориду; г. Никола Антићъ учит. у Шабцу. ГГ. Лазаръ М. Белый бакал. Алекса Теодоровићъ. Димитріе Ђ. Главинићъ за сина Миливоја, Милошъ Струндалићъ, Андрија Влайковићъ за сина Драгутина, Велимиръ Христићъ, и Іованъ Іовановићъ. Трговци. Марко Драгичевићъ тргов. калфа. Добронадеждни: Обрадъ Топаловићъ, Стеванъ Рекалићъ, и Стоянъ Милковићъ ђаци изъ IV основногъ разряда. 16 комада.

ЯГОДИНА.

(СКУПО МИЛЕНКО ТИМИЊЪ ЧЛЕНЪ П. КЛ. СУДА.)

ГГ. Свештеници: Димитріе Цветковићъ Ягодинскій. Іоксимъ А. Іовановићъ изъ В. Крушевице. ГГ. Учителѣ. Светозаръ Саввићъ IV разряда. Павле Ёврићъ III раз. Миятъ Радосављевићъ II раз. Павле Милетичъ ђаконъ и учитель I раз. II одељеня. Стеванъ Милчевичъ глав. кметъ общ. ягодин. Трговци. Ђока Живковичъ. Анта Аврамовичъ. Ђока Стевановичъ. Димитріе Стояновичъ. Любомиръ Радойковичъ, за сина Алексу, Антоніе Рашичъ за сина Михаила. Атанасіе Димичъ за Михаила. Іованча Диничъ за синове Михаила и Николу. Коста Стоядиновичъ мумѣія. Стоядинъ П. Іовановичъ изъ Рековца. Свега 17. комада.

(СКУПО ПЕТАРЪ ПАУНОВИЊЪ НАЛБАНТИЊЪ.)

ГГ. Илія Марковичъ, Тополацъ Капетанъ Коста Капетановичъ Поручикъ, Любомиръ Іовановичъ Наредникъ, Милое Петровичъ фект-майсторъ. Димитріе Миленковичъ Дѣловоџа, Петаръ Џуџа трговацъ. Јоца Феняцъ Шнайдеръ, Коста Николичъ. Косовлянинъ трговацъ, Божинъ Иличъ за сина Андрею, Никола Кайдунъ за синовца Миту, Спиридонъ Стояновичъ, Іованъ Димитріевичъ Меакѣія, Радванъ Величковичъ Галантеристъ, Петаръ Стойковичъ сапунѣія за синове Симу и Михаила и шурака Ђоку 2 ком. Коста Іовановичъ Меакѣія за кѣрь Косару, Миленко Іовановичъ Бакалинъ, Андрея Јаничѣевичъ Шустеръ, Ёвта Яначковичъ Абаѣія. Свега 19 ком.

БУПРИЯ.

М. Поповичъ Парохъ вршеій дужн. Протоереа. Д. Капарисъ капетанъ воени лѣкаръ. Станое Иличъ членъ окр. М. Вукмановичъ Управит. затвореника Бупр. ГГ. Членови С. Симичъ окр. Бупр. и А. Ювановичъ Д. Богдановичъ Казнач. Начал. Окр. Бупр. А. Штепи Инцивиръ окр. Бупр. ГГ. Офицери А. Ивичъ понтоярски и І. Живковичъ народни ГГ. Секретари А. Бановичъ и А. Јоичъ ГГ. Рачуноводитеи Н. Петровичъ и Јоца Стефановичъ ГГ. Писари Груица Гавриловичъ. М. Новаковичъ. П. Коичъ, Иво Богдановичъ. ГГ. Правозаступници. М. Р. Максимовичъ, и Петаръ Тиричъ. М. Тодоровичъ пензионеръ. М. Бушетичъ Писаръ Нач. окр. Михаилъ Личанинъ Наредникъ. Петаръ Т. Баићъ под-официръ. П. Д. Славковичъ Писаръ. Милосавъ Ристичъ Предсѣд. прим. Суда ГГ. трговци изъ Буприє Јованче Стояновичъ, Милосавъ Иличъ, Јанче Симичъ, Пикола Симичъ, Милое Милутиновичъ, и Велисавъ Стефановичъ Г. трг. изъ Свилайнацъ Савва Петковичъ, Анастасъ Лалковичъ, Јованъ Стояновичъ, Јованъ Саввичъ, и Миланъ Саввичъ. г. Лазаръ Обрадовичъ, трговацъ изъ Параћина. ГГ. Практиканти Антоніе Пеливановичъ, Стойко Милосавлѣвичъ, Живко Аранђеловичъ, Владимиръ Милошевичъ, Мияјло Стояновичъ, Иія Стефановичъ, Мияјло Младеновичъ, и Мияјло М. Антоновичъ, г. Аврамъ Рачичъ, Парохъ Буприскій, Јованъ Богдановичъ, Подпоручикъ Јованъ Јовановичъ, деловод. примирит. Суда Аврамъ Античъ, кафеџа.

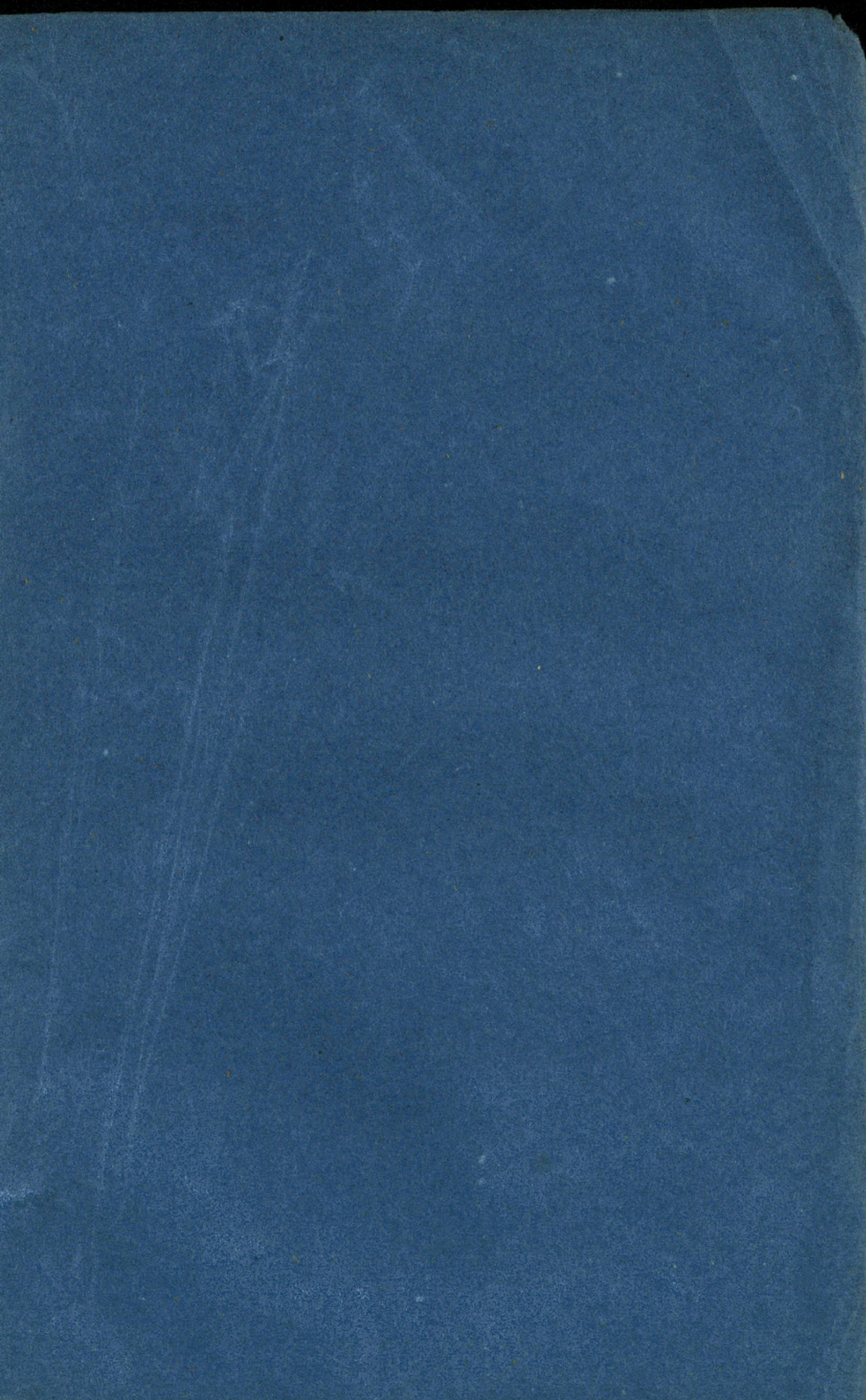
Свега 50 ком.

ИЗПРАВКА

штампарскихъ погрѣшака.

На стр	9	мѣсто:	за садъ люде,	читай:	за садъ луде.
" "	12	"	Драгичевићъ	"	Стричевићъ.
" "	"	"	Ношца	"	Ноѣца.
" "	"	"	Узимлѣвиъ га	"	Узимлѣмъ га.
" "	27	"	Ни успѣха	"	Ни ѣ успѣха.
" "	37	"	Јдне	"	Ѓдне.
" "	38	"	Изтѣруй	"	Изтѣрай.
" "	40	"	Па чимъ прва му се згода деси,	читай:	Па чимъ му се прва згода деси.
" "	"	"	Врѣме	"	Врѣме.
" "	42	"	Јохъ мени	"	Јохъ мени!
" "	45	"	Ѓдиница	"	Ѓдинца
" "	46	"	Јохъ милость	"	Јохъ милость.
" "	"	"	Јохъ убійте ме	"	Јохъ! убійте ме.
" "	66	"	Ја све до годъ	"	Ја све до садъ.
" "	77 и 78	"	Гдѣ годъ в Миѣићъ	читай:	Маѣићъ.
" "	82	"	То му желимъ,	"	Тому желимъ.
" "	88	"	Появъ седмий	"	Появъ шестий.
" "	114	"	Завовѣдай	"	Заповѣдай.
" "	128	"	Набіао	"	Набіа'.

NAME _____

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P 19 Ср II 45. 1

У БЕОГРАДУ.
Књигопечатњомъ А. Андрића.

—
1866.